

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠTÍTE

VYDAVA

FR. V. SASINEK. FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT 1.

HISTORICKO-ETYMOLOGICKÉ POKUSY.

V PRAZE 1886.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

Prvý český závod hudební.

7e

Cena 20 kr.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec

v PRAZE, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

— Prv ý česk ý závod hudební. —

Nikolauovy Obrázky z dějin vlasti pro mládež

českoslo-
vanskou. Dle Nikolauova „Dějepis českého v obrazech“ upravil Fr. A. Zeman, učitel v Praze. *Druhé*, rozmnožené vydání. S *četnými původními obrázky*. Cena 45 kr., váz. 60 kr.; velinové vydání 80 kr., skvostně váz. se zl. ořízkou 1 zl. 50 kr.

Obrázky z dějin vlasti. Pro mládež sestavil Eduard Erben, někdy professor na vyšších r. školách v Písku a starosta „Zlaté knihy dívek českých.“ *Třetí* vydání upravil ředitel Jos. Erben. S 11 pův. obrázky. Cena 20 kr.

Nikolauův Dějepis český v obrazech pro mládež československou. Třetí, rozmnožené vydání „Obrázů z dějin československých“ od Jos. V. Nikolaua upravil Fr. A. Zeman, učitel. S obrazem titulovým a četnými původními vyobrazeními v textě. 12 archův. Cena váz. 76 kr.

„Škola a Život,“ paedagogický měsíčník, takto píše v IX. sešitě roku 1872 na str. 287.:

„O spisku tomto pronesly se svým časem listy naše v *delší* úvaze *velmi příznivě*; nynější vydání jest prvního *dokonalejší* v té příčině, že některé poklesky historické, jež v první vydání byly se vloudily, tuto se vymýtily, dále pak že přihlédalo se k větší přesnosti mluvnické.“

Stručný všeobecný dějepis. K užitku škol *obecných* sepsal Mart. Boh. Hornof, řídící učitel. Cena 50 kr., váz. 62 kr.

• Paedagogický časopis „Komenský“ píše doslovně v č. 16. dne 1. února 1873:

„Již v čísle 1. „Komenského“ upozornili jsme předkem laiskavé čtenáře naše, že dílko to se tiskne. Nyní právě vyšlo a *ospravedlňuje úplně důvěru*, s kterou bylo očekáváno. Není věci tak snadnou, jakoby se zdálo, z ohromné spousty dějin světových vyhledati a složiti právě ony obrazy, jež *přiměřeny* jsou pro mládež škol národních, a nakresliti je takovými slovy, aby mysl mladistvá vnady a pochoutky na nich nalezala. P. Hornof oběma stránkám těm *svědomitě zálost učinil*, a doporučujeme dějepis jeho všem přátelům mládeže co nejvíce.“

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠŤUJE

VYDÁVÁ

FR. V. ŠASINEK. | FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT I.

HISTORICKO-ETYMOLOGICKÉ POKUSY.

V PRAZE 1886.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

== Prvý český závod hudební. ==

Návěst.

Předmětem následujícího sešitu „Záhady dějepis-
ných“ bude: **Jornandes a Slované**, na který již před-
běžně zvláště upozorňuje

Vydavatel.

Jsou mnohá starožitná slovanská slova, která buď zcela nebo správně nejsou objasněna, ačkoli jejich objasnění poskytlo by nemálo světla dějepisu: předsevzal jsem tedy sobě některá nerozluštěná slova taková rozluštití a chybně rozlušťovaná napravití. Předsevzetí toto nazval jsem „pokusy etymologickými,“ poněvadž neosměluji se apodikticky tvrditi, že moje vysvětlování jest bez všeliké vady. Posouzení ponechávám čtenářům a uspokojím se, když mému vysvětlování přisoudí aspoň pravděpodobnost.

1. Jméno **Don**, jak nazývá se jedna velřeka ruská. Nejstarší vydání Jornandes, při popsání severo-východních hranic Scythie a Antů jmenuje Dunaj, *Danubius*; což se pozdějším vydavatelům nelíbilo, tak že místo *Danubium* položili *Danaprum*. Kdyby stálo jen na jednom místě *Danubium*, ne ale na dvou, zdálo by se opravení (?) to správným; ale že na dvou místech se čte *Danubium*, nelze tak snadně předpokládati, že místo *Danubium* má státi *Danaprum*. A skutečně, porovná-li se ony severo-východní hranice Scythie a Antů se zprávou, kterou o tom podává Procopius Caesaraeensis, padají ony hranice ne na Dněpr, ale na Don; a tak Jornandes píše *Danubius*, myslil patrně toliko na Don. V ruských podáních a písních podobně často se vzpomíná Dunaj, tak že je pravděpodobnějším, že myslí na ruský Don (Donaj), ne na uherský Dunaj. Že po Slovanství jo mnoho řek jednotejného kořene a názvu (Bystrice Bustricius, Tisa Ticium, Vrba Urba, Bug Bogus), jest vůbec známo; a také příbuznost jest i mezi Donem čili Dunajem uherským,

tak že i tento i onen mohl býti psán *Danubius*. Svědectví o této příbuznosti zachovalo se nám v německém Don a Donau, Tanais a Tana, Tuna, Tunau, Tonau (Donau). Konečně příbuznost ta jest zřejma i v jménech Donec a Dunajec, v nichž se podobně **o** mění v **u**, jako v Bog a Bug (Buh).

Šafařík odvozuje Don a Dunaj z oset. don-fluvius, irs. tonu, toin, slv. tonu, tůně: zdá se mi býti však pravděpodobnějším odvozování od slovesa duněti (dröhnen, dumpf tönen, právě tak, jako odvozování Hronu od hrnouti (strömen) aneb hrněti (schallen, Klang geben).

Pozoruhodné je, že Mela vzpomíná Istričany (*Istrici*), které od Axiaků (Očiakovců?) dělil Tyras (Dněster). Nevzpomíná sice řeku Ister, že ale tato — jak se praví — dá se číst mezi řádky, každý se přesvědčí z následujícího textu, v kterém náš Dunaj (Ister) porovnává se zakarpatským Istrem, vedle něhož bývali Istričané. Porovnáme-li polohu a jméno jejích se zeměvidem, najdeme, že pod zakarpatským Istricem (*Istricus*) nerozuměl jinou řeku než Dunajec, z Ister (Dunaj) učiniv přídatné jméno *Istricus* (sc. fluvius).

2. Jméno řeky **Labe**. Řeka tato v klassicích psána jest Albis a *Albios*, z čehož vzniklo německé Elbe. Adam Bremský († o. r. 1076), který lépe poznal slovanskost zemí, kterými řeka ta teče, nazývá ji Labe. Tak ji nazývá i Čech. Její etymologií dosti sobě učenci hlavy nalámali, ale bez úspěchu. Němci, kteří sobě paradoxně a tendenčně vzali do hlavy, že někdejší klassická Germania byla Deutschlandem, běhají po švédských, skandinavských, gothských atd. slovnících, aby Elbu vydobyli, když ne německému, aspoň slovanskému původu. Dosavadní slovanští dějezpytci, kteří šli „k Němcům iskat pravdu“ a, berouce klassickou Germanii podobně za Deutschland, až kdysi po IV. století stěhují Slovany do Evropy, zamkli sobě pod nosem dvéře k etymologii Labe.

Co mne se týče, pokládám onu klassickou Germanii

za vlast Slovanův, a tudíž etymologii Labe budu hledati v slovančině. Slované, kteříž obývali a dosavad obývají břehy Labe, nejlépe vědí, že ani převrácené Albis ani z něho pošlé Elbe nevyrostlo na domácí slovanské půdě, nýbrž Labe: a tak Labe musí míti kořen v slovančině.

Pozoruhodno jest, že docela mimořádně jest užíváno v středním pohlaví (in genere neutro), to Labí; dle staroslovančiny a slovenčiny Labie.¹⁾

Jméno řeky obyčejně jest v příbuzenství buďto s vodou nebo s výkonem a městištěm vody; na př. Váh (Vagus i Vaga = váha) od vážití vodu (haurire aquam), Volga od vlhy (Nässe), Dunaj od duněti (dröhnen), Raba neboli Rava od rov (der Graben), Pěna od pěny, Gron od hrnouti (strömen), Bystřice od bystrá, Drava od dravá (voda) atd. Domnívám se tedy, že Labie pochází od žlabie (lat. alveus = Albeus, *Ἀλβιος*?) neboli žlabiště řeky (Fluss-Rinne, Fluss Bett), takže potom pro snadnější vyslovení vynecháno bylo „ž“ a zůstalo Labie.²⁾

3. Jméno **Čech**. Jména tohoto dosavad nikdo nevyšvětlil. Odvozovati je od osobního jména Těch aneb od Zichů neboli Zechů, kteří bydlili za Kaspickým mořem, aneb od Dalimilova Čecha, který — prý — své děti přinesl na zádech k Řipu, jest malicherná bajka a nesmysl, který protiví se již mému přesvědčení o autochtonii Slovanů v Čechách. Češi mají v klassických a kronikách jméno Baimi, Baemi, Boii, Boiemi, Boiohemi, Boe-Winidi, Boemani atd. Slovanská legenda z X. století,³⁾ potom ale Nestor († o. r. 1116) připomíná Čechy, a tak nezdá se, že to jméno přinesl s sebou z Řecka, kde také Cinnamus (r. 1180) na r. 1147 vzpomíná

¹⁾ U lidu vzniklo z vlastního jména „Labe“ též appellativum, o čemž viz v Bačkovského „Nových výzkumech a návrzích ve příčině české mluvnice“ na str. 78 a 79.

²⁾ Srov. potok Žlečina. Slovenský Letopis. IV, 247.

³⁾ Prameny dějin Českých. I., 127.

panovníka Čechů (*των Τεχων*): ale z domácích letopisův až teprve Dalimil (o. r. 1314.) uvádí jméno Čechů. Jest věru velmi podivno, že Češi s tímto jmenem tak dlouho nepřicházejí ani v diplomech ani v dějepise.

Pravda sice, že *Annales Tiliani* a *Chronicon Moiscacense* na r. 805. vzpomínají Cihu, Cinu a Cichu-Winidones: ale však kdyby i pod Cichu jakož i pod jakýmsi slabě odůvodněným jmenem *Itzizechorum* (o. r. 804.) ukrývalo se jméno Čech, z toho přichází nám málo světla k jeho objasnění. Měli-li Češi — o čemž nepochybuji — také jako jiné kmeny slovanské nějaké národní jméno, jméno to musí mítí v sobě význam slovanský a příbuzenství těch svrchu vzpomenutých a u Latinův užívaných jmen. Kořen těch jmen jest *Boj* anebo *Voj*; kořen to úplně slovanský: jak tedy kmen slovanský odvrhl slovanský výraz *Boj* anebo *Voj*, a přijal jméno Čech? Vyznávám, že nesnadno jest najítí niť, která by nás vyvedla z tohoto labyrintu: přece však pokusím se aspoň o pravděpodobnost.

Což kdybychom ta jména obě spojili a tak v *Boj-Češi* nebo ve *Voj-Češi* hledali nějakého významu?

U Konstantina Porph. jsou připomenuti *Boiki* neboli *Bojci* nebo *Vojci*. Jsou to Češi a Moravané,¹⁾ kteříž okolo r. 950. náleželi k Čechám a měli s Čechy společné jméno. *Bojci* nebo *Vojci*, což jiného jsou nežli *Bojovníci* nebo *Vojovníci*? Jest pravda, že též u jiných národů byli bojovníci, avšak dřevní Češi, kteří táhli se podél horního Dunaje a dle klasiků jakožto „*frons Germaniae*“ bránili pokraj Germanie (*marginem Germaniae*) proti hltavosti Římanů, zasloužili *κατ' ἐξοχην* název *Bojovníkův* anebo *Vojovníkův*, buď po své zmužilosti nebo po svém určení hraničářském (*Margomani*).

Je-li v *Boj-ci*, *Voj-ci*, *Boj-Češi* a *Voj-Češi* podkladem bojovnost a bojování, zdá se mi, že jména tato požadují etymologii ze slovesa *bojovati* nebo raději *vojovati*.

¹⁾ O tom, jakožto věci dějezpýtcí příliš skomolené, bude mi promluvíti rozpravou zvláštní, kterou později veřejnosti podám.

Nejsem slovanským filologem, přece však pozoruji, že i nynější ústa lidu všelijak formují slova; činili to bezpochyby také naši staří, a tak možno, že sobě i s tímto slovesem tak pohrávali: vojovati, vojáčiti, vojenštiti, vojenčiti, vojtěžiti, vojštěšiti a vojčešiti. Poněvadž spoluhlásky „š“ a „ch“ se zaměňují, měli bychom v posledním vojčešiti podstatné jméno Vojčeši neboli Voj-Češi nebo Boj-Češi, takže z toho po zamlčení první syllaby zůstala zkrácenina: Češi.¹⁾

4. Jméno **Quadů**. Němci všemožně usilují také Quady, praotce Slováků, poněmčiti, ačkolivěk oni náleželi do Sarmacie, nikoli však do klassické Germanie; ano činí totéž i mnozí ze slovanských dějepytců (?). Slovensko, vůbec řečeno, ačkoli svým časem hrálo velikou úlohu na dějišti, v nynějších dějepisech jest pramálo zastoupeno. Pray, Katona, Fessler a podobná compagnia udělali z Uherska Maďarii, a pod tímto pojmem zmizelo Slovensko z uherského dějepisu. Bohužel! Dobner, Šafařík, Palacký a jiní nechali uherský lžiděpis dějepisem, a tak Slovensko buď ignorují nebo nepoznávají.

Slováci jsou autochtoni na obou březích řeky Váhu, jsouce klasikům známi jmenem Quadů, takže kdo chce porozuměti klasikům, ať navštíví a studuje slovenské vesnice, kde najde v kroji a obyčejích ještě dosavad mnoho pozůstatků z doby klassické. O tom nechci zde slova šířiti, poněvadž zde běží jen o etymologii jména Quadů. Jméno toto dosavad nejlépe pojal Šembera, ale důkladně to nevysvětlil.²⁾ Že v jménu Quadi jest „Qu“ tolik co prosté „V“, na to bych mohl uvést Quandali, Quinidi, Quilielmus a celou řadu až

¹⁾ Podobné odvržení první syllaby stalo se při: jazyk slovenský a jazyk venský, země slovenská a země venská (Wen-Land, Waen-Land), Mlada a Lada, Žlabie a Labie, Thraces a Ráci, Arabo a Rába, Eleazar a Lazar, Hispania a Spania atd. Děje se to i nyní při: Aloysi a Loysi, Nepomuk a Muki atd.

²⁾ Západní Slované. Ve Vídni, 1868 str. 61.

k zunování, kde „qu“ stojí místo „v“, takže nám Quadia a Quadi jsou Vadia a Vadi.

Slováci od pradoby obývají na obou stranách řeky Váhu (Vagus, Vaga), a tak ve Vadia a Vadi musí býti latinské Vagia a Vagi, slovenské Považí a Považci. Nezdá-li se to býti přiměřeno pravidlům filologickým, aby „d“ zaměňovalo se s „g“, skutečnost přece to dokazuje; na př. Angelus-Anděl; slov. medza, maď. megye, lat. mega atd. V latinských slovesech, kdež „ad“ předpojuje se k slovesům, počínajícím se literou „g“, na př. adglutino-agglutino, adglomeratio-agglomeratio atd. V romanských mluvích, na př. latino-italské: manducare-mangiare, videns-veggente, hodie-oggi, caggare-cadere, Allodio-Eligius, Ludovicus-Luigi, Magdalena-Maddalena, Campus Magius-Campus Madius; italo-německé: bagnare-baden, Ruggiero-Rüdiger, Borgogna-Burgund, Fiamingo-Flamender, Vinegia-Wenedig.¹⁾ Podobné stopy nacházíme i v dějepise: Aridius-Aregius, Ugernum-Hodiernum, Remigius-Remedius, u Konst. Porph. *Μεγυρετς*, Medjureč, Medzi-řečie, Mezirěčí; atd. I jest pravděpodobno, že u Latinů slova Vagia a Vagi neboli Vagii zaměněna byla též tak s Vadia a Vadi.

Po smrti sv. Hieronyma († 420.), který ještě připomíná jméno Quadů, za doby Hunů, Rugů, Longobardův a Avarů nečteme ho, až teprve Konstantin Porph. okolo r. 950. vynáší na světlo opět *Βαγιβαρείας*, lépe *Βαγιβορείας* neboli Považí severní (Vagia borealis). Pravda sice, že Dobner v tom vidí Bavory,²⁾ ale Šafařík, jak to před Dobnerem vysvětlovali Joannes Lucius a Anselmus Bandurius, přijal čtení „Babia gora“: Bielowski však, a to přirozeně a nenuceně, čte to o Považí.³⁾ Pro topografický název zajisté

¹⁾ Migne: Patrologia lat. S. Greg. Turon. LXXI, 846, 469, 492. XCVIII, 1420.

²⁾ Gelasii Dobner: Ann. Hageciani. II, 12.

³⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 23. n. 1.

významnější jest Váh nežli nepatrná Babia gora, která leží mezi Oravou a Polskem. Pravda, že Šafařík, když, jsa také pomýlen uherským lžidějepisem, Slováků položil k nohám Arpáda († 907.), nenašel již na zeměvidě Považí, ačkolivěk ono i v zakladačnĭ listině biskupství Pražského přichází s názvem „provincia Vagi.“ Tím méně diviti se třeba Palackému, že Norwagie (Nord-Vagia) r. 1241. nehledal u Váhu na Slovensku,¹⁾ když ji Šafařík již okolo r. 907. vymazal se zeměvidu, ačkoli vojvoda Stibor (Ctibor) ještě za císaře a krále Sigmunda psal se „Dominus Vagi“ a „Povagiae dominus.“

5. Jméno **Beleknegini**. O jméně tom píše Ditmar: „*Uxor autem eius Beleknegini, id est pulchra domina, sclavonice dicta.*“²⁾ Jest to manželka Jesy (Jesaslava, Gejzy), otce sv. Štěpána I., krále uherského. V „Beleknegini“ jest ovšem slovanský význam, nikoli však „pulchra domina“. Nevhodně zde Ditmarovi přišla na mysl „bella donna“, poněvadž „Beleknegini“ není nic jiného, leč polská veleksiężna, česká velekněžna, slovenská veleknáhyňa. Slovenské tedy jest k „Beleknegini“ nejbližší a poukazuje na slovenskost někdejšího veleknížecího dvoru uherského. O Maďarích (Kumárech = Plavcech), kteří až na závěrce XI. století počali se stěhovati do Uherska, na veleknížecím dvoře uherském ještě tehda ničeho nevěděli.

Když Bulharo-Uhři Kavkazští utekli před Pečenci a osadili se nad Černým mořem ve Velkém Bulharsku, dle Konstantina Porph. neměli žádného knížete (*αρχον*) nad sebou, nýbrž toliko vojevody (*βοεβοδοι*), mezi kterými prvním byl Lebedias. Kozari, pod jejichžto vládou byli, ustanovili nad nimi knížete (*αρχον*), který by byl jejich vasallem. Stal se jím Arpad a po něm jeho potomci. Když se potom z milosti Svatoplukovy osadili na Potisí (r. 893.) a pak i v Pannonii (r. 899.), rozdělení byli na osm pokolení

¹⁾ Dějiny národu českého. Dílu I. č. II, 170. n. 185.

²⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 313.

(γενεα), z kterých každé mělo svého knížete (αρχον), a mezi nimi Arpad byl veleknížetem (μεγας αρχον). Takovýmto veleknížetem byl potom též Jesa: tudíž i jeho manželka, polská Adelhaida, byla Belekneginí neboli velekněžnou.

6. Jméno **Vltava**. Dle Hájka jméno to pochází od „vhlta“ neboli „hltavá“ voda, dle Šafaříka od „vlt“ neboli „vlát“, dle Palackého z jazyka gallského. Dobner připomíná ještě i to, že dle domněnky některých pochází od vsi Vltavy (Ober = Woldau). Z těchto etymologií nezdá se mi býti nižádná pravděpodobnou. Palacký přiřknul původ Gallům v té předpojatosti, že dřevní obyvatelé Čech byli Gallové. Tito nikdy nebyli v Čechách, kde Slované jsou autochtoni. Od vsi Vltavy chybně jest vysvětlovati, poněvadž topografický dějepis dokazuje právě opak toho: že národové a vsi dostali jméno od řeky, vedlé které se osadili. Povšimnutí hodna jest pouze domněnka Šafaříkova: ale pravdě nepodobna, poněvadž „vlát“ znamená „flare“, takže podstrčiti mu smysl „fluere“ jest velmi opovážlivou zámenou. Otcové naši zajisté nečerpali názvů z tak daleké a umělé studnice etymologické, ale z blízké a všední, dávající řekám takové názvy, které jsou v nejbližším příbuzenství s vodou.¹⁾ Dle mého zdání Vltava není nic jiného, leč Vln-tava. Jako pod Baltickým mořem jedna řeka od „pěny“ dostala jméno „Pěna“: tak asi i Vltava dostala jméno Vln-tava od vlny (die Welle, unda), buď od „vlna“ a „tavati“ neboli „taviti“ (schmelzen), anebo — což jest pravděpodobnějším — od „vlniti“, takže z tohoto vzniklo Vlnitava nebo Vln̄tava, a s vynecháním litery „ň“, která činí nesnadné vyslovení, Vltava. Podobné vynechání litery „n“ spatřujeme na př. i ve „kléti“ nebo „klíti“ a „klnouti“; vrhati a vrhnouti, strhati a strhnouti, vítí a vinouti, pleti a pleniti atd. Nemožno-li tedy i při vlniti mysliti na zastaralý infinitiv vlti?

¹⁾ Srov. výše na str. 5.

Že Němci předtím řeku tu také jmenovali Wltavou, pak Woltavou a Woldavou, důkazem toho jest svrchu připomenuté Ober = Woldan.

7. Slovo **lech**. Hezké jest, což o slově tom podali Šafařík, Palacký a Jireček,¹⁾ ale neuspokojuje; vysvětluje, co byli lechové, ale nikoli kořen a původ slova. Na Slovensku v té formě se ho neužívá. Slovo „šlachta“ dostalo se do spisovné slovenské mluvy jen za naší doby, a míním, že nepochází od slovanského lech, nýbrž že jest němčourské „gšlechta“ neboli „aus dem höheren Geschlechte“. V diplomech a zákonníkách Uherska, které méně podlehalo vlivu německému, nachází se mnoho slovanských právních slov²⁾: ale darmo bys tam hledal slova lech; onoť ukrývá se bezpochyby v jiné formě. Zemané v Uhersku rozeznávali se dle vyššího a nižšího stupně (*milites altioris aut inferioris ordinis*); onino byli docela neodvislí, tito však v něčem odvislí; onino pozemek a svobodu dostávali od krále, tito od zemského pána. Z toho, jak opisují se lechové, možno poznati, že náleželi k těm poslednějším (*milites secundi ordinis*). Té jsem tedy domněnky, že uhodím na pravé místo, když kořene slova lech hledati budu v slově lehota. Jireček stotožňuje to se svobodou,³⁾ která — prý — závisela na lhůtě (*a termino*): avšak ani to nevede nás k poznání ani významu lecha ani lehoty. V jednom diplomě z r. 1318. čteme žalobu na Matouše z Trenčína: „*in villis noviter congregatis, quas ipse Lehotas vocat, non dat decimas*“.⁴⁾ Z tohoto patrno, že „lěhota“ neoznačuje ani času ani práva, nýbrž místo. A v skutku na Slovensku je velký počet vesnic: Lehota,

¹⁾ Šafařík: Starožitnosti. II, 412. Palacký: Dějiny. I, 197. Jireček: Slovanské právo. I, 73. Brandl: Glossarium.

²⁾ na př. pravda (ordalia), pristalec (pristaldus), župník (jobagio), verice (dverice, portula), týčka (rováš, dica) atd.

³⁾ Slovanské právo. II, 293.

⁴⁾ Der nationale Kampf. Jos. Lad. Píč. Leipzig, 1882. S. 125.

Lehotka, Lihota, Lihotka; ku kterým možno počítati také vesnice: Legen, Legenta a podobné, poněvadž „g“ a „h“ vzájemně se střídají. Latinský překlad lehot zní v diplomech: *plantatio*, výsada. Pozoruhodno jest, že „výsada“ označuje i právo (*privilegium*) i osazení lidu (*colonia*). Uvážíme-li to vše, znamenáme, že názvy lehota a lehy, legota a legy, legen a legenty (legěty) označovaly osazení se na zemi — osady (*colonia*). Zachovalo se to dosavad asi v českém u-leh-lost (Grundbesitz). Dle toho starý text (Mar. 6, 40.) měl by se takto překládati: ¹⁾

Cyr. I w'zlegošę na ljechy na ljechy, po sto i po pętdesęt.

Gr. *Kai ανεπεσον πρασιαι πρασιαι, κατα εκατον και κατα πεντεκοντα.*

Lat. Et discubuerunt in areas in areas, per centenos et quinquagenos.

Bul. I nasjadacha na ljechy na ljechi, po ste i po pedisje.

Čes. I usadili se na lehy na lehy po sto a po padesáti.

Jmenovala-li se již místnost, kde k tomu splnomocněný ulehl s lidem svým, leha, pravděpodobno jest, že onen splnomocněnec jmenoval se leh anebo s tvrdším vyslovením lech. ²⁾

Název lehů neboli lechů tuším udržel se na Slovensku dosavad v jméně Lehotský a v pomaďarčeném (?) Lehotay: ale v uherských diplomatářích a zákonníkách vyskytuje se s názvem svobodných rychtářů (Scultetii, Schultheisse). Práva a svobody, které měli, úplně se srovnávají se svobodou lechův. Onen (lech), který s dovolením zemského pána (hraběte nebo barona) založil lehu neboli osadu, obdržel věčité rychtářské (staroslovanské) právo na obyvatele své lehoty, které přecházelo na jeho potomky. On od týchž obyvatelů sbíral rozličné důchody a poplatky, z kterých jistou částku

¹⁾ Starožitnosti. II., 415 n. 44.

²⁾ Leha a leši lze snad vysvětliti také tím, že v Slezsku stále bydlo občanů nazývá se leža (Standtquartier), ale sami vlastníci jmenují se ležáci (Freisassen).

odevzdával zemskému pánu dle smlouvy s ním učiněné. Nechodil ani on ani obyvatelé lehotáti „na panské“: tito však jemu, svému rychtáři, jen „robotovali“. Odtud lze vysvětliti, že svobody takových rychtářů (lechů) nebyly stejny, nýbrž dle jednotlivých smluv rozličny.¹⁾

8. Jméno **Visla**, u Pomponia Mely Visula, u Plinia Vistillus a Vistula, u Ptolomaea Vistula, u Ammiana Marcellina Bisula, u Jornanda Vistula a Visla, u Wulfstana a Alfreda Visle, u Konstantina Porph. *Βίσλας*. Už z tohoto možno souditi, že u spisovatelů, kteří lépe poznali poměry slovanské, čte se Visla. Němci, kteří svou svévolně navymyšlenou keltčinou tropí opravdivý humbug, i ve Visle hledají keltického kořene *is* a *vis*, prý voda a řeka. Šafařík sice přivlastňuje Visle slovanskost,²⁾ ale etymologicky jí nedokazuje.

Jestliže keltické *is* a *vis* označuje vodu a řeku, jak *is* tak i *vis* jest nomen genericum a nikoli specificum, kdežto, aby voda od vody a řeka od řeky rozeznávána byla, musí míti jméno specifičné. Polské *wysłiznąć* znamená vymknouti, vyvinouti se (entschlüpfen, herausgleiten, herauswinden): tedy zdalíž Visla není s tím nějak ve spojení?

Na Slovensku v Liptovské župě je třívesnicová obec (*oppidum trium Slécs*: pod jménem Sliache; ³⁾ ve Zvolenské župě jsou také pověstné teplice (lázně) pod jménem Sliach. Kromě toho močály rašelinové nebo třesoviska (Moorgrund) jmenují se Slatinami, a v Čechách jako i v Uhersku jest mnoho osad, kteréž od slatin jmenují se Slatinami, Slatinkami, maď. Szalatnya. Ze všeho toho vysvítá, že v Sliachách a Slatinách neboli Sliatinách jest kořen *slia*,⁴⁾ od kterého

¹⁾ Slovenský Letopis. I, 220—222. III, 246, IV, 247. Letopis Matice Slovenskej. 1874. II, 8 n. 3.

²⁾ Starožitnosti. I, 538.

³⁾ Srov. v Adamovi Bremském Slez-wich a Sliaz-wich.

⁴⁾ Srov. slina, slin, slza. Sli je podobné slovenskému glia (glej, glij).

i Adam Bremský odvozuje Sliazwich (Schleswik); jakož i to, že dřevným Slovanům slia tolík znamenalo, co zřídlo nebo vřídlo, t. j. otvor, kterým ze země vyvívá, prýští se,¹⁾ sl-zí (slia-zí) voda: nemohli bychom ve Visli hledati téhož kořene?

Visla měla by se po česku psáti Visle, poněvadž Poláci, co její obyvatelé, píší Wisła, což vzniklo z Vislia nebo Vy-slia; když tomu tak, snadno najdeme analogii k jejímu objasnění. Na Slovensku v Turčanské župě jest řeka Vrica,²⁾ bezpochyby tak pojmenovaná od vřídla, z kterého vyvívá: tak i Vy-slia mohla dostati jméno od slia neboli vřídla, takže by byla voda nebo řeka ze země vyvřená, vyprýštěná, vyslzená neboli vyslia-zená (Ausquell, barbarismem Exscaturix).

Šafaříkovi nelíbí se, že někteří vykladači řeku Eridanus za Vislu pokládají: ale Eridanus úplně srovnává se s mou etymologií, poněvadž *diváξω* znamená dělati vír, kotouč anebo zátočinu (*divos*, Strudel, Wirbel), *επιdiváξω* však velmi točiti se vírem (sehr wirbeln), takže i toto poukazuje na vřídlo (slia), z něhož prudkým vírem vyvívá Visla. Řek na prudký vír snadno mohl pomyslití, když bádá, že toliká voda z vřídla sarmatských hor se prýští

Konečně Ptolomaeus praví: „*Avarini iuxta caput Vistulae*“. Zdá se, že i pro toto najdu analogii. Jako u vřídla svrchu vzpomenuté řeky Vrica jest osada Vříčko a jeho obyvatelé Vříčané: tak dle Ptolomaea u vřídla Visly bydleli Avarini. Teplice, vary, vřídla, prýště a sliače jsou synonyma, takže Avarini byli obyvatelé varů neboli vřidel,³⁾ z kterých Visla se řtila a slzila (sliazila).

¹⁾ Na Slovensku jsou pověstné teplice Piešťany (maď. Pöstyén), které dojista nejsou jiné, nežli Prýštany.

²⁾ Srv. Viritium, Virutium, (Wrietzen v Branibořích). Šembera: Západní Slované str. 136. Slovenské: vyrútiť sa, česky vyřítiti se (herausströmen, hervorbrechen).

³⁾ Šembera (l. c. str. 95.) míní slovenské Oravany nebo Varrňany: tito však nejsou na svahu Karpatů, kde vyvívá Visla, nýbrž se strany protivné.

9. Jméno **Rhenus** anebo **Hrenus**. Jméno toto není latinské, aniž se může odvozovati z řeckého **ῥέος** (tekoucí) nebo **ῥήνος** (ovce). Kromě toho Římané, když nesli své zbraně do Galie, našli již tam Rhen se svým tímto jménem, takže hádka o jeho etymologii může býti jen mezi Slovy a Němci. Tito odvozují jej od **rinnen** (téci): ale jest jim na vadu i trojitě „n“ i to, že Rein pravidelně nemohlo vzniknouti z „rinnen“. Mním, že Rýn jest původu slovanského, takže z něho jen později vzniklo německé Rein, jako na př. z Bytřice Feistritz, z Příboru Freiberg, ze Štýru Steier, z Lipníka Leipnik atd.

Hledíme-li dle nynějšího zeměvidu na Rýn, ovšem nemůžeme při něm pomýšleti na slovanský původ: uvážíme-li však, že před přistěhováním se Němců (= Saxonů) do Germanie, země tato od pradoby byla slovanskou, nahlédneme i slovanský původ Rýnu, pocházejícího ze slovesa **rynouti**. I kdybychom do úvahy vzali Rhenus neboli Hrenus, ¹⁾ našli bychom v něm kořen hrenouti nebo hrnouti (strömen) anebo hrněti (rauschen). Není tedy divu, že — praví Šembera — kromě této velřeky jest řeka Rýn také v Braniborsku, ondy slovanském, na které leží městečko Rhinov; i na východ od Dobrosoli (Halle) jest malý Rýn, jenž teče odtud na Černice a pod Jesenicí vpadá do Muldavy. Též ve Slezsku blíže Kozlí slove jeden rybník Rýnský a ves Rýnská.

Co týče se topografie, Rýn počíná se v Alpách Lepontských nedaleko zříděl řek: Rusé (Reuss), Tisiny (Ticinus) a Jinu (Oenus, *Oivos*), a nedaleko osad Slanec (Schlanz), Ilanz, Schleins, Teinzen (Tynetius, Týnec) a j. Do něho vlévají se potoky, které tekou údolím Topolovým (Toppel), okolo míst Röthise a Rankova (Rankweil, srov. polské rěka); potom Brežen (Bregenz), ježto vpadá do Rýna v jezeře Kostnickém; ²⁾ Thur a Tess; Aar

¹⁾ Podobně i řeku Rhon (Hron).

²⁾ Pregentia (Bregentia, Brigantium), olim castrum, a. 610. iam in ruinis. Vita S. Galli. Pertz: Mon. Germ. Hist. II, 7.

(Arula, Orla), kteráž ubírá se okolo Berna a jezera Bělského (Bieler See); řeka Modra (Moder) a Murka; Nekar, sesílený Olešnicí (Elsenz); Bežnica (Weschnitz) a Mohan, tekoucí od hranic českých.

Podél Rýna leží, kromě míst jmenovaných: Zirens, Ragatz, Bregenz, Rabun, Windisch (Vindonissa), Döllern (Dolany), Mohuč, a v Badensku Malsch (Maleš anebo Malča, srov. na Slovensku Molča), a hrad Ladenburg (Lobda, Lebeda).

Z národů, kteří dle starých spisovatelů na Rýně nebo blíže Rýna obývali, jmenují se Rugusci ve Švýcařích, Bojové a Vindelikové u jezera Kostnického (Lacus Veneticus), též Tribuky, Nemety a Vangiony až po Mohuč¹⁾. Potud Šembera; k těm jeho výzkumům však nucen jsem něco přidati, aby slovanskost břehu Rýna tím méně byla do pochybnosti brána.

Šembera sice řešil otázku, že klassická Germanie byla slovanská: neřešil ji však úplně, ustoupiv v tom, že západní část Germanie, která přiléhala k dolnímu Rýnu, byla německá. Nebyla německá. Slované, před přistěhováním se Němců (Saxonů), pod jménem Dvorinců (Tuoringů) táhli se mezi Rýnem a Labím až k břehům germanského moře,²⁾ a tak prátopografie východního břehu Rýna musila býti slovanská. Skutečně na střední a dolejší břeh přiléhaly bukové horky (*Ορκυνιος δρυμος*, Buchonia silva) a slovanský les Lovia.³⁾ Za dávné doby slovanští Vlci (Wilzi) na ústí Rýna

¹⁾ Šembera: Západní Slované str. 213. Srov. str. 171—182; 95. Slovenský Letopis. VI, 15 atd.

²⁾ Dostí budiž zde poukázati na následující důvod: V Tuoringii byli později Němci a Slované, Saxones et Thuringi: tedy Saxones byli němečtí podmanitelé, Thuringi však slovanští podmaněnci.

³⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 348. n. 1. Lovia od lovit, polovat (jagen).

měli hrad (Slavenburg), kterého jméno změnilo se na Vlaerdingen, a město (oppidum Wiltorum), kterého jméno změněno na Trajectum (Ultrajectum, Vl-Trajectum), nynější Utrecht. ¹⁾ Nedaleko Kostnice byl hrad a město Uzena; ²⁾ nedaleko Mohuče ostrov rýnský Marowa ³⁾ atd. Ještě Rýnem poryne mnoho vody, nežli důkladně vyzkoumáme předněmecké slovanské obyvatele břehů jeho: to však, co jsem zde uvedl, postačí, abychom Rýn měli za původně slovanský.

10. Jméno **Hercynský les**. Dějezpytci neslovanští, kteří až po narození Kristově stěhují Slovy do západní Evropy, nedbajíce, že nemohou udati: kdy, odkud a kam?, nechtí rozuměti při Slovanech té zásadě: čeho počátek nemožno udati, je tam od nepaměti. Klassické Germány tendenčně vyhlásili za Němce, a tím porušili dějepis a přednosem zavřeli sobě dveře i k dějepisu i k etymologii. Za nimi kulhají také slovanští dějezpytci (?). Již to jest nesprávné, že píší „*Hercynia sylva*“ dle pozdějších latinských pramenů, kdežto by měli psáti „*Ὠρκυννίος ὄρυμας*“ dle starších pramenů řeckých: přišly by tak ku pravé etymologii. V latině ani „*Hercynius*“ ani „*Ὠρκυννίος*“ nemá významu. V řečtině „*ὄρος*“ ovšem jest „hora“: ale „*Ὠρκυννίος*“ jest jakýsi druh ryb (eine Art Thunfisch). Třeba tedy hledati kořene v jiných mluvách. Němci hledají ho buď v německém *hart* (tvrdý), buď v skandinávském *harka* (trvati) a *herkinu* (trvající), nebo v *harka* a *herkija* (drsnost, trvácnost). Pryč s takovým nesmyslem! Není-liž patrná v tom slovanská „**horka**“ co diminutivum z „hora“? „*Ὠρκυννίος*“ jest **Horka**, **Horkyna** nebo **Horčina** (Gebirge); praedikát „*ὄρυμας*“ však označuje horky „bukonosné.“

¹⁾ Pertz: Mon. Germ. SS. II, 277. Šafařík: Starožitnosti. II, 591.

²⁾ Cas. S. Galli. Ib. p. 179.

³⁾ Ann. Lamb. Ib. p. V, 205.

Přečtete sobě v „Slovníku Naučném“ článek o témže předmětu,¹⁾ a přesvědčíte se, že *Ὠρκυννιος* není *nomen proprium*, nýbrž apellativum, takže *Ὠρκυννιοι* značí pohoří (horčiny) v rozličných zemích, kde bydleli a bydlí Slované od pradoby. S tím ve spojení jest nejen to, že Slované nejraději obývali v horčinách,²⁾ ale i to, že *nomen apellativum* *Ὠρκυννιοι* neboli Horkyne nebo Horčiny slyšeti dosavad; v Rusku: Cherbety, na Slovensku: Chorbaty (Horvatě, Karpaty), v dřevní Pannonii³⁾: Horutani (Gorutani, Korutany); podobně v Ugorsku pod Kaukazem, v Uhorsku pod Karpaty,⁴⁾ jakož i ve jménech: Zagorija, Podgoria atd. Praedikát *ὄρεσμος* neboli bukonosný nejen slyšeti v Bukovině, ale čte se i v dějepisných pramenech; Buchonia při dolním Rýnu a nedaleko středního Labě, jakož i v Pannonii.⁵⁾

Tak tedy, když ne jináč, aspoň nepišme „Hercynský les“, ale „Horkynský les.“

11. Jména **Venetae, Slavini, Antes.** Jornandes píše, že před tím Slované měli společné jméno Vinidi (Vinidarii, Venetae), ale za jeho doby (o r. 552.) že se i dle jména i dle polohy dělili na troje: Venetae, Slavini, Antes. Co já myslím v této věci, povím zde.

Veliké perové boje vedly se (zvláště mezi mými dvěma krajany Šafaříkem a Kollárem) o tom: bylo-li původní Slo-

¹⁾ V Praze, 1863. III, 748.

²⁾ In sylvis autem et ad fluvios et paludes, lacusque aditu difficiles habitant. Císař Mauritius.

³⁾ Pannonia, Noricus et Rhetia habent... ab africo Alpes Penninas, Orosius. Hercuniates u Ptol.

⁴⁾ Češi velmi chybně píší Tatry místo Karpaty. Karpaty jest celé pohoří, Tatry jen vrchy mezi župou Liptovskou a Polskem. Je-li v poesii *pars* (Tatry) *pro toto* (Karpaty), nesmí to býti ani v zeměpise ani v dějepise!

⁵⁾ Habitantur inde glandifera (= *ὄρεσμος*) Pannoniae. Plinius. V uherských diplomech sylva Bucon, Bucon Šumla. Maďaři z panonské Bukonie udělali Bakony (čti Bakoň).

vané či Slavané? — Já míním, že platí to prvé: avšak domněnku tu stavím na jiný základ nežli Šafařík.

Dle logiky národ nepotřebuje jména pro svou domácnost, právě tak, jakož ani jednotlivec pro sebe samého nepotřebuje ho. Jako jednotlivci tak i národu třeba jména, když buď sám sebe rozeznává od jiného nebo skrze někoho rozeznáván bývá od jiného.

Prvním „*cogito, ergo sum*“ primitivního národa jest, že slovu je (mluví) a rozumí stejně mluvícího: ale toho, kterému nerozumí, považuje jakoby za něměho. Podobně i slovanští praobyvatelé sebe považovali za Slovan-y: ale ten národ neznámý a mluvy nerozuměné, který ze Skandinávie vtrhl na území jejich, pojmenovali Němci.¹⁾ Za domácí a z národa vyrostlé jméno tedy pokládám jméno Slovan.

Národy sousední pojmenovaly Slovan-y buď dle své libovůle a náhodně, buď dle jistých známek, které se jim zdály býti charakteristickými,²⁾ nebo dle názvu, kterým se jeden kmen slovanský od jiného rozeznával.³⁾

Jornandes praví, že Slované za starodávna nosili jméno Venetů (Venedů, Vinidů, Vinidarů); jemu odporuje souvěký Prokop však, že jméno jejich za starodávna bylo *Σνογοι*: tedy není jisto, že za starodávna všeobecně jmenovali se Venetae.

Jornandesovu domněnku možno vysvětliti tak, že on měl na mysli jen latinské a řecké dějepisce, kteří dle Adriatských slovanských Venetů (Venetae, *Ένετοι*) jmenovali tak též jiné Slovan-y, na př. Julius Caesar u germanského, Plinius u baltského, Tacitus u pontského moře.

Nesnadno rozhodnouti: zdaliž jméno Venetů za pradoby přišlo s jantarovým kupectvím buď po kontinentě nebo

¹⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 855. n. K str. 661. n. 18.

²⁾ Ku př. Melanchlaeni od černého oděvu, Pannonii neboli Pannigeri od soukenné haleny, podobně i Syrmaté od *σινμα* atd.

³⁾ Na př. Moravané, Vislané, Pomořané, Horvati, Ugři atd.

po moři od Baltu k Adrii, nebo vyšlo-li od Římanů, se Slovary sousedivších? Vyšlo-li z úst Římanů: tedy tito slovanské kramáře jmenovali: *Venditores*, *Venumdatores*, *Vendatores*, *Vendae*,¹⁾ pak dle toho i ostatní Slovary. Vzniklo-li jméno Venetů na Baltě, mohlo vyprýštiti se z úst Skandinávců, kteří ze Slovanů, Slovenů a slovenského jazyka, odvrhuvše první syllabu „slo“, utvořili sobě jména snadnějšího vyslovení: *Vani*, *Waeni*, *Waenland*, *Veni*, *Vendy*, vanský a venský jazyk.

Nesnadno také jest vysvětliti jméno *Sclavini*. Vidíme-li v tom jméno Slovanův, ovšem přestává všeliká hádka: ale, je-li Slovan anebo Sloven domácím národním jménem, jak se to stalo, že jméno *Sclavini* zůstalo ukryto až do času *Jornandesa* a *Prokopa*? proč ono i v této době obmezeno bylo jen na sarmatské neboli zavislanské Slovary? proč se jím nerozuměli ani *Venetae* v Illyriku a Germanii ani *Antové* za *Dněstrem*? Soudím, že jméno *Sclavini* není totožno s jménem Slované nebo Slověni. Sarmati ovšem byli čeledí pranárodu slovanského neboli Slovani: ale — té jsem domněnky — jméno *Sclavini* dostali od *Visly*, kteráž u *Jornandesa* píše se *Viscla*. Obyvatelé „*Visclae*“ jmenovali se *Visclavini* a s odvržením první syllaby *Sclavini*; a toto jméno přeneseno bylo na Slovary celé Sarmacie, ba později vůbec na Slovary.

Tato etymologie má pro náš dějepis cenu ohromnou! Kdekoli *Sclavini* válečně překročili buď střední nebo dolní Dunaj, pokládalo se to chybně za válčení Slovanů proti *Neslovanům* anebo za vtrhnutí Slovanů do země neslovanské.

Jméno *Antes* jest opravdovým meteorem v dějepise. Sotva se v několika letopisech VI. a VII. století objevilo, zmizelo navždy. Bylo-li jméno *Antů* skutečně jméno národu,

¹⁾ Srov. Vychovatele str. 240. *Lexicon Du-Cangii*: *Venda*, tržný poplatek, kupecká daň.

který dle Jornandesa sáhal za Dněstrem daleko na sever: jak mohlo to jméno tak pozdě se objeviti a tak rychle zmizeti? Mně se zdá, že jméno Sclavi Antes vzniklo zkráceninou Sclavisantes, *Σκλαβισαντες*; poněvadž starší dějepisci na území Antů kladou Sarmaty neboli Sclaviny.

12. Jméno **Sarmatae**. Šafařík vyhlásil Sarmaty za národ čudský: avšak v „Rozvrhu“, kterýž upravil pro nové spracování „Starožitností“, umístil je mezi Slovy, a dobře. Kdo čte Jornandesa, vidí, že mu Sarmatia, Scythia a Sclavinia, Sarmatae, Scithae a Sclavini jsou jedno, a to jest jisto: protož i Slované v téže Sclavinii (Wisleland) neboli velkém Polsku ještě dlouho později jmenováni byli Sarmaty.

Zde nám však o to jde: proč Slované jmenovali se Sarmaty. Nechci unavovati čtenáře své tím, což o jménu tomto bylo napsáno, a vyložím ihned svou domněnku. Skylax (o. r. 360. př. Kr.) jmenuje je *Σαρμαται*; z toho povstalo Sauromatae a Sarmatae; a tak marně je kdo hledá v *ραυρα* nebo *ραυρος* (ještěrka) jakoby v ještěrčích očích, když ono jest zřejmé v slově *συνμα*, kteréž označuje dlouhé a široké roucho. Připomenuli zde, že starší dějepisci vyhlašují Syrmaty za kmen medský a za národ kroje medského, následuje z toho, že *συνμα* jest sukně s rukávy,¹⁾ neboli na Slovensku v župě Nitranské dosavad užívaná halenka, která v středověku známa byla jakožto *vestis sclavinia* nebo jen pouze Sclavinia. Velmi pravděpodobno jest, že *συνμα* udržela se dosavad v hornoslovenské haleně, totižto v *surovici* a *širici*; potom přešla i k Maďarům s jménem *szür*.

13. Jméno **Bilé Horvatsko** (*μεγάλη Χρῳατία* a *Χρῳατία*). Známo jest, že Longobardové, když táhli k zajištění Italie (r. 568.), odstoupili panství nad Pannonií Obrům

¹⁾ Vychovatel r. 1885. str. 240 Gunae (hune, bundy). Migne: Patrol. gr. CXII, 686. CXIII, 293. Guba. Fejér: Cod. dipl. III, 1., 149.

(Avarům). Tito ustavičnými válkami ztenčeni jsouce a nemající chuti k pokračování ve válkách proti državě řecké, odtáhli od Sávy a hlavní své sídlo položili do horní Panonie, mezi Rábu, Enži a Dunaj. Do Posáví, od Avarův opuštěného, s přivolením císaře Heraklia (610—641.) — prý — přestěhovala se jedna slovanská rodina. Tím způsobem počet slovanského praobyvatelstva mezi Sávou a Rábou byl rozmnožen.

Dosavad dějepisci drželi se až příliš slov Konstantina Porph., a to přestěhování se několika slovanských osob mezi Sávou a Rábu považovali za počátek Slovanů v Horvatsku. Byl jsem i já toho mínění: ale po důkladnějším uvážení věci přišel jsem k jiným náhledům.

Konstantin pohrával si libovolně s etymologií. Jemu *Χρωβατοι* dle slovančiny jsou „vládnoucí mnohou zemí“. Za základ této své etymologie bezpochyby vzal slovenské „hrba“, t. j. velká hrba lidí (ein grosser Haufe von Menschen). V tomto smyslu ta země, odkud ony rodiny přestěhovaly se do Posáví, byla „velká hrba lidí“ (*μεγαλη Χρωβατια*); ta země posávská, kde se rodiny ony osadily, byla mu „malá hrba lidí“ (*μικρα Χρωβατια*). Za základ své etymologie však měl vzít slovo „hora“, a byl by našel, že *μεγαλη Χρωβατια* neboli *Χορβατια* jest Uhorsko neboli země *u hor*, země pod velkými Horvatěmi (*Χορβατοι*, Charvaty, Karpaty).

Povšimnutí hodny jsou zde tyto otázky: a) odkud ony rodiny vyšly? b) Kde se nad Sávou osadily?

a) Na otázku: odkud vyšly? dávali dějepisci rozličné mylné odpovědi, a to proto, poněvadž dle uherského lži-dějepisů hranice panství Maďarů (?) již za doby Arpada († o. r. 907.) položili na řeku Moravu: nemohli tedy pochopiti, kde leží *Βαγιβαραεια*; z této spravili „Babí goru“, která leží mezi uherskou župou Oravou a Polskem, a tak to místo, odkud ony rodiny vyšly, položili za Karpaty do Polska. *Βαγιβαραεια* nebo *Βαγιβορεα* (*γεα*) neboli se-

verní Považí ještě okolo r. 950. nenáležela k nějakému Magyarországu, nýbrž k Polsku.¹⁾ Ani to neobstojí, že ony rodiny bývaly za Považím. Konstantin praví: *Οι δε Χρωβάτοι κατὰκονν τηνικαυτα εκειθεν Βαγιβαραειας*; co znamená: „*Chrobati vero tunc habitabant ultra Bagibaream*,“ poněvadž *εκειθεν* není předložka za (*μετα*) nýbrž adverbium tam (ibi, dort). Správný překlad měl by znít takto: „Horvati (posávští) tehdy bývali tam v severním Považí,“ nebo: „v Považí na severu.“ Byli to tedy Slováci, kteří zpod Karpatů přestěhovali se do Posáví. Aniž třeba mysliti, že zde severní Považí znamená severní část Považí ad literam; poněvadž oku Konstantinovu celé Považí leželo na severu nad Potisím.²⁾

b) Na otázku: Kde se ony slovenské rodiny osadily v Posáví? obyčejně se odpovídá, že v nynějším Horvatsku, takže toto od té doby nosí jméno Horvatska. Jest však tam dosti hor, od kterých ta hornatá část dřevní Dalmacie mohla se nazývati Horvatskem, bez toho, že bychom přijali ne-japnou bajku Konstantinovu o přistěhování se jedné rodiny (bratrů: Kluka, Lobeta, Korenca, Muchla a Chrobata, sester: Tugy a Buggy), která až za císaře Heraklia vyhnala Avary a založila Horvatsko. Nesmysl! Tak se zakládají vesnice, nikoli však krajiny! Konstantin, nemaje známosti o posávských slovanských praobyvatelích, pochytil považské Horvatě (Karpaty) a posavské Horvatě (*Χρωβατια*), dal Horvaty Slovákům do soukmenovství a svou ideu vyplnil bajkou. Pryč s Konstantinem! Lépe jest nechati listy dějepisu prázdné, nežli je pošpinití rozličným nesmyslem.

V Illyriku byli Slované (*Venetae*) od nepaměti, ačkoli

¹⁾ Cum Cracoua civitate, provinciaque, cui Vag nomen est, cum omnibus regionibus, ad praedictam urbem pertinentibus, quae Cracoua est. Základní listina biskupství Pražského (978.).

²⁾ Konstantin klade Uhry Arpadovy mezi Dunajem a Karpaty nad Potisí. Tak to i bylo.

pod vládou rozličných se střídajících výbojných národů (Reků, Římanů, Hunů, Bulharů, Gepidů, Herulů, Gothů, Longobardův a Avarů); avšak když tito zmizeli jako mračna, nejen slovanští praobyvatelé zdvihli hlavu,¹⁾ ale i sarmatští Slované neboli Sclavini hrnuli se přes Dunaj buďto s klidem anebo s mečem. Bajku Konstantinovu tedy lze napravit asi v tento smysl: Slováci (Sclavini) na Potisí přišli pod vládu Avarův, a když tito přistěhovali se do Pannonie, nejen stali se volnými, ale pošinuli se i do Posáví, a to ne do nynějšího Horvatska, ale i do Slavonska. V tom utvrzují mne tyto důvody: α) Jako Slovensku²⁾ tak i Slavonsku přikládá se jméno Slavonie; β) Maďari dávají Slovákům jméno Tót, obecný lid maďarský dosavad má Slovensko za Tótország: podobně Slavonsko jest u Maďarů Tótország. γ) Na Slovensku a v Slavonsku nacházíme stejná jména místní: Vlkánov a Vukovár, Ujlak Illok (Ujlak), Kamenec Kamenic, Kúty Kuttjevo, Brestovany Brestovac, Orešany Orahovica, Brodské Brod atd. δ) Ačkoli Slavonsko mnoho pohrom a změn podstoupilo, přece dosavad se tam ještě počítá 157.907 Slováků. ε) Za to jistě hovoří i původní jméno Slavonska, t. j. Syrmium, o kterém promluví v následujícím odstavci.

14. Jméno **Syrmium**. Ačkoli v Uhersku od vesnické školy až do posledního roku universitního přednáší se dějepis Uherska, přece tam nejméně se pozná dějepis Uherska. Je to jen dějepis, i to lžidějepis Maďarův a Magyarországu. Pustí-li se některý maďarský učenec do volnějšího bádání, dostává „husí kůži“, poněvadž všude z dějepisu kouká na něj hlava Slovana. Za naší doby český dějezpytec Píč mocné otrásl dějepisem Uherska a zejména odhalil záclonu, která zakrývala Syrmium³⁾: netušil však, jaké z toho tekou konsekvence.

¹⁾ Slovenský Letopis. V, 177. VI, 17. atd.

²⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 508.

³⁾ Der nationale Kampf gegen das ungarische Statsrecht. Leipzig, 1882. S. 89, 98, 114, 172, 223—231.

Někdejší knížetství (*ducatus, marchia*) Syrmium nemá nic společného s městem Syrmium (Mitrovica?), které Avari r. 582. podvrátili, aniž dostalo od něho své jméno. Pozoruhodno jest, že bylo Syrmium před Dunajem a za ním;¹⁾ vede nás to k poznání, že Syrm-ii nejsou nic jiného leč Syrm-atae, kteří o. r. 470. obývali tam před Dunajem a za ním.²⁾ Poněvadž Syrmatae (= Sarmatae) u Jornandesa jsou totožni se Sclaviny, odtud lze snadno vyrozuměti, proč i Syrmium stotožňovalo se se Sclaviní, a proč Syrmium na počátku tohoto tisícletí nepovažovalo se za část Horvatska, nýbrž Uherska.

14. Jméno **Serbi**. Jako o Srbech vůbec tak i o polabských a podsávských Srbech napsáno mnoho věcí nejstrakatějších.³⁾ Zde máme na zřeteli jen Srby posávské.

Konstantin Porph., jako při Horvatech, pochytil podobu jména Srbů polabských a Srbů podsávských, praví, že tito pocházejí z bílého (ba snad z velkého) Srbska, z krajiny *Boixi*, ležící nad Turkií, mezi Francií a Vele-Horvatskem; t. j. nad Uherskem, mezi Němci a Polsko-Slováky, takže země *Boixi* nemůže býti jiná leč Boiohemi-a neboli Čechy. Topographii tuto jest posouditi dle doby Konstantinovy, padající asi do r. 950. Za té doby: a) Uhři bývali na Potisi a v Panonii, počítaje k ní i poddunajské Rakousko až po Orlavu (Erlafu) aneb Enži. b) Polsko táhlo se mezi Váhem a Tisou střední až k Dunaji. c) Hranicí Čech mezi Saskem a Bavor-

¹⁾ Soror illustris regis Ungariae acquisivit quandam terram, quae appellatur ulterior Sirmia, ratione cuiusdam partis Ungariae, quae citerior Sirmia nuncupatur. Dipl. Gregorii IX. R-P. 3. Mart. a 1229

²⁾ Theodericus... emenso Danubio, super Babai, Sarmatarum regem, discurrit... Singidunum dehinc civitatem, quam ipsi Sarmatae occupassent, invadens, non Romanis reddidit, sed suae subdidit ditioni. Jornandes.

³⁾ Rozpravy Jana Kollára. V Budíně, 1830. str. 137—185. Šafařík: Starožitnosti. I, II, 254. atd.

skem naddunajským byl asi Český les. a) Lužičtí Srbové ve vojnách r. 936—950. proti Ottovi I. drželi se Čechův, a tak je Konstantin pokládal za obyvatele Čech.

O stěhování se Srbů z Lužic pod Dunaj Konstantin vypráví toto: jeden ze synů polabsko-srbského knížete, pojav s sebou polovici lidu utekl se k císaři Herakliu (610—641). Tento mu jeden kraj v Soluňském náměstnictví (*in Thessalonicensi themate*) k obývání vykázal. Ten kraj od té doby jmenuje se Serbií (nyn. Indžekava). Po nedlouhém čase znelíbilo se jim v těchto nových sídlech: pročež s povolením řečeného císaře vydali se na cestu zpátky do své dřevní vlasti. Avšak přešedše přes Dunaj počali předsevzetí svého pykati a po jiných sídlech se ohlédati, až posléze skrze tehdejšího císařského náčelníka v Bělehradě vyjednali sobě u cís. Heraklia novou zemi k obývání, ležící na východ Dalmacie, již od Horvatů zaujaté, zvlažovanou řekami Drinou, Bosnou a Vrbasem, tehda ještě v moci Avarů jsoucí. Vyhnavše Avary, rozhostili se až k moři Adrie. Příčiněním cís. Heraklia byli také k pravoslaví přivedeni.¹⁾

Zdaliž taková dobrodružní bajka má tvořiti základ dějepisu Srbů podsávských? Nechci vynakládati drahý čas na to, bych odhaloval nemotornost této bajky; však jí i sám Konstantin Porph. nedůvěřoval, když ihned na to praví, že tito Slované podsávští od Římanů nazváni byli *Servi*, t. j. služební.²⁾ Buďsi tato etymologie jakkoliv odporná srdci slovanskému, přece jest pravděpodobnější nežli svrchu podaná bajka. Jméno *Servi* nevyšlo ovšem z národu, ale při-

¹⁾ Et pietatis opera edocti *antiqua fide* accepta. Císař Konst. Porph. nebyl přízniv Římu.

²⁾ Serbli autem Romanorum lingua *Servi* dicuntur: unde et *serbula* vulgo servorum calceamenta appellantur, et *Serbulianos* illos vocamus, qui ita viliter ac pauperum in modum sunt calceati. *Servii* autem inde sic (*Servi*) cognominati sunt, quod Romanorum imperatori servirent. Mělo by vlastně státi: „quod municipiis et coloniis Romanorum servierant.“

lepeno bylo naň od podmanitelův, od Římanů. Slované za Dunajem a Sávou obývali pod rozličnými jmény od pradoby, ¹⁾ a když přišli pod jeho římské, skutečně byli toliko národem služebným (*Γήτης* = rolník?); až když moc Římanů skrze Huny a Gothy byla zlomena, porobní Slované, sesileni byvše přistěhovalými Sarmato-Sclaviny, dosáhli své samostatnosti. Že se to stalo před Herakliem, dosti buď poukázati na to, co o. r. 600. píše papež Řehoř I. biskupu Salonitánskému: že se velmi trápí pro Slovary, kteří Salonu ohrožují ²⁾

Jméno podsavských Srbů tedy nemá nic společného se Srby polabskými.

16. Jméno **Magyar**. Se žádným jménem není spojen toliký humbug, jak s tímto, tím více, že Maďaři umělou a protislovanskou politikou posazení jsou k veslu. Jméno to pokládá se za národní a uvozuje se do spojení také s těmi zástupy, které kdysi Arpad s milostivým přivolením Svato-pluka I. osadil na Potisi. Historik nesmí přenášeti přítomnost na minulost, a tak též jiným okem musí hleděti na jméno Magyar, nežli politik nynější doby.

Jméno Magyar neboli s pozdějším obměkčeným vyslovením Magyar (Maďar) znamená Mahomedana ³⁾: tedy původně nebylo národní, nýbrž náboženské.

¹⁾ Patrol. graeco-lat. Migne. Paris, 1864. CXIII, 282. n. 1. ad finem.

²⁾ De Sclavorum gente, quae vobis valde imminet, et affligor vehementer et conturbor. Erben: Regesta. I, 1. Srv. Slovenský Letopis. V. seš. 3. článek: Pravěk Slovanov podunajských. — Migne: Patrologiae graecae tom. CXIII, 263—266. cum notis. Diversarum gentium historiae. Hamburgi, 1611. Jornandes p. 139.

³⁾ Magar-itae, apostatae, infideles, Saraceni. Chr. S. Bened. Cas. Mon. Germ. SS. RR. Longob. Hannover, 1878 p. 473. Magarita, Magarites, Magarizare. Saracenicam impietatem non modo profiteri, ut quidam volunt, sed etiam post abdicatam et desertam religionem christianam; a qua qui transibant ad musulmanismum, *μαγαριζειν* dicebantur. Lex. Du-Cangii. Srov. Slovenský Letopis. I, 103—111.

Jest pravda, že i Arpad mahomedanské Bulharo-Uhry přivedl už do poddunajského Uhorska, přece však přicházejí v dějepisných pramenech jen pod jménem Turků, Saracenů, Agarenů a Ismaelitů; až když později se přistěhovavší a podobně mahomedánští Polovci (Kúnok, Cumani), se židy spojení, nejen stali se pány Uherska a královského dvoru, ba pomýšleli již i na pokumánčení trůnu, vyskytuje se jméno **Magar**, a to jen skoro v domácích dějepisných pramenech XIII. a XIV. století, nikoli však v zákonníku a diplomech.¹⁾ Z toho poznáváme, že jméno **Magar** bylo náboženské domácí jméno Kumánů, vyrostlé ze zpupnosti mahomedanské. Njen původní Kumani, ale též od křesťanství odpadlí odrodilci hrdí byli na své mahomedanství a tudíž i na jméno **Magar**.²⁾ K vypěstování této zpupnosti přispěl i domácí lžidějepis, který Kumány stotožnil s Arpádovými Bulharo-Uhry.³⁾

17. Jméno **Magyarország**. Ačkoli jméno toto souvisí s předešlým, nutno jest přece pohovořit o něm zvlášť, poněvadž se mu nyní přikládá širší a převrácený smysl. **Magyarország**, vlastně **Magyar ország** a **Magar orság** pochází ze slov **Magar** a (U)Horsko.⁴⁾ Tak Kumani a Pokumánčenci nazývali Uhorsko, kde jakožto přistěhovanci obývali (*pars in toto*). Když v posledních stoletích lžidějepis stotožnil Kumány s Arpádovými Bulharo-Uhry a perfidně připsal Arpádovi tu lež, že ohněm a železem vyhubiv anebo v otroctví uvrhnuv obyvatelstvo předešlé, vybojoval Uhorsko a Maďary učinil pány jeho: podstrčen byl Magyar-

¹⁾ V zákonníku a diplomech přicházejí pod jménem Kumánů. Jasigů, Philistů, Ismaelitů, Ne-Ugrů.

²⁾ Právě tak, jako poturčení Slované v Bosně, Hercegovině a Bulharsku.

³⁾ Srov. můj spis: Arpád a Uhorsko. Druhé vydanie. Turč. Sv. Martin, 1885.

⁴⁾ Koncovku **sko** a **ství** Maďari vyslovují skrze **ság** anebo **ség**; na př. bánsko **bánság**, křesťanství **kereszténység**, slávsko **szlávság** atd., tedy **Magar-hor-szág**.

országú smysl krajiny (země) Maďarů,¹⁾ v které Slované (Slováci, Sloveni a Rusíni) jsou jen podmaněnými otroky, ba později přistěhoválými cizinci (*nihil in toto*). Odtud možno vysvětliti, že potomci těch mahomedanských Kumánův a Pokumánčenců, t. j. nynější Maďaři a Maďaroni netrpí, aby je jiný nazýval Maďary (*partem in toto*), a mluvu jejich mluvou maďarskou; chtějí, by slovo Uhorsko považováno bylo za překlad Magyarországú, a uhorská řeč za překlad maďarské mluvy. Podobný klam jest v slovech *Germania* a *Deutschland*, *germanica lingua* a *deutsche Sprache*.

17. Jméno **Vojtěch**. Všeobecně přijata jest etymologie tohoto jména ta, kterou podal Bruno, popisuje mučnickou smrt sv. Vojtěcha, v těchto slovech: „*Wogitihe puerulus, quod nomen interpretatum sonat: consolatio exercitus*“.²⁾ Dle slov těchto Vojtěch mělo by znamenati „útěchu vojska“ neboli „voje těcha.“ Jméno to sv. Vojtěch prý dostal při sv. křtu:³⁾ jsou však jiné prameny, které svědčí, že při sv. křtu dostal jméno Ventius,⁴⁾ které nic jiného není, leč Ventizlavus⁵⁾ neboli Venceslavus. Již na první pohled jest patrné, že Venceslavus má na sobě křesťanstější ráz, nežli „voje těcha,“ a vysvitne to tím jasněji, když uvážíme, že Vencius anebo Venceslavus jest jen slovanský překlad oblíbeného řeckolatinského Stephanus.

První král uherský ještě r. 1000., tedy ještě 30 let

¹⁾ Tak Engel napsal své dílo „Geschichte der Unger“, ba Majlath „Geschichte der Magyár“. Húmbug!

²⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 189.

³⁾ Ibidem pag. 163. et 258.

⁴⁾ Alia eiusdem vitae acta exstant antiquitus scripta in codice pervetusto monasterii S. Caeciliae in Urbe (Roma), ... ubi non Vaicechus, sed Vuentius in baptismo vocatus asseritur. Ann. eccl. Baronii. Antwerpiae, 1618. X, 825. Cnf. Dobner: Ann. Hag. IV, 206. Acta SS. die 23. Apr.

⁵⁾ Bielowski ib. pag. 209.

přes své narození (r. 969) nosil jméno Waic,¹⁾ ovšem jméno křesťanské, které obdržel při sv. křtu.²⁾ Později, když od slovanské církve odstoupil k latinské, dle tehdejšího obyčeje jméno Waic přeloženo bylo na Stephanus. Z toho poznáváme, že skutečně jméno Stephanus jest jen překlad slovanského Waic.

Jméno Waic původně znělo Vác: poněvadž však Ditmar neuměl prodlužujícího akcentu (,) jinak naznačiti, leč vsutím litery „i“, místo Vác napsal Waic. Příklad toho máme na městě Vácovu v Uhersku. V okolí tom okolo r. 1072. býval poustevník Vacius, a kolem něho založené město dostalo jméno latinské Vacia (civitas), slovanské Vácov (= Vácovo město). Němci prodlužující onen akcent vyražejí literou „i“ a píší: Waitzen. Že toto „i“ starým Němcům platilo jen za akcent, toho důkazem jest, že obecný lid pšenici Waizen neboli Weizen posud vyslovuje jako Wázen.

Vacius a Vencius jest totéž, co Vác-slavus a Venceslavus, poněvadž středověcí latináři neradi přikládali slovanskou příponu -slav. Příklad toho máme na jménech uherských králů: Jesa-slav, Belo-slav atd., která raději psali: Jesa (Gesa, Gejsa), Bela atd.

V jménu Vence-slavus a Vencius kdo nevidí řeckého slova στεφανον (věnec) a řeckého křestního jména Στεφανος? Byl-li tedy sv. Vojtěch křtěn Ventius neboli Vencius, tedy Vence-slavus, jméno jeho, byl jen slovanský překlad řeckolatinského Stephanus.³⁾

Jak se tedy Vencius přeměnilo na Vojtěch? Slova Vencius a Venceslav jsou totožna s Vacius, Vác (Vaic) a Vác-

¹⁾ Imperatoris autem praedicti gratia et hortatu, *gener* (zeť), Henrici, ducis Bawariorum, Waic, in regno suimet episcopales cathedras faciens, coronam et benedictionem accepit. Ditmar ap. Bielowski: Mon. Hist. Pol. I, 264.

²⁾ Slovenský Letopis. III, 185—187.

³⁾ Slovenský Letopis. III, 187—189.

slav, čehož dále ani dokazovati netřeba. Podobně Vaicechus a polské Woicech jsou totožna s Waicek a Vácek, ¹⁾ takže Bruno dobře poukazuje na diminutivum V á c e k, když praví „Wogitihe puerulus.“

Konečně, že jméno Vojtěch jest jen diminutivum z Vác, vysvítá také z kroniky Haugenovy, kde čteme, že sv. Štefan (Waic = Vác), král uherský, nejprv při křtu dostal jméno Bela, ²⁾ kteréž u Maďarů dosavad znamená Adalberta neboli Vojtěcha.

18. Jméno **Germania a Germanus**. Žádné jméno nebylo tak lstivě od Němců využito na ujmu dějepisu Slovanů, jako jméno **Germania a Germanus**. Když Němci (Saxones) buď podvodem anebo mečem stali se pány nad velkou částkou Germánie mezi Rýnem a Vislou, stotožnili se s Germány, podstrčivše Germánii význam Deutschlandu a Germánům význam Deutschů. Němečtí učenci, dbající více na politickou choutku nežli na pravdu historickou, přenesli tento novopečený význam na dobu předtiscovou, t. j. na Germánii a Germány, v klassicích připomínané. Takový překlad klassiků stal se opravdovým literárním jedem pro školy, takže jím i slovanští vzdělanci otráveni byli. Z tohoto lživého stotožnění Germánů klassických s pozdějšími Germány politickými vzniklo ovšem náramné blouznění a převrácení dějepisu na ruby. Němci vyhlášeni byli za praobyvatele Germánie, Slované pak za pozdější přistěhovalce.

Nesnadno jest sice bojovati proti této německé a němčourské paradoxii, ale prohřešil bych se proti pravdě historické a proti Slovanstvu, kdybych mlčel. Proti tomuto lživému tvrzení tedy postavuji tyto these:

a) Dějepis představuje nám Němce jakožto výbojné a

¹⁾ Srov. jméno Vacek v Pramenech dějin českých. II 53, 152, 157, 158, 164, 166, 169, 171, 174—176, 392.

²⁾ Chron. Bud. ap. Podhradczky. Budae, 1838. p. 62. n. 2.

expansivné, Slovaný prvotní však jakožto pokojné a ústupné, takže ten nedoznává povahy Slovanů, kdo tvrdí, že Slované vytlačili Němce (klassické Germány) z prásidel jejich.

b) Topografie svědčí, že Němci obývají na místech, které dozavad ještě nosí jméno slovanské na př. Berlín), a že mnohá jména původně slovanská byla poněmčena buď překladem do němčiny nebo libovolným německým pojmenováním: ¹⁾ ne však naopak. Z toho následuje, že Němci odňali místa Slovanům, ale ne naopak.

c) Dějepisně lze dokázati, odkud a kdy přišli Němci do Germánie, a jak v odnímání země Slovanům postupovali: ²⁾ nemožno to však dokázati o Slovanech. Z toho následuje, že Němci jsou v Germánii národem historickým, Slované pak předhistorickým.

d) Germánie nikdy neplatila ani neplatí za země Němcův, a tito nikdy nezaujímalí tak celé území Germánie, že by tato byla na sobě nosila skutečnou tvář německou; ³⁾ aniž komu kdy napadlo, Německem pojmenovati ta místa v Germánii, kde neosadili se Němci. ⁴⁾

e) Kdyby byli klassičtí Germáni bývali Němci, byli by

¹⁾ Venit... ad locum, qui dicitur Bucu, invenitque ibi vallum urbis desolatae (Bukovec)... caepit illic aedificare civitatem... Lubeke. Helmoldus. Lubecae, 1659. p. 136. Est autem Aldenburg ea, quae slavica lingua Starigard... in terra Wagirorum... et est terminus Slaviae. Ib. p. 33. Merseburg, (Meziborie). Ditmar ap. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 241. Mezerici (Medzirieče). Ib. p. 279. Belegori. Ib. p. 284. Malacin = Egisvilla, Walmerstidi = Ustiure. Ib. p. 282. Libzi (Leipzig), Olsenici (Oelschau). Ib. p. 309. Slovenský Letopis. VI. 3. atd. Ribiniacum = Rübenach. Pertz: M. G. SS. IV, 231. Sclavonice quondam Budizco, nunc autem theutonice Grimerslovo. Cod. Anhaltinus ad an. 978.

²⁾ Srov. níž bod i).

³⁾ Sclavania igitur amplissima Germaniae provincia. Adamus Bremen.

⁴⁾ Kdež obývali Němci, ta část Germánie jmenovala se Teutonia; kde však Slované, Slavia nebo Sclavania.

i po době klasiků nepřetrženě podrželi jméno Germánů: kdežto po době klasiků jmenovali se Saxones, Cimbri a Teutony,¹⁾ takže teprv až po tisící letech, když buď latiny buď mečem anebo barbarským násilím potlačili nebo vyhnali část Slovanů mezi Rýnem a Vislou a tak stali se pány značné části Germánie, počali se — i to ještě dosti pozdě — psáti Germany.

f) Germánie není jméno národní, nýbrž topografické: protož ani neužívalo se jméno Germanus v jednotném počtu, nýbrž Germani v množném, jakožto o národech rozličných, které měli všeobecné jméno topografické.

g) Kdyby Germánia byla znamenala Německo, t. j. zemi obývanou Němci, za doby Karla Velikého, prvního pěstovatele německví, byla by se jí jmenovala, nikoli pak Franconií, Teutonií a Saxonii; anižby tehdy byli jméno Germánie prodlužovali na země, které nikdy, ani k někdejší klassické Germánii nenáležely.²⁾

h) Kdyby byli klassičtí Germani bývali Němci, tito, když Germánii kus po kuse dobývali, byli by se odvolávali

¹⁾ Fridericus per universos principes Teutoniae et Barones Italiae electus. Otto Fris. ad an. 1152. Summopere eos (Slavos) elaborare debere, uti Saxonibus praesidiis patriam vacuefaciant, omnique Theutonum plebe regno egesta, amicitias cum Danis componant. Saxo Gram. Havniae, 1858. II, 815. ad an. 1164. Joannes XIII. Romanorum imperium transtulit ad Cimbros. Chron. Nemaus. Gallorum populi elegerunt Odonem in regem. Hic divisio facta est inter Teutones Francos et Latinos Francos. Chron. Reg. Fran. Pertz: M. G. SS. II, 214. Jewelk düdesch lont hevet seinen palenzgreven: sassen, beiern, vranken unde svaven. Dit waren alle konigrike. Sachsen- u. Schwaben-Spiegel. III. art. 53. §. 1. c. 20. §. 1. Giesebrecht. Kaiserzeit. I, 801.

²⁾ Universa illa regio Tanai tenus usque ad occiduum (= ad Rhenum), licet et propriis loca in ea singula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germania vocitetur: quamvis et duas ultra Rhenum provincias Romani, cum ea loca occupassent, superiorem inferioremque Germaniam dixerint. Pauli Warnefridi de gest. Longob. Lib. I. 1.

na své předhistorické právo ku Germánii; byli by své vdírání se do Germánie nazvali navracováním se do dřevní své vlasti: ale nejen že toho neučinili, nýbrž Němce měli za předhistorické obyvatele Skandinavie.¹⁾

i) Dějepis zná v Germánii Kelty, Němce a Slované, a to Kelty jakožto přistěhovalce z Gallie na zřídla Dunaje a na střední Rýn; Němce, totižto Gothy, stěhující se vedle ústí Visly k Pontu; Sasy, vedravší se germánským mořem do dřevního Dvorinska;²⁾ Longobardy, stěhující se z Britannie břehem moře germánského k dolnímu Labi: ale Slované byli ten národ, který bydlil již před Keltem a Němcem mezi Rýnem a Vislou od pradoby. Čeho počátek nemožno udati, to jest od pradoby. Proti tomuto tvrzení možno jest postaviti blouznění, nikoli však svědectví historické.

k) V severní Gallii na břehu germánského moře ještě v VII. století byli Slované, kteří již v době předhistorické byli dojista spojeni s polabskými bratry a od nich skrze Němce (Saxones) až v době historické byli odseknuti; nebo tito v době historické nebyli by je propustili přes území (severní Turingii), které výbojně zaujali.

Jest pravda, že Slované pod jménem Sclavinů nebyli známi latinským a řeckým klassikům a letopiscům před VI. stoletím po Kr., byli však známi pod jménem Venetů, Scithů a Syrmatův; a Jornandes (okolo r. 552.) nebyl by mohl psáti, že jméno Syrmatů, které má za totožno se Sclaviny, znamená i Germány, kdyby klassičtí Germáni nebyli bývali Slované; ani Paulus Warnefridus nebyl by mohl jméno Germánie potahovati až k Donu,³⁾ kdyby před Vislou v Ger-

¹⁾ De qua (Scanzia) Gothi et caeterae nationes Theotiscaee exierunt. Freulfus. SS. RR. Dan. I, 400. n. c. A quibus (Nordmannis = Danis) originem, qui theodiscam loquuntur linguam, trahunt. Hrabanus M. ed. Col. VI, 333.

²⁾ Tuoringia. Ex transl. S. Alex. ad a. 851. ap. Petz: Mon. Germ. SS. II, 674. Widukindus ib. III, 117—119.

³⁾ Srov. výše str. 33. pozn. 2.

mánii a za Vislou v Sarmacii nebyl býval lid stejné mluvy, mluvy slovanské.

Jest pravda i to, že dosavadní výzkumy archaeologické, které Wocel přenesl i do literatury české, pochlebuji Němcům: avšak archaeologie ta jest příliš povrchní, strannická, předpojatá, na pevné zásady nepostavená a tak pohyblivá, že jí lze upotřebiti pro i contra. Archaeologie jen tak má cenu, je-li podporována dějepisem. Odtud možno vysvětliti, že, co na př. Wocel na základě Šafaříkových „Starozitností“ upotřebil k vymazání Slovanů v Britanii, Gallii, Illyriku a Germánii, to jiné vede k poznání slovanských praobyvatelů v zemích právě jmenovaných.¹⁾

Vím dobře, jaké vážnosti požívají Šafaříkovy „Starozitností“, a uznávám nezaniknutelnou zásluhu jeho: přece však musím vysloviti, že zůstal na poloviční cestě, když Germánii mezi Rýnem a Labím popustil Němcům, přivlastniv Slovanům jen Germánii mezi Labím a Vislou. Ve svých rozpacích — a jest jich u něho tuze mnoho — zapomněl na alternativu: buď Germania a Germani klasiků jsou Němci, nebo Slované; jsou-li Němci jest uznati němectví celého území mezi Rýnem a Vislou; jsou-li Slované, jest uznati slovanskost celého území mezi Rýnem a Vislou. Předhistorická německá Germania a předhistorická slovanská Germania jest nesmysl.

Škoda, že pro stručnost článku nemohu se pustiti do dalších důvodů; avšak z toho již, co jsem zde napověděl, dosti zřejmo jest, že Germania a Germani klasiků byli Slované, a tak etymologie Germánie jest hledati v slovančině.

¹⁾ V někdejší poddunajské (rakouské) Pannonii, a to při Wolfsthale, jsou nalezeny starozitnosti, jaké se i v Germánii nacházejí, a při Deutsch-Altenburgu jest hlinatý pahrbek, jaké se i v Rusku a Krimě vyskytají. Sitzungsberichte der phil. hist. Classe der Wiener Akad. der Wissenschaften. IX., 753 a 754. Srov. Dr. Sieniawski: Pogląd. Gniezno, 1881. Dr. H. Wankel: Beiträge. Olmütz, 1885.

Klasičové a letopisci obyčejně sami dávali jméno národům, s kterými Římané a Řekové přišli do styku: ale to neplatí o Germánii a Germánech, poněvadž Tacitus praví, že oni sami sebe tak jmenovali. V němčině marně hledati kořene pro etymologii. V slovančině najdeme jej bez nesnáze; najdeme jej v „Hercynii“ neboli v „Herkynii“.

Na východním břehu středního Rýnu ovšem byla buková horka (*Ὠκευνίος δρυμός*), ale jen jakožto část toho bukového pohorí, které se rozprostíralo po celé Germánii. Latini přišou ji „Hercynius saltus“, ovšem chybně, poněvadž *Ὠκευνίος δρυμός* jest Horka buková (silva fagifera). Jako tedy Latini v Hercynia přeměnili *Ὠκε* neboli Hor a Gor na Her: tak i v jménu Germania přeměněno jest *Ὠκε* neboli Gor na Ger; a dle toho mělo by se psáti Gormanía, t. j. země hornatá (terra saltuosa, Gebirgs-Land), a German (Goran, incola saltuum, Gebirgs-Bewohner). Slované nejen města,¹⁾ ale též ostrovy,²⁾ ba i celé země a tak i hornatou zemi mezi Rýnem a Vislou pojmenovali dle hor, tedy Hormanii neboli Gormanii, z čeho potom přepisovatelé učinili Germánii.³⁾

¹⁾ Bucu (Bukovec). Helmoldus. Lubecae, 1659. p. 114 et 137—140. Buggin (Bücken), Buciensis praepositura, Scirnbeki (Cernobuki). Adam. Brem. Migne: Patrol. lat. CXLVI, 490, 558. De villa Bouchem ex pago Lohingao. Pertz. M. G. SS. II, 389.

²⁾ Helmoldus l. c. Insula Archonensis, quae Withora (= Vitova hora) dicitur. Saxo Gram.

³⁾ Záměnu litery e s literou o nacházíme na př. v i Gestimulus a Gostimil. Sr. str. 17.

Dějiny mocnářství rakouského. Sepsal Just. V. *Prášek*, gymn. profesor v Klatovech. Cena 1 zl. 30 kr.

Díl I. Vývoj zemí rakouských až po smrt Maximiliána I. S 1 přílohou a 7 tab. rodovými. — Díl II. Země rakouské pod panstvím rodu habsburského a lotrinského. S 2 příl. a 2 tab. rodovými.

Okres Benešovský (na Tábořsku). Nástin statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 60 kr.

Okres Brandýský n. Labem. Nástin statisticko-historický. Sepsal professor Just. V. *Prášek*. S obrázky erbův. Cena 1 zl. 20 kr.

Okres Česko-Skalický. Nástin statisticko-historický. Napsal V. *Šrám*, farář. S bar. vot. mapou. Cena 80 kr.

Okres Dolno-Kralovický. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal Ant. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Mladoboleslavský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal Václav *Vaněk*, říd. učitel v Bezně. Cena 1 zl.

Okres Neveklovský. Nástin statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 50 kr.

Okres Sedlčanský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Sedlecký v Tábořsku. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Třeboňský. Nástin statisticko-historický. Sepsal Frant. Jos. *Franta*, učitel v Chlumci. Cena 1 zl. 20 kr.

Okres Uhlířsko-Janovický v Čáslavsku. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Vlašimský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 60 kr.

Okres Votický. Obraz statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 44 kr.

Okres Karlínský. Methodický výklad pro učitele a žáky škol obecných, napsal Tom. J. *Ronek*, řídící učitel v Libni. Se 14 obrázky a mapou okresu. Cena 80 kr.

Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavstě. S užitím pramenů nejvíce listinných sepsal prof. J. V. *Prášek*.

Celek činí 12 sešitův za 3 zl. 80 kr. (V komisi).

Průvodce po Krkonoších. Dle vlastních i cizích zkušeností sepsal a sestavil Fr. Vl. *Kodym*. S lithogr. mapkou Krkonošův a lithogr. obrázkem pohledu na Sněžku. Cena 60 kr.

Průvodce po Karlových Varech a okolí Karlovarském. K poznání a zábavě výletníkův a hostů lázeňských sepsal Ad. Fr. *Čtvrtečka*. Cena 65 kr.

Rožnov, léčebné místo na moravském Valašsku a jeho okolí. Zvláště pro léčebné hosti a touristy popisuje Frant. *Bayer*. S obrazem pohledu na Rožnov a mapkou okolí. Cena 1 zl., váz. v angl. plátně 1 zl. 60 kr., skv. váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Evropa. S 96 vyobrazeními v textě, a 7 obrázkovými přílohami. Cena 8 zl., skvostně váz. 9 a 10 zl.

Asie. S 81 vyobrazeními v textě, 10 obrázkov. přílohami a barvotisk. mapou. Cena 4 zl., skv. váz. 5 a 6 zl.

Afrika. Atlantický ocean. Polární krajiny. Australie. Se 78 vyobrazeními v textě, třemi barvotiskovými mapami a 9 obrázkovými přílohami. Cena 3 zl. 40 kr., skvostně váz. 4 zl. 40 kr. a 5 zl. 40 kr.

Amerika. Se 112 vyobrazeními v textě, 19 obrázkovými přílohami a dvěma barvotiskovými mapami. Cena 6 zl., skvostně váz. 7 a 8 zl.

Hellwaldova

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠTUJE

VYDÁVÁ

FR. V. SASINEK. FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT 2.

JORNANDES A SLOVANÉ.

V PRAZE 1886.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

— Prvý český závod hudební. —

Cena 20 kr.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec
v PRAZE, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

— Prvý český závod hudební. —

Nikolauovy Obrázky z dějin vlasti pro mládež českoslo-
vanskou. Dle Nikolauova „Dějepis českého v obrazech“ upravil
Fr. A. Zeman, učitel v Praze. *Druhé*, rozmnožené vydání. S *čet-*
nými původními obrázky. Cena 45 kr., váz. 60 kr.; velinové vy-
dání 80 kr., skvostně váz. se zl. ořízkou 1 zl. 50 kr.

Obrázky z dějin vlasti. Pro mládež sestavil Eduard
Erben, někdy profesor na
vyšších r. školách v Písku a starosta „Zlaté knihy dívek českých.“
Třetí vydání upravil ředitel Jos. *Erben*. S 11 pův. obrázky. Cena 20 kr.

Nikolauův Dějepis český v obrazech pro mládež česko-
slovanskou. Třetí, rozmnožené vy-
dání „Obrázů z dějin českoslovanských“ od Jos. V. *Nikolaua*
upravil Fr. A. Zeman, učitel. S obrazem titulovým a četnými pů-
vodními vyobrazeními v textě. 12 archův. Cena váz. 76 kr.

„Škola a Život,“ paedagogický měsíčník, takto píše v LX. se-
šitě roku 1872 na str. 287.:

„O spisku tomto pronesly se svým časem listy naše v *delší*
úvaze velmi příznivě; nynější vydání jest prvního dokonalejší
v té příčině, že některé poklesky historické, jež v první vydání
byly se vloudily, tuto se vymýtily, dále pak že přihlédalo se
k větší přesnosti mluvnické.“

Stručný všeobecný dějepis. K užitku *škol obec-*
ných sepsal Mart.
Bob. *Hornof*, řídící učitel. Cena 50 kr., váz. 62 kr.

Paedagogický časopis „*Komenský*“ píše doslovně v č. 16. dne
1. února 1873:

„Již v čísle 1. „*Komenského*“ upozornili jsme předkem la-
skavé čtenáře naše, že dílko to se tiskne. Nyní právě vyšlo a
ospravedlňuje úplně důvěru, s kterou bylo očekáváno. Není
věcí tak snadnou, jakoby se zdálo, z ohromné spousty dějin
světových vyhledati a složiti právě ony obrazy, jež *přiměřeny*
jsou pro mládež škol národních, a nakresliti je takovými slovy,
aby mysl mladistvá vnady a pochoutky na nich nalezala. P. *Hornof*
oběma stránkám těm *svědomitě zadost učinil*, a doporučujeme
dějepis jeho všem přátelům mládeže co nejvíce.“

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠTÍ JE

VYDÁVÁ

FR. V. ŠASINEK. | FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT II.

JORNANDES A SLOVANÉ.

V PRAZE 1886.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

== Prvý český závod hudební. ==

Návěšt.

Příští sešit (3.) „Záhad dějepisných“ přinese významnou rozpravu „**Tacitus o mravech Slovanů v Germánii.**“

Vydavatel.

Národní knihhtiskárna I. L. Kobra v Praze.

Jest ovšem pravda, že pradoba Slovanů v Evropě jest zahalena tmou, ale i to jest pravda, že si ji necháváme zahalovati ještě více od těch, kteří nám nepřejí. Základem veškerého dějepisu slovanského jest Jornandes (o. r. 552), kterého jsme si dosavad dostatečně nepovšimli. Již z toho, že Šafařík¹⁾ a nejnověji Bielowski²⁾ uveřejnili toliko nepatrné zlomky z něho, vysvítá, že mu nepřipisovali toho velikánského významu, který mu náleží.

Ačkoli pak mám velikou úctu k Šafaříkovi, jakožto krajanu svému a vznešenému učenci, přece nutno mi s bolestí vyznati, že k Jornandesovi přistoupil s předsudkem, kterým byl předpojat. Buď pod tlakem politické censury nebo z přílišného ústupku německým učencům podstrčil zprávu, kterou Jornandes podává o Slovanech, smysl docela pochybený. I on dělil Slovaný na tolik národů, národkův a národečků, pod kolikerymi jmény naznačení jsou v dějepise, na ujmu Slovanstva tvořiv i takové velnárody (Sarmaty a Scithy), kterých ani nebylo. On chybně stotožnil klassické Germány s Němci,³⁾ a přivlastnil Keltům tak široké výboje,⁴⁾

¹⁾ Slovanské Starožitnosti. II, 687.

²⁾ Monumenta Pol. Hist. I, 1.

³⁾ Kteří (Saxones, Burgundi, Longobardi) do Germánie přistěhovali se až v době historické.

⁴⁾ Keltové bývali na pravém břehu Rýnu a přistěhovali se přes Rýn do Germánie až v době historické.

jaké jim dle přesného dějepisu nepřináleží: výsledek toho omylu byl, že západní Slovanů poházel za Vislu a za Karpaty, které chybně a libovolně stotožňuje s Tatrami.¹⁾ Tím způsobem s desk dějepisných vymazal téměř polovici dřevního Slovanstva. Nejhorší při tom jest, že jeho mínění, poněvadž nebylo lepších, se tak ujala, že stala se doma jakoby národním „*noli me tangere*,“ v rukou nepřítelů našich však zbrojí proti novým zkoumatelům pradoby slovanské.

Že tato má stížnost ve příčině Šafaříka jest oprávněna, dokáže přítomná rozprava.

Jornandes zřetelně praví, že za jeho doby Slované (Winidi) pod trojím jménem známi jsou, totižto *Veneti*, *Sclavi* a *Antes*:²⁾ ale Šafařík přece všiml si jen dvou jmen: *Sclavi* a *Antes*, určuje jen sídla těchto, ale nikoliv i Venetů; což ovšem jest chybou pro dějepis Slovanů nesmírnou, které nemožno nechati bez opravy.

Jornandes, vystoupiv na Karpaty sedmohradské a rozhlížeje se po sídlech Slovanův, určuje pomezí mezi Venety, Sclaviny a Anty takto:

a) hledě směrem k Baltu, za pomezí mezi Venety a Sclaviny běže Karpaty a Vislu, počínaje od jejího zřídla až k ústí, a praví, že na levé straně Karpat a Visly bydlí po nesmírném prostranství Veneti (Winidi), tedy mezi Karpaty

¹⁾ Karpaty jsou celé pohoří od Prešpurka k Beskydům (malé Karpaty) a odsud až za Sedmohradsko (veliké Karpaty); Tatra neboli Tatry jsou nejvyšší vrchy Karpatů nad pomezím liptovsko-spišským.

²⁾ Winidae... ab una stirpe exorti tria nunc nomina reddidere, id est Veneti, Antes et Sclavi.

a Adrií v Illyriku, a mezi Vislou a Rýnem v Germánii, ¹⁾ která sáhala až k Visle; ²⁾

b) podobně hledě směrem k Baltu, pomezí mezi Venety a Sclaviny klade k východu od města Novietunu a jezera Musianského k Dněstru, na sever však vedle Visly k Baltu, ³⁾ a tak klade Sclaviny na pravou stranu, do Scythie, která západně sáhala až na pomezí Germánie; ⁴⁾

c) konečně mezi Sclaviny a Anty klade Dněster, a praví, že Antes bydleli mezi Dněstrem, Dněprem (Donem) a Pontem. ⁵⁾

Dle toho tedy nic není přirozenějšího, nežli dějepis Slovanů VI. století rozdělit na tři, na dějepis a) Venetů, b) Sclavinů, c) Antů.

I. Veneti. Lidnatý národ slovanský — jak praví Jordanes — býval v Germánii a Illyriku, a tedy staří Germáni a Illyři byli Slované.

I. Že obyvatelé staré Germánie byli Slované, dokazují tyto důvody:

1. Claudius Ptolemaeus (o. r. 161.) Baltské moře od ústí Visly na západ nazývá mořem Venedským, ⁶⁾ na jehožto

¹⁾ Introrsus illi (Scythiae primae) Dacia est, od coronae speciem arduis alpibus emunita; iuxta quarum (alpium carpathicarum) sinistrum latus, quod in aquilonem vergit, et ab ortu Vistulae fluminis per immensa spatia venit, Winidarum natio populosa consedit.

²⁾ Qui (Vistulae fluvius) Sarmaticis montibus ortus, in conspectu Scanziae septemtrionali Oceano trisulcus illabitur, Germaniam Scythiamque determinans.

³⁾ Sclavini a civitate nova et Sclavino Rumunense, et lacu, qui appellatur Musianus, usque ad Danastrum, et in boream Viscia tenus commorantur. Poznamenati sluší, že jest čísti: „a civitate Novaetunense,“ poněvadž přepisovatel marginální poznámku „Sclavinorum“ mylně vložil do textu.

⁴⁾ Srov. pozn. předposlední.

⁵⁾ Antes vero, qui sunt eorum fortissimi, qui ad Ponticum mare curvantur, a Danastro extenduntur usque ad Danaprum. Některé rukopisy místo Danaprum mají Danubium. Sr. seš. I, 3.

⁶⁾ Sarmatia, quae in Europa est, definitur a septemtrionibus oceano Sarmatico, iuxta Venedicum sinum; ab occasu vero terminatur Vistula fluvio.

březích obývají Venedae; ¹⁾ v ostatním území, jakož i na březích germánského moře až k oceanu však obývají Velti: ²⁾ tedy Germánii pomořskou, od ústí Visly až k oceanu, v pradobě drželi Slované. Srovnáme-li již Jornandesa s Ptolemaem, znamenáme, že Vandalové, které klade na břeh Venedského moře, jakož i *Vidioarii* a *Viuidarii*, ³⁾ které klade do roztoky Visly, nic jiného nejsou než chybně přepsaní — což u Jornandesa jest časté — *Vinidarii* neboli lidé, kteří z rozličných kmenů vinidských tam se před Gothy uchýlili.

2. Longobardové za svého krále Agelmunda u Děvína ⁴⁾ překročivše řeku Labi (Lama), udeřili na Bělohorce, ⁵⁾ ale nešťastně, takže i jejich král zůstal na bojišti. Jeho nástupce, aby pomstil smrt královu, obnovil dvakráte bitku a s velkou kořistí se navrátil. Potom obrátil se na Beo-Winidi neboli Čechy a o. r. 487. podmanil si je. ⁶⁾ Z toho patrno, že Jornandes Vinidy — jakými byli Češi neboli Beo-Vinidi — dobře položil na levou stranu Visly do Germánie; a tudíž Germánia nebyla žádným Německem. Jornandes (r. 552) neuvozuje Čechů pod jménem Beo-Vinidi, ale pod dávným jménem

¹⁾ Venedae per totum Venedicum sinum.

²⁾ Rursus Venedici sinus reliquum (territorium) iuxta oceanum habitant Veltae (Vilti, Veletabi, Vilzi). Šafařík: Starožitnosti. II, 571.

³⁾ Ad littus autem Oceani, ubi tribus faucibus fluenta Vistulae fluminis ebibuntur, Vidioarii resident, ex diversis nationibus aggregati... Nunc eam, ut fertur, insulam (Visclae amnis) gens Vividaria incolit... Qui Vividarii ex diversis nationibus, acsi in unum asylum, collecti sunt. Jornandes. — Quidam haec habitari ad Vistulam usque fluvium a Sarmatis, Venedis... tradunt. Plinius.

⁴⁾ Civitas Amazonum (Amasiarum?), Magdenburg.

⁵⁾ U Warnefrida stojí chybně: Bulgari. Totq tak pomýlilo dějezpýtce, že ty Longobardy vrhli až kdesi k Černému moři; kdežto z pozdějších dějů patrno, že rozumí se zde Belegori. Bielewski: Monum. Pol. Hist. I, 234.

⁶⁾ Unde in Beowinidis (Šaf. Starožitnosti. II, 456.) aciem et clauses seu tuba clangentium ad suam proprietatem perduxerunt. Chronicon Gothanum.

Markomanů ¹⁾ z čeho následuje, že Češi neboli Beo-Vinidi rozuměti se mají pod jménem **Markomanův**, a tedy že **Markomané** byli Slované.

Jest pravda, že **Jornandes** připomíná **Markomany** jen nad **Řeznem**, na místo ostatních někdejších **Markomanův** ale klade **Vandalii**, kteráž obsahovala v sobě nynější **Čechy**, **Slezsko**, **Moravu** a **Slovensko**, ²⁾ z čehož jen to plyne, že **Markomania** a **Quadia** jak předtím tak i potom byla totožna s **Vandalii** neboli **Vendalii**, poněvadž již **Dio Cossius** připomíná v **Markomanii** hory vandalské (*montes vandalici*, **Krušné hory**), **Ptolemaeus** hory vendické (*montes venedici*, **Krkonoše?**), **dska Pentingerova** však v **Quadii** **Venety sarmatské** (*Venedae sarmatae*, **Slováky**). Později na území téže **Vandalie** neboli **Markomanie** a **Quadie** nalézáme **Beo-Vinidy** (**Čechy**), **Vinidy** (**Moravany**) a **Waag-Winidy** (**Slováky**). **Šafařík** s jakýmsi satyrickým úsměvem popouští ty **Wandaly Němcům**, poněvadž nabyli zlé pověsti v dějepise: ale ani dobrá ani zlá pověst nerozhoduje tam, kde běží o národnost. ³⁾ **Šafařík**, popustiv **Wandaly Němcům**, praví, že ti zlopověstní **Wandalové** vystěhovali se na počátku IV. století nejprve do **Pannonie**, potom do **Gallie**, **Hispanie** a konečně do **Afriky**, kde zahynuli, do jejich opuštěných sídel pak že přistěhovali se **Slované**. Kdo má zdravý rozum, musí pozorovati, že to byli jen **vandalští výbojní dobrodruzi**, nikoli však **massa lidu**: kam pak by se byli vláčili s veškerým obyvatelstvem **Vandalie** (**Čech**, **Slezska**, **Moravy** a **Slovenska**)? I kdybychom přijali, že počet ozbrojených a neozbrojených stěhujících se **Vandalů** byl obnášel — jak se praví — **300.000 hlav**: co to

¹⁾ Erant namque illis (Vandalis) tunc ab oriente Gothi, ab occidente Marcomanni, a septemtrione Hermunduri, a meridie Hister, qui et Danubius dicitur.

²⁾ Srov. předešlou poznámku.

³⁾ Jagič: Archiv. VII, 613.

jest k veškerému obyvatelstvu celé Vandalie (Čech, Slezska, Moravy a Slovenska)?

3. Procopius Caesarensis, mluvě o navrácení se Herulův k Varnům na moři Baltickém, praví, že na této cestě všickni slovanští národové (*cuncti Sclavenorum populi*) jim přes své končiny svobodného průchodu propůjčili.¹⁾ Vážná otázka zde jest ta: kde Herulové překročili Dunaj? Když Herulové, bydlíce v nynějším Slovensku, se opovážili k dani přinucovat i Longobardům (českým) poddané Ruky (moravské), Tato, král longobardský, asi r. 490. porazil je tak, že i král jejich Rodulf zůstal na bojišti. Následkem toho Herulové přenesli se do (rakouské) Pannonie a, po odchodě Gothů z (uherské) Pannonie do Italie, přesídlili se do opuštěné od nich (uherské) Pannonie; Longobardové však posunuli svou moc do (rakouské) Pannonie: Herulové tedy překročili Dunaj mezi Enží a Jínem a táhli přes země Duřinků, ale nikoli přes Moravu a Čechy, kde měli moc jejich nepřátelé, Longobardové.²⁾ Z toho tedy patrno, že Duřinci (*Thuringii*), kteří mezi Rýnem a Labím původně byli sáhali až k moři germánskému, byli oni „*cuncti Sclavenorum populi*“, kteří Herulům přes své končiny svobodného průchodu propůjčili.

4. Že Germáni klassičtí vůbec nebyli Němci, poznati lze i z toho, že dle Jornandesa i Sarmatům přikládán býval název Germánů,³⁾ dle Plinia však jak Germánům tak Sarmatům společný název Scythů.⁴⁾ Když Jornandes Scythii a Sarmacii — jak později uvidíme — stotožňuje se Sclavinii, z toho plyne, že přenášení jména Germánů na Slovany (Sarmaty) a přenášení jména Scythů na Germany diti se mohlo jen na základě společné mluvy slovanské (scythické).

¹⁾ Bell. Goth. L. II. c. 15. Ed. Par. pag. 421—422.

²⁾ Pastýř duchovní. V Praze, 1885. str. 309.

³⁾ Usu pleraque nomina gentes amplecti, ut... Sarmatae Germanorum.

⁴⁾ Scytharum nomen usquequaque transit in Sarmatas atque Germanos.

5. V jakém smysle brána byla klassická Germánie do IX. století, toho svědkem jest Paulus Warnefridus (o. r. 770.), který celé to prostranství mezi Rýnem a Donem jmenuje Germánií: ¹⁾ i komu by napadlo tvrditi, že on zde pokládal Germánii za Německo a za pravlast Němců, ale nikoli za pravlast Slovanů? Ti tedy, kteří klassickou Germánií stožňují s Německem, nejen ničt pravlast a děje Slovanů mezi Rýnem a Vislou, ale také mezi Vislou a Donem; ničt jak Venety, tak i Sclaviny a Anty.

6. Tacitus, srovnáváje zakarpatské Venety s Germány a Sarmaty, neumí se rozhodnouti, má-li je počítati ku Germánům anebo k Sarmatům; potom však naklonil se k tomu, že je raději ku Germánům přidá, poněvadž stavějí domy, nosí štíty a jsou rychloběžní. ²⁾ Z těchto posledních slov vysvítá, že jeho rozpaky nezakládaly se na mluvě, nýbrž jen na nejazykových obyčejích: tedy: a) Venetové byli jedné mluvy s Germány a Sarmaty; b) v Germánii nebyli Němci, nýbrž Venedové neboli Slované.

7. Ponecháváje si topografii Germánie ještě k dalšímu zkoumání, představuji zde celý rámec geografický téže Germánie; a to na východě — jako jsme viděli — po levé straně Visly byli dle Jornanda Vinidi, od jejího zřídla až po ústí; Ptolemaeus klade je i na levou stranu Karpatů do Sarmacie ³⁾

¹⁾ *Universa illa regio Tanai tenus usque ad occiduum (i. e. Rhenum), licet et propriis loca in ea singula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germania vocitetur; quamvis et duas ultra Rhenum provincias Romani, cum ea loca occupassent, superiorem inferioremque (i. e. primam et secundam) Germaniam dixerint.*

²⁾ *Venedorumque nationes Germanis an Sarmatis adscribam, dubito (t. j. jsem v rozpacích) ... Hi (Venedi) tamen inter Germanos potius referuntur, quia et domos fingunt et scuta gestant, et pedum usu ac pernicitate gaudent.*

³⁾ *Reges Vinidorum seu Frisionum. Fredegarius ad an. 747. Antiquo gentium illarum vocabulo Viltaburg id est oppidum Vil-*

a Jornandes na břeh Dunaje (*Vindo-mina*). Na severu od ústí Visly břehem Vindického moře dle Ptolemaea táhli se Venedové k ústí Labe, od ústí tohoto k ústí Rýnu venedští Veltové k slovanským Frisům. Na západě máme dva venedské body na Rýně, a to na ústí venedské Velty, jako jsme právě vyložili, nedaleko zřídla jeho ale venedské jezero s městem Vindonissou.¹⁾ Platí-li planimetrická zásada, že jaké jsou body, taková jest i čára od jednoho k druhému, můžeme pokládati Rýn za západní venedskou čáru Germánie.²⁾ Na jihu od blízkosti Rýna až k Prešpurku byl pomezím slovanský Dunaj.³⁾ Nepochybují tedy ani nejméně, že v tak označeném slovanském rámci mohla býti jen slovanská Germánie.

8. Konečně kupečtí Slované neboli *Vendae*⁴⁾ býval také na břehu germánského moře, od ústí Rýnu na západ k moři atlantickému,⁵⁾ jakož i v Britannii:⁶⁾ Slované tito byli v pradobě spojeni se Slovany v Germánii, čímž je Němc

torum vocabatur, nunc vero lingua gallica Trajectum (Utrecht) Gesta abbatum Fontanel. Pertz: Mon. Germ. SS. II, 277. Slovenský Letopis. VI, 190.

¹⁾ Pregentia, Vindinissa. Pertz: ib. p. 7. et 82. Rhenus ad Alpius decidens, prope a capite duos lacus efficit: Venetum et Acronium (ad Gronum?). Mela. II. c. 3.

²⁾ Záhady dějepisné. I, 15.

³⁾ Záhady dějepisné. I, 4. Pozoruhodno jest, že Krajnc jmenují Víděň (*Vindo-mina*) Dunajem: tedy *Vindo-mina* jest *Danubius Vinidarum*.

⁴⁾ Záhady dějepisné. I, 20.

⁵⁾ Bili, sacellan Morony, královny armorických (namorných) Venetů. *Venetiae, caput Venetorum*. Vita s. Lauri. Acta SS. Sept. VIII, 694—695. Longobardi habitarunt ad amnem Vindilicum, in extremis Galliae finibus. Cod. Goth. Mon. Germ. Hist. SS. RR. Longob. Hannover, 1878. pag. 8. Slovenský Letopis. VI, 193.

⁶⁾ Na to jistě poukazují jména: Venedotia, Venta Silurum (Bristolum, Brigstov), Vindana (Brest), Vindedivii (Droithat), Vindelís, Vinderius, Vindesorium, Vindogladia (Vinsburne), Vindolans (Vinchester), Vindomora (Valleshead), Vindomus (Silecaster). Lex geogr. Philippi Ferarii. Mediolani, 1627. Slovenský Letopis. VI, 193

(*Saxones*), vrazivše do Germánie, neodtrhli od Slovanů germánských. I komužby připadlo na mysl míti jen ty Venety za odstěpence od těch Slovanů, kteří bydlili až na pravé straně Visly? Komužby připadlo na mysl tvrditi, že přistěhovali se na břeh moře germánského až v té době, kde je Franci a Němci (*Saxones*) počali hrdousiti?

Z toho tedy, co jsme zde zkoumali, již jen musí svitnouti v každé hlavě, že Slované v Germánii jsou praobyvatelé,¹⁾ a že to jest poličkováním dějepisu, když slova Germánia, Germáni, germanismus a germanisace stotožňují se s Německem, Němci, němectvím a němčením.

II. Že ven z Germánie, totižto na Slovensku a v Illyriku, od pradoby bývali Slované, toho jsou tyto důvody:

A. na Slovensku, poněvadž Jornandes zřetelně praví, že na levé straně Karpat počíná „*Winidarum natio populosa*.“ Desky Peutingerovy kladou národy takto: *Venadi Sarmatae. Alpes Bastarnicae... Venedi. Roxulani Sarmatae*. Z toho jest jasno, že jedni Ventové byli z této strany Karpat, jiní na oné straně Karpat (sedmohradských, *Alpes Bastarnicae*) vedlé Roxulanů nad Černým mořem. Že desky Pentingerovy Slováky neboli podkarpatské Venedy jmenují *Venadi Sarmatae*, činí to úplně správně, poněvadž Slováci dle mluvy byli rovni Venetům v Germánii a v Illyriku, dle geografické polohy však obývali v Sarmacii, jakož o tom bude řeč později. Současné a pozdější užívání jména Quadů, jako obyvatelů řeky Váhu, nemění ničeho na slovanském původě a národnosti podkarpatských Slováků.²⁾

B. Že Slované již za doby sv. Apoštolův obývali v Illyriku mezi Dunajem a mořem adriatickým, svědčí sice Nestor: avšak jakby učenci přijali jeho — Slovana — svědectví? I sami Slované, kteří sbírají jen od německých učenců poodhazované

¹⁾ Jagič: Archiv. VII, 606 etc.

²⁾ Záhady dějepisné. I, 7.

drobty, nespravedlivě odmršfují Nestora! Máme však dosti také jiných důvodů, že Slované bydlili v Illyriku od pradoby, a to:

1. vedlé moře adriatického a nad ním, ¹⁾ počnouce od Raveny, táhli se severovýchodně na břehu Adrie (Jádrie), mezi řekami Arsion a Ticiem (Tisinou, Tesino), nad Pádem k Alpám, nad Aquilej (Anguleia, Uglej, Aglar, Ažlar, Voglej) k Panonii. Celé to území po jméně jejich nazývalo se Venetiae (sídla Venetů, Venetsko). Dějezpytce sice nepochybují, že tam po době Jornandově bývali Slované, zastávají však ten nesmysl, že předešní Venetové nebyli Slované, a že potom přistěhovavši se Slované pojmenováni byli adriatickými Venety, poněvadž se osadili v sídlech předešlých Venetů. Jest to skutečně kolossální nesmysl anebo zlomyslná paradoxie! Kdo národnost slovanskou váže k názvu Sclavi a Sclavini, ten musí spolu i to tvrditi, že jich před Jornandem (r. 552.) a Prokopem Caesarejským (r. 552.) nebylo na tom Božím světě. Nuž zdali Jornandes darmo praví, že Veneti, Antes a Sclavi předtím měli jedno společné jméno Vinidae neboli Veneti, takže jména Antes a Sclavi jen později se vyskytla? Zdali ten jistý Jornandes, který na levou stranu Karpat a Visly, tedy do Germánie a Illyrika, klade Slovany pod jménem Vinidů a Venetů, pod adriatickými Venety nerozuměl Slovany? O tom zdravému rozumu a srdci nemožno pochybovati; ano zdá se, že Jornandes i etymologií jména Enetů (Venetů) poukazuje na jejich slovanskost, když praví, že jsou tolik jako *Laudabiles* neboli Slávení. Kde pak jest jaké

¹⁾ Veneti sub extremis Alpium radicibus agunt, inter Arsiam Ticiumque flumen, longissime per totum Adriatici maris litus effusi... Aquilejensem (Attila r. 452) obsedit civitatem, quae est metropolis Venetiarum... per reliquas Venetum civitates Hunni bachabantur... Quae urbs (Ravenna) inter paludes et pelagus, interque Padi fluentia uni tantum patet accessui; cuius dudum (ut tradunt majores) possessores Eneti, id est Laudabiles dicebantur.

historické svědectví, že neslovanští Veneti jako nějaké vlaštovičky odletěli, a do jejich hnízd slovanští vrabci se usídlili?

Jornandes praví, že Veneti v starých historických pramenech (*ut tradunt majores*) psáni byli, bez začátečné litery V, Eneti, ¹⁾ a tím myslil na Herodota (444 př. Kr.), který připomíná illyrské a adriatické Enety: tedy Venety svého času (o. r. 552. po Kristu) má za Enety doby Herodotovy (o. r. 444. před Kristem), tím více, že Herodot Enetům přikládá i jméno Venetů, dokládaje, že větším dílem pomíšení jsou mezi národy evropskými. Pod tím jménem připomíná je při Adrii také Polybius, a to jakožto národ prastarý, tedy předhistorický: zdali však ti Veneti jen proto nesmějí býti Slovany, poněvadž bylo by hříchem přisouditi Slovanům předhistoričnost? Ti Veneti, které připomíná Polybius, nebyli ani jazyka latinského a řeckého, ani gallského: tedy, pro Bůh, jakého, ne-li slovanského? Nedokazuje to i sama a to ne nějaká pozdější, ale nejstarodávnejší ²⁾ topografie? Nemí-li směšno jméno řeky Padus odvozovati od gallského *padēs* neboli smola, nikoli však od slovanského pád? Však Mela zřetelně píše, že jedno ze sedmi ústí jeho jmenuje se velkým pádem, poněvadž s velkou silou vpadá do Adrie a její vody rozráží. ³⁾ Co říci o druhém ústí *Vatrenus*, o řece *Timavus*, *Plavis*, *Silis*, *Alsa* (Olša), *Trebia*, *Natisco*, ⁴⁾ *Ticium* (Tesino, Tisina), která vycházela z jezera *Verbanus* (Vrban)? co o městech *Bodincum* (Vodínkov? nad pramenem Padu), *Bretina* (Brezina),

¹⁾ Veneti primum, quos Graeci Henetos vocant. Plinius, Paulus Warnefridus.

²⁾ Slovenský Letopis. VI, 28. G. Dobner: An. Hágék. I, 124.

³⁾ Namque ab imis radicibus Vesuli (Bezula aneb Brezula?) montis exortus... se per septem ad postremum ostia (ústí) effundat. Unum de eis *magnum Padum* appellant. Inde tam citus prosilit, ut discussis fluctibus, diu, qualem emisit, undam agat, suumque etiam in mari alveum servet. L. 2. c. 4.

⁴⁾ Na něm „Ponte de Schiavi.“ Mon. Germ. Hist. SS. Hannover, 1878. V, 23.

Bergamus (Bregov), *Acelum* (Selo, ital. Asolo), *Pata-vium*, *Opi-tergium*, *Belun-um*, *Venidates*, *Celina* nebo *Calina*? Již Berosus poznamenal, že domorodci istričtí požárem vypálená místa nazvali **Pálensana**.¹⁾ Co říci o té etymologii, která v Bodincum, jak Ligurové jmenovali Pád, nachází německé Bodenlos? Plinius ovšem dle Metrodora jmenuje *Bodincum* bezedným (*fundo carentem* = Propadník): ale co má *Bodincum* s *Bodenlosem*?

Darmo keltomanie poukazuje na to, že Keltové přistěhovali se mezi Venety adriatické a je vyhubili, poněvadž Veneti nejen zůstali v jejich sousedství,²⁾ ale po vystěhování se Keltův i po nich nprázdněná místa obsadili.³⁾

b) Co týče se Pannonii, nesmyslné jest mysliti na nějaké neslovanské Pannonce. Jornandes ovšem mezi Vinidami podkarpatskými a adriatickými nepřipomíná pannonských Venetů, poněvadž v tu dobu po pádě Hunů (r. 454.) vládli v Pannonii výbojní Gothové; z toho však nenásleduje, že tam nebylo jiného lidu negothského. Páni se mění, poddaní zůstávají. Jest to až příliš primitivní pojem dějepisce, myslí-li, že Gothové všude, kde se vláčili, vyhubili rolnický a pastýřský lid, který jim měl poskytovat potravu a daň. Když Avari měli své poddané slovanské,⁴⁾ měli je bezpochyby před nimi i Gothové v Pannonii. Škoda, že Jornandes

¹⁾ Italia (?) in tribus locis arsit multis diebus circa Istros ... vocataque sunt a Janigenis (Indigenis?) illa loca *Palensana*, id est *regio conflagrata*. Beros. l. 5. de reg. Assy. in VII. rege ad finem et in X. rege.

²⁾ Trans Padum omnia loca, excepto angulo Venetorum, qui sinum circumcolunt maris (Adriatici) usque ad Alpes, tenuere Galli. T. Livii L. V. c. 33.

³⁾ Interiora eius (Italiae) aliae aliaeque gentes: sinistra parte Carni et Veneti colunt Togatam Galliam. Mela L. II. c. 4.

⁴⁾ Winidi Befulci Chunis fuerant jam ab antiquitus. Fredegarius ad an. 623. Fredegar nerozuměl slovu Befulci, které znamenalo tolik jako bubulci = volaři, pastýři skotů. Lex. Ducangii.

nepoznačil více topografických jmen, nežli jezero *Pelso* (Pleso), řeku *Scarniunga* (Čarňunku) a město *Vindomina* (Vindůž tržště): avšak i z tohoto poznati lze, že v Pannonii i za vlády Gothův obývali Slované, ti, kteří tam bydlili od pradoby.

Hérodot pramalou známost měl o národech na středním Dunaji, poněvadž píše: „O jediném toliko národu, obývajícím za Istrem, jest slyšeti, jehož jméno prý jest *Sigynnové*, a jenž medského kroje užívá. Hranice těchto lidí táhnou prý se až blízko k Enetům adriatickým. Také se povídá, že jsou přistěhovalci medští; ale jakby byli z Medie se přistěhovali, nemohu vypátrati; však ale délkou času může se vše státi. Tolik však vím, že *Ligyané*, nad *Massilií* obývajcí, kramářům říkají *siginnové*, Kypřičtí pak oštěpy tak jmenují.“¹⁾ Z toho sice jest jasno, že nejen mezi Karpaty a Dunajem, ale i mezi Dunajem a Venety adriatickými byl jeden národ, a to slovanský, poněvadž i dle původu i dle kroje pocházel od Medů, jako jiní Sarmatové,²⁾ dle mluvy však podobal se Venetům:³⁾ ale coby mělo znamenati jméno *Sigynnů*? Svou domněnku povím později.

Že *Sigynnové* byli Slované, potvrzuje veškero jejich zařízení a živobyť. Měst neměli, ale obývali po dědinách anebo v roztrousených přibytcích. Společné vlády a správy neměli, ale byli poděleni na rody a čeledi. Mohli sice na válečnou nohu postaviti i po stech tisících, ale pro nedostatek společného velitelství nebývali v jedno spojení.⁴⁾ Obrali se ne tak orbou, než pastýřstvím; ječmen a proso poskytovalo jim

¹⁾ Bibliotéka klassiků řeckých a římských. II, 106.

²⁾ *Sarmatae, Medorum* — ut ferunt soboles, in multa genera divisi. Plinius. Slovenské Pohlady r. 1885. str. 301.

³⁾ *Sermo Henetis inter Scythicum Medumque medius, ex utroque mixtus.* Trogus Pomp. L. 41.

⁴⁾ *Nullae in ea (Pannonia) urbes erant, sed vicatim aut dispersis per agros domiciliis habitabatur; nullum universae genti in commune regimen, nulli magistratus, separatisque per cognata*

jídlo a nápoj. ¹⁾ Nazývali se dle krajiny, v kteréž obývali, buď od řeky a jezera neb od hory; na př. Brežané (*Βρεγκον*), Sálané (Azali a Zala), Kulpané (Colapini, ad Culpam), Jezera né (Oseriates, ozero, jezero), Horáci (Hercuniates, *Ὁρκυνοί*, Bokoň, Bakoň), Ravičané (Aravisci, ad Rabuceam), Rohatčané (Corneates, ad cornu Danubii, ad Flexum) a j. Náčelníci krajin (žup) nazývali se baťové. ²⁾

Římané, když Zadunajsko sobě podrobili, dali mu jméno Pannonia, a to proto, poněvadž Zadunajci odívali se v sukně (haleny) neboli dlouhé vlněné roucho. ³⁾ Že Dio Cassius, který velmi dobře znal Pannonii, zde nežertoval, jak se zdá Timonovi, ⁴⁾ důkazem toho jest, že se *Pannonia* všude píše s „nn“, jako *pannus* (sukno). Dle toho tedy jako *pannus* znamená i roucho i látku, z které se ono hotovilo: tak též v slovančině totožný název měly i roucho (sukna) i látka (sukno, pl. sukna), z které ono hotoveno bývalo. Že Slované od svých sousedů jmenováni bývali dle obleku, o tom jen neznalec pochybovati může; tak Sarmatové neboli Sarmatové tak zvaní byli od *σαρμα* neboli haleny, ⁵⁾ ale Melanchlaenové od *Μελαν-χλαινα* = černé haleny. Zdali He-

tiones atque familias consiliis agebant; centena millia aetate militari censebantur, quae tamen inopia communis imperii minime in unum coibant. Appianus ed. Lugd. p. 674.

¹⁾ Dio Cassius L. 55, 33; 49, 36. Srov. Jireček: Slov. Právo. I, 71.

²⁾ Bationem, Pannoniae ducem. Suetonius Lib. III. in Tiberio c. 19. 20. Prameny dějin českých. III, 59.

³⁾ Pannonii ex eo vocati sunt, quoniam *sagula manicata* ex palliis quibusdam, *pannos* patrio more quodammodo incidentes et nuncupantes consuunt. Ita sane hi siue propter hoc, siue etiam subsit alia causa huius nominis, tamen ita appellantur. Quidam Graecorum, a vero aberrantes et iguorantia ducti, Poëones ipsos adpellarunt. Vetus quidem haec adpellatio est: attamen non ibi, sed in Rhodope atque Macedonia habitarunt. Dio Cassius.

⁴⁾ Imago antiquae Hung. I. c. 1.

⁵⁾ Záhady dějepisné. I, 21. Budiž tamže čteno: *σαρμα* a *σαρμος*. Slovenské Pohľady r. 1885. str. 301. Vychovatel r. 1885. str. 240.

rodotovi Sigynnové nebo Sigyninové jsou podobně Pannonii, Pannigeri neboli Sukuonosci (*Συκυνιοι*), nechávám nerozhodnuto.

Mela nepřipomíná Pannonů pod tímto jménem, nýbrž pod všeobecným jménem Illyrů, ba snad i pod zvláštním jménem Istrů neboli Podunajců; ¹⁾ aniž při tom možno mysliti, že zde nerozuměl Dunaj, poněvadž nejen užívá obou jmen: *Danubius* a *Ister*, ale na jiném místě správně píše o jeho zřídle, běhu a ústí. ²⁾ V tom se s ním úplně shoduje Scylax, který Istrance neboli Podunajce klade mezi adriatické Venety a Dunaj. ³⁾

Pravda ovšem, že slovo Istri neoznačuje geuetický národ, přece však objasňuje slovanskou národnost těch, kteří bývali mezi středním Dunajem a Adrií, nejen proto, že měli společnou mluvu s Dáky, Gety, Moesy a Thraky, ⁴⁾ ale i proto, že sám název Istru jest slovanský. Jornandes svědčí, že Dunaj má jméno Ister dle mluvy Bessů, kteří byli podkarpatskými Venety, ⁵⁾ a tak není on nic jiného, nežli ten Bystrius neboli Byster, jehož místo ani výtečný Šafařík nenašel v Pannonii. ⁶⁾

„Ale — slyším — byť i praobyvatelé mezi Dunajem

¹⁾ Amnes autem (Illyrici) Aeas et Nar et Danubius, qui iam dictus est Ister... Per Istros Ister emittitur.

²⁾ Ille (Ister), qui Scythiae populos a sequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio, quam desinit, nomine exoritur; nam per immania magnarum gentium spatia, diu Danubius est; deinde, aliter eum appellantibus accolis, fit Ister, acceptisque aliquot amnibus, ingens iam et eorum, qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidem, quot ille ostiis... effluit (in Pontum).

³⁾ Post Henetos Istrorum gens est atque fluvius Ister; exit autem hic fl(uvius) in Pontum. Scylax Caryand. in Periplo.

⁴⁾ Istrios (,) Dacos, Moesos et Thracos uno usos sermone. Strabo L. I. c. 20.

⁵⁾ Srov. str. 22. Jornandes de reb. Get. c. 12.

⁶⁾ Anon. Ravennas ed. Gronov. p. 779. Šafařík: Starožitnosti. II, 285 a 550.

středním a Venety adriatickými byli bývali Slovany, přeco Gallo-Keltové zahnali je za Karpaty.“ Povídali! Šafařík, vrhnuv Jornandovy Vinidy za Vislu a Karpaty, zkazil pod sebou půdu historickou. Keltové a Bojové byli při Pádu a nad Adrií, ale nikdy v římské Pannonii;¹⁾ i kdyby byli bývali, v té době, když Římané vrhli se na Pannonii, po Bojích byla již jen hrstka na pustém Krasu,²⁾ Slované však, jakož jsme svrchu poznali, bydlili tam skutečně a početně pod svými župany (*bationes, reguli*).

„Ale — opětne slyším — Římané ty slovanské Zadunajce polatinili.“ Povídali! Římané byli moudřejší politikové, nežli politikové naší doby; neodnárodňovali, nelatinili, aby nespůsobili odporu podrobeného národu proti sobě. I sám nápis na kříži Krista Pana hebrejský, řecký a latinský dokazuje, že první místo dali domácí hebrejštině. Římané buď zakládali nebo stará domácí místa přetvořili v municipie akolonie, dávajíce jim jen jakoby z milosti *privilegium latiny*.³⁾ Latinská byla vláda a škola, ale podrobený národ byl slovanský;⁴⁾ ano i ti, kteří hrdi byli na to: „*Civis Romanus sum*“,⁵⁾ zůstávali při své slovanské mluvě. Důkazem toho jsou z téže doby římská slovanská jména významných měst: Serbinum,

¹⁾ Slovenský Letopis. VI, 177—184.

²⁾ *Illyricum et Pannonia ab oriente flumine Drino, ab occidente desertis, in quibus habitant Boii et Carni.* Angelo Majo Class. aut e Vaticano cod. ed. III, 413. Jsou tam dosavad pozůstatky Gallů (Rumunů) pod jménem Čičarů. Slovník Náučný. IV, 960.

³⁾ *Cumanis eo anno (179. př. Kr.) petentibus permissum, ut publice Latine loquerentur, et praeconibus Latine vendendi ius esset.* T. Livii Hist. L. XL. c. 43.

⁴⁾ *Qui Hebraeorum sermonem ex parte didicimus, et in latino pene ab ipsis incunabulis inter grammaticos detriti sumus.* S. Hier. in praef. ad Jobum.

⁵⁾ *Puteolos, Salernumque et Buxentum ascripti coloni, qui nomina dederant, quum ob id se pro civibus Romanis ferrent: senatus indicavit, non esse eos cives Romanos.* T. Livii Hist. L. 34. c. 42.

Serbetium, Pelva (Pleva), Segeste (Sihotiště), Segestica (Sihotice), Chertobalus (Čertův val), Brežeň (Bregetium), Sala, Scarabantia (Caravantia, Červanka = Vesperinum = Vesperim), Valina, Mutenum, Bolentium, Soroga (Zaroha), Valcum, Mogetiana, Aquae Balissae (vody palné, vary), Straviana, Stridon (Stredoň), Acumincum (Kamenice u Petrovaradina), villa Pistra (Bystrá) a j. Dle Katančiče čte se na kameni vykopaném v Siseku: Vindae; v Korutansku: Publiae Vindae, Vindili heres; v Kuendorfě: Vindillae, Crielonis filiae; ve Vídni: Vindoroici, Mun. Vind., viae restitutae a Vind.; v Srémku: gente Vindius.¹⁾ Podobně čte se na takových kamenech: Bato, Biateg, Magemarum a Mogitmarum (Mojmir), Mocetius, Pomarus (Pomír), Bromarus (Brojmir), Brogimara a j. Konečně též u Latinů v Pannonii užívaná slova: zython a sabajum, t. j. ze žita (pšenice) a zobu (ječmene) připravované pivo,²⁾ poukazuje na to, že v Pannonii za doby římské vedle latiny byla slovančina.

Snad za doby hunské vyhynuli Slované a jejich mluva v Pannonii? Hunové obdrželi Pannonii od Aetia až r. 434., a tedy do r. 454. neměli tolik času, aby ji pohunili, jestliže mluva Hunů byla jiná, nežli slovanská. Ostatně Hunové neužívali krvavého meče ani proti poddanému lidu ani proti těm národům, které se jim podrobily.³⁾

Jest pravda, že Jornandes nepřipomíná Sclavův a Sclavinů v Pannonii; ale nikoli proto, že jich tam nebylo, nýbrž proto, že prastarí Vinidae za jeho doby nosili jméno Sclavův a Sclavinů v Sarmacii, ale nikoli v Illyriku. Netrvalo však

¹⁾ Katančič: Istri adcolae. I, 112; 336; 472.

²⁾ Že bylo připravováno pivo nejen z ječmene (Weissbier), ale i z pšenice (Scheps), o tom srov. Sitzungsberichte der hist. phil. Classe der k. Akad. der Wiss. in Wien. XXV, 245.

³⁾ Igitur ab Dacia et Pannonia, in quibus tunc Hunni cum diversis subditis nationibus insidebant, egrediens Attila in Alanos movit procinctum. Jornandes.

dlouho, že jméno Sclavův a Sclavinů přenešeno bylo i na Vinidy v Germánii a Illyriku, poněvadž již jeho vrstevník, Procopius Caesariensis, připomíná Sclaveny v Germánii. O několik decenníí později vedlé jména Vinidův objevuje se jméno Sclavův a Sclavinů jak v západním tak i ve východním Illyriku, a představuje nám je ne jako přistěhovance (podobně Vandalům, Herulům, Gepidům, Longobardům a Avarům), ale jako domorodce.

Měli-li Slované v Korutansku své politické zřízení,¹⁾ měli je bezpochyby také v Pannonii, co společníci Longobardův a Avarův;²⁾ a to výbojní Longobardové bývali v Krajsku; mezi Dravou a Rábou Slované; mezi Rábou a Litavou Bulhaři;³⁾ mezi Litavou, Enží a Dunajem Avarové, - pod svou mocí majíce tamní Slovany.⁴⁾

Kdo nestranně a spravedlivě zkoumá dějepis, musí přijíti právě k opačnému přesvědčení: že Němci (*Saxones*) začali pohlcovati Slovany v té době, do které nevědomci a zlomyslníci kladou osazení se Slovanů v Germánii a Illyriku.

II. Sclavini a Antes. Jornandes Sclaviny a Anty, které ke Sclavinům počítá,⁵⁾ klade spolu do Scythie,⁶⁾ takže

¹⁾ Hiis diebus Tassilo a Childeberto, rege Francorum, apud Baioariam rex ordinatus est. Qui mox cum exercitu in Sclavorum *provinciam* introiens, patrata victoria, ad solum proprium cum maxima praeda remeavit. Paulus Warnefridus ad an. 595. Marca Winidorum. Fredegarius ad an. 630.

²⁾ Longobardi cum Avaribus et Sclavis Histrorum fines ingressi... Sclavi Histriam, interfectis militibus, lacrymabiliter depredati sunt. Paulus Warnefridus. IV. c. 25. et 42.

³⁾ Slovenské Pohľady r. 1895. str. 275. a 305.

⁴⁾ Pastýř duchovní r. 1885. str. 697.

⁵⁾ Antes vero, qui sunt eorum (Sclavinorum) fortissimi.

⁶⁾ Scythia siquidem, Germaniae terrae (ad Vistulam) confinis, eotenus, ubi Hister oritur amnis vel stagnum dilatatur Mysianum, tendens usque ad flumina Tyram, (alias) Danastrum et Vagosolam (Bogum?), magnumque illum Danaprum, ... per omnem Maeotidis ambitum ultraque Maeotida per angustias Bospori usque ad Cau-

Scythia a území Sclavinův a Antů se shodují; Sclavini bydleli v západní.¹⁾ Antes ve východní Scythii.²⁾

Doplňme-li Jornanda, se Scythií shoduje se i Sarmacie. Jornandes připomíná hory sarmatské,³⁾ na sever sedmohradské Dacii,⁴⁾ jakož i na území mezi Dunajem a Karpaty připomíná Sarmaty.⁵⁾ Claudius Ptolemaeus na pravou stranu Visly klade Sarmacii, na pravo od ústí Visly moře sarmatské, ale samu Sarmacii prodloužuje až k Donu.⁶⁾

Ačkoli již i tím, co jsem zde uvedl, máme dosti zřetelně podáno západní pomezí Scythie, Sarmacie a Sclavinie,

casum montem, amnemque Araxem, ac deinde, in sinistram partem reflexa, post mare Caspium... vergens ad Hunnos, Abanos et Seres usque digreditur. Haec inquam Scythia... habet ab oriente Seres, in ipso sui principio ad litus Caspii maris commanentes; ab occidente Germanos et flumen Vistulae; ab arctoo circumdatur Oceano (sarmatico); a meridie Perside, Albania, Hiberia, Ponto atque extremo alveo Histri... In qua Scythia prima ab occidente gens sedit Gepidarum, quae magnis opinatisque ambitur fluminibus; nam Tisia per aquilonem eius corumque discurrit; ab africo vero magnus ipse Danubius, ab euro fluvius Tausis (Aluta?) secatur, qui rapidus ac verticosus in Histri fluentia furens devolvitur. Introrsus illi Dacia est.

¹⁾ Sclavini a civitate Novietunense et lacu, qui appellatur Musianus, usque ad Danastrum; et in boream Vistula tenus (usque ad sinum sarmaticum) commorantur.

²⁾ Antes vero, qui sunt eorum fortissimi, qua Ponticum mare curvatur, a Danastro extenduntur usque ad Danaprum (?), quae flumina multis mansionibus ab invicem absunt.

³⁾ Vistulae fluvii, qui Sarmaticis montibus ortus.

⁴⁾ Hanc Gothiam, quam Daciam appelavere maiores (quae nunc — ut diximus — Gepidia dicitur)... a septemtrione Sarmatae et Bastarnae, a meridie amnis Danubii fluentia terminant.

⁵⁾ Theodericus... emenso Danubio super Babai, Sarmatarum regem, discurrit.

⁶⁾ Sarmatia, quae in Europa est, definitur a septemtrionibus oceano Sarmatico; ab occasu vero terminatur Vistula fluvio; finis vero iuxta orientalem Sarmatiae plagam, qui per fontes Tanais fluvii describitur.

do které Jornandes byl položil i Slovensko,¹⁾ totižto Vislu a Dunaj střední, Šafařík a jiní dějezpytceví příliš a zbytečně nalámali si hlavy nad tím, kde jest to blato (*stagnum*) a jezero (*lacus*) Musianské, jakož i *civitas Novietunensis*.

Jornandovi *lacus Musianus* neboli *stagnum Mysianum* jest tam, kde počínal Ister; nerozuměl zajisté zřídlo Dunaje, které klade do Alemanie,²⁾ nýbrž ten bod, kde Dunaj dotýká se Scythie, Sarmacie a Sclavinie dostal od Besů jméno Ister.³⁾ Biessi byli Slováci zpod Bílé hory, kam je klade Ptolemaeus,⁴⁾ a tak Dunaj tam, kde tvořil uhel Illyrika, při Prešpurku, naproti Bílé hoře, dostal jméno Ister.⁵⁾ Skutečně v tom uhlu Illyrika byla pannonská Moesia neboli Mysia a v ní dle Itinerarium Antonii municipium Mutenum (Moutno) jakož i buď jezero mysianské (*lacus*, Neusiedler See) aneb bahniště mysianské (Močón, maďarsky Mosony), kde dosavad stojí předhistorické Staré Hradý.⁶⁾ K tomu výsledku vede nás i Ptolemaeus, když pomezí čáru, která spojuje zřídlo Visly s Dunajem, táhne po Bílé hoře neboli po malých Karpatech k Prešpurku,⁷⁾ a tak proti tamtomu uhlu Dunaje.

Druhý bod, kde počínalo sídlo Sclavinů, bylo opět na Dunaji naproti ústí řeky Tausis (Aluty), která byla pome-

¹⁾ Srov. str. 11.

²⁾ Nam hic (Danubius) in Alemanicis arvis exoriens.

³⁾ Lingua Bessorum (Danubius) Hister vocatur. Srov. řeky Bystřice.

⁴⁾ Biessi penes Carpatum montem. Jagič: Archiv. VII, 625.

⁵⁾ Danubius... unde primum Illyricum alluit, Ister. Plinius.

⁶⁾ Německy: Ungersch-Altenburk maďarsky: magyar Óvár. Srov. Slovenský Letopis. V, 288; 346. Slovenské Pohľady r. 1885. str. 275. Pastýř duchovní r. 1835. str. 438—442.

⁷⁾ Ab occasu vero (Sarmatia) terminatur Vistula fluvio et linea, quae est inter caput ipsius et Sarmaticos montes, et montibus ipsis... ab australi vero (parte) terminatur fine Sarmaticorum montium, qui (finis) habet gradus 42, 30; 48, 30 Principium Carpati montis habet gradus 46; 48, 30.

zím mezi Gepidy a Sclaviny, ¹⁾ a to město *Novetunum*, ²⁾ které na jiném místě pod jménem *Novae* klade na břeh poddunajské Moesie, ³⁾ kde skutečně nedaleko Nikopole ležely *Novae* neboli *Novidunum* anebo *Noviodunum*, ⁴⁾ asi nynější Sistovo (*Eustesium*?) anebo — dle Šafaříka — Izakči.

Nastává nyní důležitá otázka: proč Jornandes klade počátek Scythie neboli Sarmacie a Sclavinie na počátek Bílé hory, dolů však počátek Sclavinie, nikoliv i Scythie neboli Sarmacie, na město *Novae*? Scythií neboli Sarmacií bylo ovšem celé to území z této strany středního a dolního Dunaje, nikoliv však Sclavinii; poněvadž Sclavini (= Venedae sarmatae) podkarpatští bydlili jen po Tisu, dle jejího celého toku od zřídla až k ústí; ⁵⁾ za Tisou bývali Gepidové, jimž náležel i břeh Dunaje od ústí Tisy do ústí řeky Aluty. ⁶⁾

Pomezí Sclavinie tedy za pradoby šlo od Baltu po Visle k jejímu zřídlu; odsud Bílou horou k Prešpurku; odsud Dunajem k Pontu. Svým časem vkradli se do tohoto území Bastarnae, Gothi a Gepidové.

Podobnou záhadou jest i severo-východní pomezí Antů. Jornandes sice praví, že bývali mezi Dněstrem a Dněprem: avšak pozoruhodno jest, že některé rukopisy místo *Dana-*

¹⁾ Srov. konec poznámky 6. na str. 20.

²⁾ V rukopise stálo: „*a civitate nova et Sclavinorum unense.*“ Dějezpytci na tom, a to docela správně se ustálili, že zde marginální poznámka „*Sclavinorum*“ vtáhnuta byla do textu; vyhodíme-li tuto vsuvku, zůstane nám: „*a civitate Novaetunense,*“ čili „*civitas Novaetunensis.*“

³⁾ *Cniva exercitum... ad vastandam Moesiam dirigit... ad Eustesium (= Ustí?), id est Novas conscendit. Unde a Gallo duce remotus, Nicopolim accedit.*

⁴⁾ Historisch-geographischer Atlas v. Dr. J. V. Kutscheit. Freiburg, 1859. Nr. X. Srov. Lexicon geographicum auctore Fr. Ph. Ferrario. Mediolani, 1627. pag. 489. *Novae*, 490. *Novidunum*, *Noviodunum*.

⁵⁾ Srov. Záhady dějepisné. I, 22. a).

⁶⁾ Srov. na str. 6. konec poznámky. 20.

prum mají *Danubium*; co se zdá na to poukazovati, že přepisovatel měl pochybnost vzhledem na *Danubium*.¹⁾ Srovnáme-li však Jornanda se zprávou, kterou nám podává Procopius Caesaraeensis o sídle Antů,²⁾ předsvědčíme se, že Antové táhli se na sever vedle Donu, kterýž u Jornanda sluje *Danubius*.³⁾

Z toho již, co jsem zde vykládal, patrně, že pomezí jižní a východní Sclavinův a Antů šlo od ústí Aluty Dunajem, severním břehem Černého moře k ústí Donu a odsud vedle Donu k severu. Na tak označeném prostranství nalézáme Slovany (Sclaviny a Anty, Scythy a Sarmaty) od pradoby, a to:

1. i pod samým starožitným jménem Venedův,⁴⁾ a to nejen mezi Dunajem a Karpaty,⁵⁾ ale i za těmito, počnouce od sedmohradských hor (= *Alpes Bastarnicae*) daleko na sever až k Finnům, jakž o tom svědčí Tacitus.⁶⁾ Venety také Mela připomíná.⁷⁾ Ačkoli jeho geografické udaje jsou příliš pomateny, a jeho Veneti leželi v malé Asii: přece není pravdě nepodobno, že byli osadou slovanskou, pravdivá-li výpověď Herodotova, že asijské Henetové obývají v Evropě, smíšení jsouce mezi jiné národy.⁸⁾

1) Šafařík: Starožitnosti. II, 688—691. Záh. děj. I, 3.

2) Palus (Moeotis) autem in Ponti Euxini litus evolvitur. Qui illic habitant, Cimmerii dicti olim, iam vocantur Uturguri. Ulteriora ad septemtrionem habent Antarum populi infiniti... Ultra paludem Moeotidem fluviumque Tanaim Hunni Cuturguri camporum aequora longe ac late insederunt. Šafařík: Starožitnosti. I, 82. II, 694. Cnf. Plinius, Ptolemaeus, Mela.

3) Srov. str. 24. pozn. 1.

4) Hi (Veneti)... ab una stirpe exorti, tria nunc nomina reddidere, id est Veneti, Antes, Sclavi.

5) Srov. str. 30. č. 4.

6) Venedi... quidquid inter Peucinos (quos quidam Bastarnas vocant) Fennosque silvarum ac montium erigitur, latrociniiis pererrant. Srov. str. 9.

7) Ubi nostra maria tractus excedit... Mariandyni, Veneti, Cappadoces. Bibliotheca latina classica. Lincii, 1804. p. 12.

8) Gelasii Dobner: Wenc. Hágek Annales Bohem. Prodromus, pag. 124.

2. Když Jornandes stotožňuje Slovary se Scythy a Sarmaty a praví, že staří Winidi měli rozličná jména: ¹⁾ byloby velikou chybou, kdybychom jich v Scythii a Sarmacii před VI. stoletím hledali jen pod jménem Vinidův a Venetů; historii musí nám nahraditi ethnografie a topografie. Činí to skutečně Herodot již dávno před narozením Krista Pána (o. r. 444.).

a) O Sigynnech, které klade mezi Dunaj a Venety adriatické, praví, že užívali kroje medského; dokládaje: „Také se povídá, že jsou to přistěhovalci medští; ale jakby byli z Medie se přistěhovali, nemohu vypátrati: však ale délkou času může se vše státi.“ ²⁾ To jistě naznačil i Plinius o původě Sarmatů, ³⁾ a Trogus Pompejus o mluvě Henetů. ⁴⁾ — Dále Herodot, srovnáváje obyčeje Babylončanů, praví: „Nejmoudřejší z nich dle našeho zdání byl onen, jenž prý i u illyrských Enetů se nalézá. V každé vsi jednou do roka všechny panny, jež na provdání byly, sbírali a vedli je vesměs na jedno místo, kolem nich pak stál dav mužů. Nato je hlasatel jednu po druhé předváděl a prodával, a sice nejdříve nejsličnější ze všech. Když se tato za drahé peníze prodala, svolával, kdoby chtěl druhou, která byla po oné nejsličnější, koupiti. Prodávaly se však všechny jen za manželky. Bohatí ženichové přepláceli se a kupovali si nejkrásnější panny; sprostější pak ženichové nehleděli velmi na

¹⁾ Quorum (Winidarum) nomina licet nunc per varias familias et loca mutantur. Jornandes. — Nomen etiam quondam Sclavenis Antieque unum erat; utrosque enim appellavit Sporos antiquitas. Procopius Caes.

²⁾ Bibliotéka klassikův. V Praze, 1863. II, 106.

³⁾ Tanaim amnem, gemino ore (in Moetotidem) influentem, colunt Sarmatae, Medorum — ut ferunt — soboles, in multa genera divisi.

⁴⁾ Sermo Henetis inter Scythicum Medumque medius, ex utroque mistus. Trog. Pomp. I. 41.

sličnou postavu, nýbrž brali si špatnější panny s penězy.“¹⁾ Nepoukazuje li tento obyčej na babylonskou kolébku Venetův adriatických, aspoň onen kroj medský pravděpodobným činito podání o přistěhování se Sigynnů neboli Pannonů mezi Dunaj a Adrii.²⁾ Stěhování se jak Venetů tak Sigynnů tedy musilo se státi za šeré pradoby, a to přes Scythii nad Kaspickým a Černým mořem.³⁾ — Sem náleží i to, co vypravuje Herodot o pěstování konopí, parních koupelích⁴⁾ a snad i o jiných obyčejích.

b) Topografická etymologie sice není neklamná: avšak při stopování prásidel Slovanů nezbytna. Máť ona cenu důkazu, když topografická jména nejsou osamotněna, nýbrž hromadna, jak je podává již Herodot. Jako Jornandes klade Scythii dále nežli Sarmacii, tak i Herodot, dle něhož Sarmacie brala počátek na pravém břehu Donu (*Tanaïs*). Nad donské Sarmaty klade Budiny, potom Thyssa-Gety, Issedony Neury,⁵⁾ Alazony (lazoni, po lazech bývající), města: Búdínica, Borysteneida (Brest-enovo? u Řeků Olbia), Kremnoi; řeky: Tanais (Don, u Jornanda Danubius), Ister (Bystrý), Porata nebo Pyretos (Pрут), Borysthenes (Brest, Bresten, Dněpr); moře Majetis (mater Ponti, majka Pontu, Moeotis), kymmerický Bospor (Rozpor?). K tomu možno asi dodat topografická jména, která uaznačil Ptolemaeus: Peuca mons (Buková hora), Budinus mons, Carpatus mons (Horvať, Chrebet); Peucini (Bučínové), Saboci (Zabuci), Piengitae (Piengetae, Pieňané, Pěňané), Biessi, Galindae (Holínové), Sudeni, Stavani, Sali, Aorsi (ad Rsavam, Ršavané), Pagyritae (Po-

¹⁾ Bibliotéka klassikův. I, 121. To vypravuje i Tacitus o Germánech. Srov. české: „provdaná nevěsta.“ Obyčej ten bezpochyby přešel i k Rumunům. Pič: Zur rumän. ungar. Frage. Leipzig. 1886.

²⁾ Slovenské Pohľady r: 1885. str. 303.

³⁾ Srov. str. 20. poznámku. 6.

⁴⁾ Slovenský Letopis. V, 103 Nestor ap. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 555.

⁵⁾ Safařík: Slovanské Starožitnosti. I, 213 atd.

horci), Savari (Zavari), Nasci (Našci), Sturni, Sargatii (Zarohatci), Carpiani (Chorbiani), Gevini, Bodini, Navari (Nad Vary), palus Byces (Bukové jazero), Azagarium (Zagora), Sarbacum (Srbák), Niossum (Nyš), Vybantavarium (Vibantavarium), Orinaei (ad Rham), Vali (i u Plinia), Serbi (i u Plinia), Zacatae (Zakutci), Suoveni (Sloveni), Syebi, Zaretae (u Plinia Arrechi, Zařečané).

Pravda ovšem, že etymologie jest kulhavá práce: ale i to jest pravda, že Řekové slovanská jména buď zpotvořovali,¹⁾ buď porečťovali²⁾ nebo libovolně měnili.³⁾

c) Že u Scythů nebyla původně řecká mythologie, tuším ani netřeba dokazovati: ačkoli Hérodot podstrkuje jim Dia, Poseidona atd. Možno, že bohy jejich pojmenoval řeckými jmény, kteráž odpovídala povaze jejich: avšak doplňuje tu zprávu tím, že všichni Scythové, jak královští tak i nekrálovští, ctí jen Histiu, Dia a Zemi neboli po skythsku: Tabiti, Papaios, Apia. Histia jména byla u Řeků za ochrannou bohyni domácnosti, za jejíž sídlo se ohniště (krb), jakožto nejhlavnější část každého obydlí, pokládalo. Její jméno *Tabiti* vykládá Neuman z mongolského *tab*, t. j. blahobyt: avšak i kdyby mluva těch Skythů byla bývala mongolskou (!), ještě dosti daleko jest *tab* od *Tabiti*. Proč by *ταβιτι* nemohlo se hledati v slovanském *taviti* (schmelzen) neboli ohřívati (wärmen)? Tato etymologie zajisté blízko stojí i s domácím krbem i s bohyní jara (Vesnou). — *Papaïos* — prý — znamená otce (papa) a shoduje se s mongolským *babai*: máme však u Jornanda zprávu z V. století o Babaiovi, králi sarmatském, na Potisi, a tak tuším *Papai* a *Babai* není

¹⁾ Tak u Konstantina Medjurečie, Meziřečí se píše *Μεγνυρετος*.

²⁾ Tak u Hérodota Melanchlaeni nazývají se bezpochyby Slované, kterých halena (*σιννα*) byla černým rouchem (*Μελαν-Χλαρις*), jak nosí na př. Slováci v župě trenčanské.

³⁾ Tak staří Cerberi (Sreberi?) za doby Plinia jmenovali se Cimmerii; Procopius Caesariensis však jmenuje je Uturgury.

třeba hledati v mongolčině. — Jméno *Apia* — prý — podobně pochází z mongolčiny, poněvadž *abiya* znamená z úrodňovati. Ačkoli mohloby se hledati i v kumánčině (= maďarčině), a to v *áp-olní* (chovati, živiti), myslím, žeby se *Apia* snadno mohla uvéstí do souhlasu s *opieka* (Vormundschaft, vlastně ošetřování) neb *opojka* (Tränkerin, kojná, dojka); hezkyby se to srovnalo s Matí (Živou), opoj čili nápoj (mléčný) dávající. — Zde nesmíme zapomenouti bohyni *Pannu*, kterou ctili házením lidí do moře; ¹⁾ k vysvětlení jejího jména jistě netřeba žádné mongolčiny. Konečně ještě připomínám, že ctili meč ²⁾ a měli svá posvátná zřídla, která v mythologii slovanské tak často přicházejí. Jedno z nich se jmenovalo — prý — *exampaïos*, zřídlo hořké, vlastně slané, vody, a podobně i jeho okolí mezi Dněprem a Buhem tak se nazývalo. ³⁾ Co je to skythské *exampaïos* aneb *exampa*? U Poláků *župa* jest i solní baně (Salzwerk) i okolí (Kreis); u Čechů *žumpa* (Sumpf): neukrývá-li se ta *exampa* buď v *župě* nebo *žampě*?

3. Hérodot vedlé *Neurův* a *Budinů* klade *Gelony* a *Agathyrasy*. *Gelonové* byli *Řekové*, osadivší se v *Sarmacii*, tedy *Heleni*, čímž z rozpravy přítomné se vymykají. *Agathyrsové* bývali na levém břehu středního a dolního *Dunaje*. O nich praví Hérodot: „Obcování se ženami mají společné, aby byli vespolek bratři a, jsouce sobě příbuzní, ani závisti

¹⁾ Bibliotéka klassikův. II, 41. Něco podobného praví Tacitus o Germanech při bohyni *Nerthus*.

²⁾ To vypravuje *Amm. Marcellinus* též o *Alanech* (31, 2) a *Quadech* (17, 12.).

³⁾ *Exampaïos* po skythsku; svaté dráhy po řecku. Bibliotéka klassikův. II, 21. a 32. Že se tak jmenoval i pramen i krajina, kde vytekal; co nezdá se poukazovati na „svaté dráhy.“ Byl to pramen hořké vody (*πικρος ὕδωρ*, nikoliv *ὀδωρ*) a tedy svatá voda, svaté zřídlo. Srovn. v kapitulárech franských, zákonnících uherských atd. zákony obětování u zřidel (*ad fontes*). *Ex parvo fonte*, cui *Exampes cognomen est*. *Mela*. L. II. c. 1.

ani záští proti sobě neměli.“ Co do ostatních obyčejů podobali se Thrákům, tudíž i dle mlavy, a byli tedy národností thrácké. O témže jejich původě jednal i Šafařík; co však potom o nich napsal, jest nesmysl.¹⁾ Dle svého způsobu metá s nimi sem i tam po Evropě jako vichor s plevou. Byl to národ veliký, s jakým snadno lze házet sem i tam jen na mapě papírové. Já mám Thráky za Slovany,²⁾ a na tom základě lze rozluštit i ethnografickou otázku Agathyrů.

Hérodot na území Agathyrů, t. j. v Potisi, Sedmohradsku, severní Valachii, Bukovině a Besarabii, nezná ještě žádných Gothů, Gepidův a Bastarnů, kteří byli národy přistěhoválými; nepřipomíná Dáků a Getů, poněvadž Agathyrsové jakožto Thrakové byli spolu totožní s Dáky a Gaty; nepřipomíná ani Jazygů, kterých potomní dějepis nachází s Bastarny na tom území, kde Hérodot byl položil Agathyrasy. Bastarnové (Gallové, nynější Rumunové?) se sem přistěhovali až po době Hérodotově, tak že Jazygové již na první pohled zdají se nám býti předbastarnští praobyvatelé onoho území. Šafařík ovšem seká, drobí, mele a míchá národy jako v lékárnickém laboratoriu; a tak to učinil i s Jazygy. Já shledávám, že Agathyrsové a Jazygové jsou národem totožným; a to:

a) Kam Hérodot byl položil Agathyrasy, tam — ano ještě dále k východu — Ptolemaeus umístil Jazygy: buď se tedy Agathyrsové vystěhovali a na jejich místo Jazygové se přistěhovali, anebo byli oba národem totožným. Tamto nemá základu ani v dějepise ani v zdravé kombinaci: tedy platný jest druhý případ, že totiž Agathyrsové a Jazygové byli národem totožným.

b) Netrpí pochybností, že Řekové přikládali národům *nomina appellativa* dle libovůle, takže dějezpytec pochybil by až příliš, kdyby specifikoval toliké národy, kolik jmen na-

¹⁾ Starožitnosti. I, 516.

²⁾ Slovenský Letopis. V, 116 atd.

chází v dějepisných pramenech. Tak stalo se i s těmi Thráky (Dáky) na pravém břehu středního a dolního Dunaje; Hérodot je pojmenoval Agathyrsy, ale pozdější věk Jazygy. *Αγαθυρσοι* aneb *Αγαθουρσοι* byli jmenováni jakožto krásní horáci (*αγαθος, ὄρος*),¹⁾ poněvadž dle Mely malovali se, dle Hérodota odívali se v zlato; anebo tak jmenováni byli od společné lásky a dobroty (*αγαθουργια*), poněvadž měli i ženy společné, aby všickni žili v lásce a svornosti jako bratři. Ten jistý národ však jmenován byl i bezmanželský (*Αζυγοι*), poněvadž dle téhož Hérodota žili v bezmanželství (*αζυγια*, Ehelosigkeit), nejsouce k jedné společnici vázáni. Přestaňme tedy v Jazygech hledati slovanského kořene: jazyk; poněvadž někteří Slované dosavad před řeckou samohlásku kladou spoluhlásku „j“; na př. *ελεεμοσυνα*, almužna, jalmužna: tedy i *Αζυγοι*, Azygi, Jazygi. — Netvrdím, ale pokládám to za velmi pravděpodobno, že Bastarnae byli také Jazygové (Bastardae); a Gallové dostali to jméno proto, že se v horách těch Bastardův osadili.

Z toho plyne, že Agathyrsové a Jazygové byli thráčští neboli slovanští praobyvatelé, bydlivší od břehu středního a dolního Dunaje, a vedlé Černého moře až k Moeotu.²⁾

4. Tak řečené desky Peutingerovy kladou národy Sarmacie takto: *Venadi Sarmatae. Alpes Bastarnicae . . . Venedi. Roxulani Sarmatae*. Srovnáme-li to se zeměvidem, musíme nahlédnouti, že jedni Venedi padají z této strany Karpat, jiní na onu stranu Karpat (sedmohradských, *Alpes Bastarnicae*), v sousedství Roxolanův u moře Černého.

Pravlast Slovanů táhla se tedy od oceanu atlantického až za ústí Visly, od Rýnu až k Donu, od Adrie až za Černé moře. Na totožnost poukazuje to, že jméno Germánů pře-

¹⁾ Ora artusque pingunt. L. II. c. 1. Plinius XXII, 2.

²⁾ Et per totum Moeotidis latus Jazyges. Ptolemaeus.

naší se i na Sarmaty,¹⁾ a naopak jméno Sarmatů na Germány.²⁾ Potvrzuje to i vzájemnost místných jmen (na př. Venetae Venedae, Don Dunaj, Ister Istrictus, Donec Dunajec, Neurové Norikové, Piena Pěna, Budini Budín, Hrenus (Rhenus) Hron, Hrone (Rhone) Hronec³⁾, Cremnii Kremnice a t. d.), podobný původ, kroj a obyčej, jakož i památky archaeologické. Tak při Wolfsthale u Prešpurku našly se starožitnosti, jaké se i v Germánii nacházejí. Pahrбек při Deutsch-Altenburgu podoben jest tím, jaké nacházejí se v Rusku.⁴⁾ K tomu přesvědčení — bohdá — přijdou nejen slovanští, ale i neslovanští učenci, budou-li dále v tomto směru nestranně a spravedlivě zkoumati podobu staré Evropy.⁵⁾

¹⁾ Srov. str. 8. I sám Jornandes jméno Germanicus přenáší nejen na Balt, ale i za ústí Visly.

²⁾ Srov. str. 8. Usque ad silvam, cui vocabulum est Sarmaticha (při Veroně). Dipl. an. 874. Mittheilungen des Instituts für Geschichtsfor. V, 395.

³⁾ Slovenská osada Hronec a neslovančině podobně se píše Rhonitz, Rhonecium.

⁴⁾ Sitzungsberichte der hist. phil. Classe der k. Akademie der Wissenschaften. Wien. IX, 753. u. 754.

⁵⁾ Že jsem neužil zprávy Jornandesovy o Ermanrikovi (prý o. r. 350), králi Gothů, toho příčinou jest, že v té zprávě nacházím více bajky nežli skutečnosti historické o tom, že vládl nad všemi Slovany v Germánii a Scythii.

Nakladatel **FR. A. URBÁNEK**, český knihkupec

v PRAZE, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

== Prvý český závod hudební. ==

Učebné listy jazyka anglického pro samouky. Sepsal prof. Dr. V. E. Mourek.

Část I. „Učebných listů“ o 20 arších vydána za 4 zl.;
část II. (celkem asi 20–25 archů) vychází od m. února 1886
v seš. o 2 arších pravidelně ve lhůtách měsíčních.

Každý sešit o 2 arších, opatřený obálkou, by se nepošpinil, stojí o sobě 45 kr., poštou 50 kr.; v předplacení 5 archův 1 zl., poštou 1 zl. 15 kr.; 10 archův 2 zl., poštou 2 zl. 30 kr.; 20 archův 4 zl., poštou 4 zl. 50 kr. — Do Ameriky předplácí se poštou frankovaně na 5 archův 60 ctův., na 10 archův 1 amer. dollar a 20 ctův., na 20 archův 2 amer. dollary a 40 ctův.; na registrování, kdož si ho přejí, připlácí se na jeden arch do Ameriky 5 ctův.

Stručný přehled dějin hudby. Sepsal prof. Dr. Ot. Hostinský.

Sešit 1. Celé dílo vydáno bude asi ve čtyřech tříarchových sešitech úpravy díla Hellwaldova „Země a obyvatelé její“ po 40 kr., a předplácí se až do vydání 2. sešitu — *pokud celé dílo nebude činiti více než 12 archův* — na celé dílo 1 zl. 50 kr.

Mladý český pianista. Sběrka velmi lehkých skladeb pro piano na dvě ruce. Pořádá J. z Kaanů.

Posud vydány:

Anger M., Večerní modlitba malé Mařenky. — Hop, hop, hop, koníčku. Cena 25 kr.

Blodek V., Dvě písně. Upravil J. z Kaanů. Cena 25 kr.

Čech Ad., Nocturno. 25 kr.

Fibich Zd., Rondino. Cena 30 kr.

Förster J. ml., Vzpomínka z mládí. 25 kr.

Malát Jan, Víněk z národních písní. Cena 50 kr.

Procházka Dr. Lud., Malý valčík. 25 kr.

Rozkošný J. R., Dvě skladby. 50 kr.

Smetana B., Směs z opery: „Prodaná nevěsta.“ Upravil Jos. Löw. Díl I. a II. à 50 kr.

Dějiny mocnářství rakouského. Sepsal Just. V. *Prášek*, gymn. professor v Klatovech. Cena 1 zl. 30 kr.

Díl I. Vývoj zemí rakouských až po smrt Maximiliána I. S 1 přílohou a 7 tab. rodovými. — Díl II. Země rakouské pod panstvím rodu habsburského a lotrinského. S 2 příl. a 2 tab. rodovými.

Okres Benešovský (na Tábořsku). Nástin statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 60 kr.

Okres Brandýský n. Labem. Nástin statisticko-historický. Sepsal professor Just. V. *Prášek*. S obrázky erbův. Cena 1 zl. 20 kr.

Okres Česko-Skalický. Nástin statisticko-historický. Napsal V. *Šrám*, farář. S barvot. mapou. Cena 80 kr.

Okres Dolno-Kralovický. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal Ant. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Mladoboleslavský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal Václav *Váňek*, říd. učitel v Bezně. Cena 1 zl.

Okres Neveklovský. Nástin statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 50 kr.

Okres Sedlčanský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Sedlecký v Tábořsku. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Třeboňský. Nástin statisticko-historický. Sepsal Frant. Jos. *Franta*, učitel v Chlumci. Cena 1 zl. 20 kr.

Okres Uhlířsko-Janovický v Čáslavsku. Nástin historicko-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. Cena 1 zl.

Okres Vlašimský. Nástin histor.-archaeologický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 60 kr.

Okres Votický. Obraz statisticko-historický. Sepsal A. N. *Vlasák*. S obrázky erbův. Cena 44 kr.

Okres Karlínský. Methodický výklad pro učitele a žáky škol obecných, napsal Tom. J. *Ronek*, řídící učitel v Libni. Se 14 obrázky a mapou okresu. Cena 80 kr.

Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavště. S užitím pramenů nejvíce listinných sepsal prof. J. V. *Prášek*.

Celek činí 12 sešitův za 3 zl 80 kr (V komisi).

Průvodce po Krkonoších. Dle vlastních i cizích zkušeností sepsal a sestavil Fr. Vl. *Kodym*. S lithogr. mapkou Krkonošův a lithogr. obrázkem pohledu na Sněžku. Cena 60 kr.

Průvodce po Karlových Varech a okolí Karlovarském. K poučení a zábavě výletníkův a hostů lázeňských sepsal Ad. Fr. *Čtvrtečka*. Cena 65 kr.

Rožnov, léčebné místo na moravském Valašsku a jeho okolí. Zvláště pro léčebné hosti a touristy popisuje Frant. *Bayer*. S obrazem pohledu na Rožnov a mapkou okolí. Cena 1 zl, váz. v angl. plátně 1 zl. 60 kr., skv. váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Evropa. S 98 vyobrazeními v textě, a 7 obrázkovými přílohami. Cena 8 zl., skvostně váz. 9 a 10 zl.

Asie. S 81 vyobrazeními v textě, 10 obrázkov. přílohami a barvotisk. *mapou*. Cena 4 zl., skv. váz. 5 a 6 zl.

Afrika. Atlantický ocean. Polární krajiny. Australie. Se 78 vyobrazeními v textě, *třemi* barvotiskovými *mapami* a 9 obrázkovými přílohami. Cena 3 zl. 40 kr., skvostně váz. 4 zl. 40 kr. a 5 zl. 40 kr.

Amerika. Se 112 vyobrazeními v textě, 19 obrázkovými přílohami a *dvěma* barvotiskovými *mapami*. Cena 6 zl., skvostně váz. 7 a 8 zl.

Hellwaldova

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠŤUJE

RYDÁVÁ

FR. V. SASINEK. FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT III.

TACITUS

o mravech Slovanů v Germanii.

V PRAZE 1888.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

— Prvý český závod hudební. — Prvá česká půjčovna hudební. —

Cena 20 kr.

„Svoj k svému!“

Nakladatel **FR. A. URBÁNEK**, český knihkupec

v Praze, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

==== Prvý český závod hudební. — Prvá česká půjčovna hudební. =====

Hudební dodavatel k. z. Národního divadla.

Slováci a svoboda. Pravda a poesia. Više Veterán. (Zvláštní otisk ze „Slovenských Pohľadov“ roč. 1886.) Cena 80 kr.

Arpád a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasínek Cena 30 kr.

Život sv. Cyrilla a Methoda, apoštolov slovanských. Napísal Fr. V. Sasínek, vydal Martin Kollár. Cena 10 kr.

Sv. Method a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasínek. Cena 15 kr.

Die magyarische Staatsidee, Kirche und Nationalitäten in Ungarn. Geschildert von einem Slovaken. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

Ulřilas a glagolské písmo. Rozjímá Fr. V. Sasínek. Cena 25 kr.

Rozpravy o náboženstve vöbec. Pre slovenský katolícky ľud spísal Fr. V. Sasínek Vydal Martin Kollár, redaktor „Katol. Novín“. Diel I. Cena 20 kr.

O církevním dějepise Slovanů. Jedná Fr. V. Sasínek Cena 30 kr.

Aeltere u. neuere Magyarisirungs-Versuche in Ungarn mit besonderer Rücksicht auf die Slovaken. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

O křtu Jagello-Vladislava, krále polského, v Krakově dne 14. února 1386. Napsal Fr. V. Sasínek. Cena 10 kr.

O založení biskupství latinského v Praze. Napsal Fr. V. Sasínek. Cena 20 kr.

Nejzápadnější kraje Slávů v Evropě za věku Julia Caesara dle starých spisovatelů. Prokazuje Karel Sicha, beneficiat v Eggenberku, emer. děkan a farář. Cena 25 kr.

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠTUJE

FR. V. SASINEK.

VYDÁVÁ

FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT III.

TACITUS O MRAVECH SLOVANŮ

V GERMANII.

V PRAZE 1888.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

— Prvý český závod hudební. —

Návěští.

Následující sešit (4.) překvapí pojednáním: „**Gothové
Vandalové.**“

Vydavatel.

Národní knihovna I. L. Kobera v Praze.

Novou osnovou organizační, vydanou pro gymnasia rakouská vynesení vysokého c. kr. ministeria kultu a vyučování ze dne 26. května 1834. pod č. 10128, uloženo je třídě osmé čísti především část všeobecnou Tacitovy Germanie: ale, že by Germania vedle Tacitových děl historických měla býti výhradnou četbou i mládeži neněmecké, k tomu někteří učitelé důvodů nalézti nemohou¹⁾. Tak je tomu, stotožňujeme-li klassickou Germanii se středověkou Germanií čili s Německem, které se lživě obleklo do roucha klassické Germanie: uvážíme-li však Tacitův spis o mravech Germanů v lepším světle, nahledneme, že právě oddíl pro osmou třídu gymnasiální předepsaný (cap. 1—27) je pro slovanská gymnasia nejvhodnější.

Žádného slova nebylo na újmu dějepisu slovanského tak zneužito, jako slova *Germania* a *Germani*. Tacitovi věru ani se nesnívalo o Němcích (*Teutones, Saxones*), když psal svou Germanii. Dlouho ještě potom, když Němci ze Skandinávie výbojným mečem sobě cestu do Germanie prosekali, nenapadlo nikomu stotožňovati Germanii s Německem a Germany s Němci; téměř o tisíc let později, když Němci (*Saxones*) vybojovali a osadili značnou část Germanie, po-

¹⁾ Programm c. k. stát. real. a vyšš. gymnasia v Klatovech. V Klatovech, 1886. str. 21.

čali se jmenovati též obyvateli Germanie a Germany. Když to zdomácnělo, tu vtipní učenci němečtí odvážili se stotožňovati Němce s někdejšími klassickými Germany; dali tomu formu vědeckou a sofistickou, tak že i neněmečtí učenci tomu navykli a konečně lehkomylně ten humbug za pravdu přijali. Takovým způsobem zbaveno Slovanstvo svojí klassické a nejdůležitější ozdoby.

Poněvadž se slovanská věda počíná emancipovati z německého poručnictví, je také čas, aby se i slovanská kritika probudila na poli historie a klassickou Germanii reklamovala. Toho pole, které nám němečtí učenci odcizili, nelze šmahem a bez literárního boje nazpět vydobyti; kráčetí třeba krok za krokem a neštítiti se boje, byťby hned nevedl k úplnému vítězství.

Že Tacitův spis „de moribus Germanorum“ vypisuje mravy nikoli Němců, nýbrž Slovanů v klassické Germanii, o tom přesvědčují mne již předběžné tyto důvody:

1. Dle Jornanda Slované v VI. století přebývali v Germanii na levé straně Visly po nesmírném prostranství, a na témže prostranství mezi Rýnem a Vislou přebývali též předtím za doby klassiků¹⁾. O tom, odkud, kdy a kde se osadili Gallové a Němci (Saxones) v Germanii, máme svědectví dějepisná: však odkud, kdy a kde se usadili Slované v Germanii, není ani nejmenšího svědectví historického. Z toho je patrné, že se Slované usadili v Germanii za doby předhistorické: tedy jsou národem Germanie předhistorickým, národem klassickým, a Tacitus tedy psal o mravech Slovanů v Germanii.

2. Adam Bremenský († o. r. 1076) podává — prý dle Eginharda — o Saxonech tuto zprávu: „α) Ctili totiž ty, kteří dle své přirozenosti nebyli bohy, mezi kterými zvláště Merkuria ctili, kterému v jistých dnech i lidské oběti při-

¹⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1886. II, 4—20.

nášeti obyčej měli. Z velikosti a vznešenosti úkazů nebeských za to měli, že bohové jejich ani v chrámech se nezavírají, ani žádnou podobou lidské tváře se nevypodobňují. Luhy a háje zasvěcující a jmeny bohů nazývající onu tajnou bytosť jen zbožností uvažovali. Věštby a hřebí co nejvíce zachovávali. Užívání losů bylo jednoduché. Větev z ovocného stromu useknutou na třísky rozřezávali a je rozličnými znaky opatřené na bílé roucho maně a nahodile rozhazovali. Potom, děje-li se poptávka od obce, kněz lidu —, pak-li od soukromníka, sám otec čelední k bohům se pomodliv a k nebi pohlížeje, třikrát jednukaždou bral, a zdvihnutou dle znaku dříve naznačeného vykládal. Byly-li věštby nepříznivy, o té věci toho dne žádné poptávky nebylo: pakli příznivy byly, požadovalo se ještě zajištění. Poptávání se hlasu a letu ptáků bylo vlastním obyčejem toho národu; podobně zkoumání proroctví a pohybů i pozorování řehotu a zvuku koní. A žádná věštba neměla více víry, nejenom u lidu, ale i u šlechty. Bývalo též jiné pozorování věštby, kterouž výsledek nebezpečných válek zkoumat obyčej měli; totižto zajatému z toho národu, s kterým mělo býti válčeno, jakýmkoliv způsobem chycenému, s mužem ze krajanů vyvoleným, každému s jeho domácí zbraní, potýkati se bylo; a vítězství toho neb onoho za věštbu měli. Ale jak jisté dny, když se měsíc buď začíná aneb naplňuje, pokládali za nejprůhodnější k jednání, a jiné nesčíslné druhy marné pověry, v které byli zapleteni, zachovávali, pomíjím. β) Ještě i dřevěný klát velké výšky, do výšky vzdvižený, pod širým nebem ctili, v domácí mluvě nazývající ho Irmínsul, což po latinsky sluje „universalis columpna,“ jakoby nosící všechno.“ K tomu připojuje poznámku: Tento výpisek vyňali jsme ze spisů Einharda¹⁾ o příchodu, mravech a po-

¹⁾ Je to vlastně výpisek „ex transl. S. Alexandri“ (Pertz: Mon. Germ. SS. II, 674). Dílo toto Adam Bremenský chybně při-

věrách Sasů, jakou Slovaný a Sveoný dle pohanského zvyku zachovávatí spatřujeme.“

Máme zde dvě zprávy, věkem od sebe značně vzdálené.

Zpráva první (α) vypsaná je téměř doslovně z Tacita (cap. 9. et 10.), a pochází tedy z r. 98 po Kr. Druhá zpráva (β) je vypsaná z „Přenesení sv. Alexandra,“ a pochází tedy asi z r. 851.

Připisuje-li Adam Bremenský v těchto zprávách podané pověry Sasům, Slovanům a Švédům společně, dopustil se ovšem velkého omylu. Druhá zpráva (β) týká se jen Sasů¹⁾, nikoliv i Slovanů a Švédů. První zpráva (α) vztahuje se jen na Slovaný, nikoliv též na Sasy a Švédy, poněvadž Tacitus r. 98. psal o mravech obyvatelů Germanie, jimiž Švédové nikdy nebyli a jimiž se Sasové dle vlastního seznání Adama Bremenského²⁾ stali teprve o. r. 530. Z toho je patrnó, že Tacitus nepsal o mravech Němců (= Sasů), kteří se až po době klassické vedrali do Germanie; ani o mravech Švédů, kterých v Germanii nikdy nebylo, nýbrž o Slovanech, jejichžto příchod do Germanie je předhistorický.

3. Helmold (o. r. 1168.), jakož se později na přiměřených místech přesvědčíme, co Tacitus naznačil o mravech Germanů, doslovně a bez obalu přivlastňuje Slovanům; čehož by jakožto Němec nebyl učinil, kdyby nebyl přesvědčen býval, že Tacitus psal o Slovanech, nikoliv o Němcích; že za doby klassické obývali Germanii Slované, pod rozličnými jmeny ukrytí, nikoliv Němci.

4. Tacitus tak píše o Germanech, jak jiní dějepisci a ethnografové to jistě označili o Slovanech: z toho každý nepředpojatý soudce nabude přesvědčení, že Tacitus pod jmenem Germanů klassických rozuměl Slovaný. Přirovnání

psal Einhardovi. Sr. opera Caroli M. ap. Migne: Patrol. lat. tomo 97. p. 21.

¹⁾ Migne: Patrol. lat. tomo 98. p. 1418.

²⁾ Migne: Patr. lat. tomo 146. p. 462. Parlamentär 1887. N. 31.

Tacita ke zprávám jiných dějepisců a ethnografů je předmětem tohoto pojednání.

Aby se však pojednání toto příliš nerozšířilo, podáme k textu Tacitově ¹⁾ jen někde obšírnější citáty z jiných dějepisců a poznámky ethnografické; obyčejně odkážeme čtenáře na spisy, jednající o Slovanech.

Tacitus o mravech Germanů.

1. Germanie celkem od Gallův, Rhaetův a Pannonův řekami Rýnem a Dunajem, od Sarmatův a Dakův obapolným strachem aneb horami je oddělena. Ostatek obtéká oceán, rozsáhlé a klikaté přímoří, a nesmírné prostory ostrovův obkličuje ²⁾; kde teprv nedávno některé kmeny a krále jsme poznali, které válka nám objevila.

2. Germany samy pokládal bych za původní obyvatele ³⁾, kteří příchodem a usazováním se cizích národů pranic se nepomíchali ⁴⁾; poněvadž před časy nikoli po zemi, nýbrž po moři přicházeli ti, kteří sídla svá proměnití chtěli ⁵⁾, a poněvadž nesmírně daleký a — abych tak řekl — vzdorující oceán z naší strany zřídka loďmi dále navštěvován bývá. A kdož by také, kromě nebezpečenství moře bouřlivého a neznámého, Asie neb Afriky aneb Italie opustě, do Germanie se ubíral, do země na krajiny nesličné, podnebím nepříjemné, nevzdělané a neúhledné, lečby jeho vlastní byla?

¹⁾ Překladu (s malou odchýlkou) použil jsem toho, který podala „Bibliotheka klassikův řeckých a latinských“, vydávaná kněhkupectvím Grégra a Dattla v Praze, od r. 1862.

²⁾ Záhady dějepisné. V Praze. II, 4. Programm gymnasia v Klatovech r. 1886 str. 23.

³⁾ Nezná tedy ničeho o jakýchsi předgermánských Keltech v Germanii!

⁴⁾ V VI. století př. Kr. Keltové čili Gallové osadili se na pravém břehu Rýnu, vedení Sigovesem.

⁵⁾ Měl zde na paměti Foeničany, Lydy, Řeky, Venety a jiné; nevzpomněl si však, že národové mohli se stěhovati z prvotní kolébky lidstva (z Asie) i po suchu.

V starých písních, které jediným druhem jejich památek a letopisů jsou ¹⁾, opěvují Tristona ²⁾, boha ze země pošlého ³⁾, a syna jeho Manna ⁴⁾, jako původce a zakladatele národu. Mannovi přičítají tři syny, dle jichž jmen oceánu

¹⁾ Slované jsou národ zpěvný, a mnohé historické památky dosavad zachovávají se v písních a bajkách lidu. J. Kollára: Výklad k Slávy dceři str. 222—225. Šafařík: Starožitnosti. I, 264.

²⁾ Některé kodexy mají: Tuiston, Tuisco: ale codex Leidensis Pontani a Vaticanus (Muellenhoffii, 1862.) mají Triston. Němečtí učenci nejraději čtou Tuisco a z toho odvozují jméno Deutsch. Třeba k tomu zajisté mnoho proměňování a přehazování liter, aby z Tuisco povstalo Deutsch. Nemohlo-li toto povstat ze slovesa *deuten*, *bedeuten*? Němci za dávné doby jmenovali se Teutones a Saxones, mluva německá *lingua theutisca* a *saxonica*, což je daleko od Tuisco. Není-li v Triston slovanský Triglav? Vita s. Ottonis ap. Ludev. Scr. c. 13. p. 478. Jana Kollára: Výklad k Slávy dceři r. 1832. str. 215. Slované, jak dokazuje Abr. Frencel (SS. RR. Lusaticarum. II, 85—136), nepředstavovali sobě Triglava jen s třemi hlavami, ale i v trojhranu a vůbec ve věcech, které měly tři stěny (*tria latera*, Trístěn). Podobně staří Germani (El. Sched. de diis Germ. c. 25. p. 355.) ctili ho v trojhranném čili trojstěnném stromu.

³⁾ Uvážíme-li předešlou poznámku, že Slované ctili boha (Triglava) v podobě trojstěnné věci, Germanové však v podobě trojstěnného stromu (*trigona*, *trilateralis arbore*), s jeho původem ze země, tuším bychom byli nuceni pomyslití buď na trojstěnný klát (Trístěn), který má původ ze země, aneb na trojnásobný ston (Triston) čili na úrzek stromu ze země vyčnívající (diminutive: *stonek*, *Baumstamm*).

⁴⁾ Nad tímto slovem zvolal Grimm nadšeně: „Dies ist doch ein echt deutsches Wort“! Já, stoje na zásadě, kterou jsem vyslovil v „Úvodě“, neuznávám, žeby byl Tacitus zde pomýšlel na německé Mann (muž); spolu i proto, že to Mann nevyjadřuje jeho synovského poměru k otci Tristonovi; že staroslovanské *manŷ* (menší, nejmenší), starolatinšské *manus* (minor, minimus) lépe označuje synovský poměr k Tristonovi (*major. i. e. senior Triston, minor, i. e. iunior Triston*). Žeby Mannus bylo jen německé Mann, to nestojí, poněvadž Saxo Gramm. Hist. Daniae. Ed. Havniae, 1858 I, 76. má poznámku: *Manni sunt equi pusilli*. Horat. carm. lib. III.

nejbližší Ingaevony ¹⁾, střední Herminony ²⁾, ostatní Istaevony ³⁾ se nazývají. Někteří tvrdí, jako to pro starobylost volno jest, že bůh (Triston?) více synů měl, a že více kmenův po něm pojmenovaných bylo; totiž Marsové ⁴⁾, Gambriovové ⁵⁾, Suebové ⁶⁾, Vandiliové ⁷⁾; a to že jsou pravá a stará

¹⁾ Dle čeho by měli Ingaevonové býti Němci? Co je za německost v jmenu Ingaevones? Já nacházím tomu podobné slovanské jméno pannonského knížete Ingo (Anon. Salisb. de convers. Carant. ap. Ginzl: Cyrill und Method. Leitmeritz, 1857. Auhang S. 50.), ačkoliv jeho původu neumím vysvětliti.

²⁾ Žeby Herminony nutno bylo považovati za Němce, dle zásady v „Úvodě“ uvedené, nemohu uznati, aniž v Hermin nacházím přiměřeného německého kořene. Nechci jména Herminů přirovnávati k jmenu hory Hermanec (Hrmanec, Hřmenec) mezi Kremnicí a Baňskou Bystricí na Slovensku, a za to mám, že Herminonové souvisejí se jmenem Hermanů (Germanů) a Hercinského lesu; o čemž později.

³⁾ Istaevonové mají-li etymon v němčině, nenacházím; nacházím ho však ve slovech stav, stavání a v Stavanech (Šafařík: Starožitnosti. I, 239.). Srov. přístav, Přistavané.

⁴⁾ Jistě ne od latinského Mars, nýbrž od domácího moře. Srov. Morini, Moriseni, Mořáci, Mortsani, Morazeni, Moráčané, Šafařík: Starožitnosti. II, 65. Kartografové sice obyčejně je kladou na pravý břeh dolního Rýnu: avšak Strabo (o. r. 15.) praví o nich, že ustoupili od něho hloub do Germanie. Šembera: Západní Slované. Vídeň, 1868 str. 341.

⁵⁾ Zdalíž se zde rozumějí Sigambrové, které Strabo vedle Marsů připomíná? Možno, že Gambriové označují obyvatele vedle naddunajské hory Javornice (Jauerling), která u Ptoleméa píše se *Γαβριτα*, u Strabona *Γαυβριτα*. Šembera: Západní Slované, str. 131.

⁶⁾ Pantetonští učenci, jako přenesli jméno klassických Germanů na Němce, přenesli též jméno klassických Suebů na německé Šváby, tak že v latině vůbec se píše Suevi místo Suavi. Tacitovi Suebové nemají nic společného s německými Šváby, kteří bydlili nad ústím Labe a přineseni byli na území nynějšího Württemberska a západního Bavorska. Migne: Patr. lat. Tomo 71. pag. 331. cum n. Šembera: Západní Slované, str. 100—105; 163—66.

⁷⁾ Codex Vaticanus má: Vandalios. — Pozdější dějepis zná jen slovanské Vendy, Vindy, Vandaly a Vynety, a není při-

jména ¹⁾. Ostatně (tvrdí), že jméno Germanie nové a nedávno dané jest; poněvadž ti, kteří první Rýn přešedše Gally zahnali a nyní Tungry se jmenují, tenkrát Germany se nazývali. A jméno jednoho kmene místo jména národu zněnáhle že se tak zmohlo, že všickni, z počátku od vítěze pro postrach nalezeným jménem, Germany sami od sebe se nazývali ²⁾.

činy, proč bychom ony Venety, Vendeliky, Vindeliky, Vandaly a Vandily pokládali za německé jen proto, že se jmenovali german-skými, sarmatskými aneb illyrskými. Jest to jen panteutonské překrucování dějepisu, že byli němečtí a slovanští Vandalové atd., že se němečtí Veneti atd. vystěhovali, a na jejich vyprázdněná místa přistěhovavší se Slované jejich jméno převzali; že Jordanovy Gothové (Getové!) a jim příbuzní Vandalové a Alánové byli Němci; že se němečtí(?) Gothové, Vandalové, Alánové a Svevové vystěhovali na západ, až konečně v Hispanii a Africe vyhynuli. Vystěhovali se ovšem váleční dobrodruhové, ale ostatní zůstali doma. (Záhady dějepisné. V Praze, 1886. II. Šembera l. c. p. 105.) O tom bude jednat příští sešit.

¹⁾ Dle toho tedy Tacitus zavrhuje předešlé podání o Ingaevonech, Herminonech a Istaevonech, a za pravdivější pokládá podání o Moráčanech, Javornicích, Švébech a Vandalech; což se i s dějepisem doby klassické lépe srovnává, poněvadž se v něm jen tyto, nikoliv oni objevují. — Že Tacitus jména Marsů, Gambriviů, Suebů a Vandalů udává za jména synů boha (Tristona), to náleží jen k poesii podání, nikoliv k věcnosti dějepisu.

²⁾ Místo toto všelijak se vykládá (Programm gymnasia v Klatovech r. 1886. str. 22—24). Po mém mínění smysl jeho je tento: Jeden kmen národu mezi Rýnem a Vislou obývajících překročil Rýn, svedl bitvu s Gally a zahnal je. Aby nahnal strachu Gallům, nepojmenoval se svým zvláštním jménem, aby nebyl považován za kmen od ostatních kmenů odštěpený, nýbrž pojmenoval se jménem Germanů. Později to jméno přeneseno bylo i na ostatní kmeny. Z toho povstávají tyto záhadné otázky: zdali *Germanus* je slovo latinské, galské, německé či slovanské? Latinské není, poněvadž Tungři bojovali s Gally, tedy ještě v té době, kde Římané nepodrobili si Gallie. Galské to jméno není, poněvadž Tungři sami si je dali, nikoliv od Gallů přijali. Německé není,

3. Že i Herkules u nich byl, vypravují, a do bitev vytáhnouti chtěje, jeho ze všech bohatýrův prvního vzývají. Mají též takové písně, jichžto přednášením, které barytem nazývají, mysl rozpalují a výsledek nastávající půtky ze samého hlaholu předpovídají. Neboť strachu nahánějí anebo se děsí podle zvuku, jaký vojsko vydalo; i nevypadá to ani jako hlas, než spíše jako udatnosti souzvuk. Obzvláště milují drsné a lomené mručení; neb držívali před ústa štíty, aby hlas odrážením se k větší plnosti a zvučnosti se nadmul ¹⁾). Ostatně se někteří domnívají, že i Ulixes, na

poněvadž jeho původu ani Zeuss ani Grimm z němčiny nevysvětlili, aniž za té doby Sasové (= Němci) mezi Rýnem a Vislou bývali. Je to jméno slovanské, poněvadž dle zásady v „Úvodě“ ustálené Slované mezi Rýnem a Vislou od pradoby bývali. — Co znamená jméno German? Země mezi Rýnem a Labem pokrývaly dubolesové horky (Ὀρκυνιοὶ δρυμοὶ) čili hory malé, staroslovansky Gory mané. Na otázku Gallů: Kdo jsou, odkud jsou? odvětili: Gormananci, lidé z Gormaných! Tak asi povstalo jméno Gormanové, v němž „o“ změněno bylo potom v „e“ právě tak, jako změněno Ὀρκυνος v Hercynius, Pomorie v Pomeranii, Uhor v Uher, Sorbi v Serbi, Dorinkové (Duorinkové) v Derinky, Getové v Gotové atd. V předešlém tisícletí o totožnosti Germanů a Němců ničeho neznali. Ještě to dlouho trvalo, než se jménu Germanus podstrčil význam Němec (W. Giesebrecht: Gesch. d. deutsch. Kaiserzeit. Braunschweig, 1855. I, 801.). Italům jsou dosavad Tedeschi, Francouzům Allemani. Slovanům slouli Sasy (Migne: Patrol. graeco-lat. tomo 112, p. 1271.). Stotožňování jména Germanus s Němec a nemotornému výrazu „*lingua germanica*“ naučily nás jen němčourské školy a knihy.

¹⁾ Barytus, dle jiných rukopisů barditus (= maďarsky: ordítás) byl asi zvuk celé válečné ordy (hordy, roty), a podobal se mručení, bručení: tedy byl hlas buričný, bořičný, bauričný, bouřlivý. To právě píše se o Slovanech: „Et cives Lubicaenae urbis audito murmure exercitus (Nicoliti). Helm. I, 63. Servi (Srbi) in unum ex omni nemore conglobati, fecerunt quatuor turmas, et per vices in quatuor partibus ululantes, invalescebant maximis vociferationibus, sperantes se sic terrere exercitum ducis. Helm. Suplem. III, 4. Šafařík: Starožitnosti II, 697. Srov. v ruském vojsku již od paměti užívané bromovitě: urrá! Herodot IV, 59.

oné dlouhé plavbě báječné do tohoto moře zanesen byv, do krajin Germanie přišel a Asciburgium, které na břehu Rýnu leží¹⁾ a podnes se obývá, založil a pojmenoval; ba že oltář od Ulixa zasvěcený s jmenem jeho otce Laërta na témž místě před časy se našel, a že pomníky a náhrobky některé řeckými písmeny popsáné na hranicích Germanie a Raetie posud se nalezají²⁾; což důvody ani stvrzovati ani vyvracetí neobmýšlím: dle svého zdání každý odepři aneb přilož k tomu víru.

4. Sám k mínění těch přistupuji, kteří myslí, že národové germanští žádnými sňatky s jinými národy se neporušivše³⁾, zvláštním nepomíchaným a jenom sobě podobným národem jsou⁴⁾. Odtud to pochází, že i povaha jejich tělesná, ačkoliv počet jejich tak veliký jest, táž jest: všickni mají divoké modré oči, zrzavé (?) vlasy, vysoká, ale jen při útoku mocná těla⁵⁾. V práci a namáhání nejvíce touž vy-

¹⁾ Codex Vaticanus má: *ασκιπυργιον* (= úzký porog, úzký práh?). Dle dr. Sieňawského leželo tam, kde se Rýn dělí na východ.

²⁾ Podobné předhistorické nápisy nacházejí se dosavad po horách slovenských. Srov. mé Dějiny dříevnych národov na území terajšieho Uhorska. T. S. Martin, 1878. str. 240. Šafařík: Starožitnosti. II, 737—742. Křížek: Z dějin star. Slovanů. Tábor, 1883. str. 98.

³⁾ Mislav patrem (Billungum) frequenter coarguit, ... nec timeret patriis derogare legibus, ducens uxorem Teutonicam. Helm. I. c. 13. Ibrahim v Sloven. Letopisu. V, 102.

⁴⁾ Co na to odpovědí, kteří do staré Germanie nejprve Kelty, potom Němce a jen po nich Slované kladou? Co na to odpovědí, kteří sice připouštějí, že i Slované přebývali v staré Germanii, ale tak, že Němci byli pány, Slované jejich „bedientenvolkem.“ Jakby Němcům scházelo na Hebelech? — Ale co odpovědí i ti naši, kteří mezi Rýn a Polabí kladou Němce, a jen mezi Polabí a Vislu Slované, když Tacitus zná jen jeden původní národ v Germanii? Šaf. Starož. II, 693.

⁵⁾ Modré oči a bělotmavé (rusé, blond) vlasy dosavad mají převahu u Slovanů. J. Kollár: Výklad, str. 41. Šafařík: Starožit-

trvalost; nejméně žízeň a parno, ovšem pak, za příčinou podnebí aneb půdy, zimu a hlad snášeti se naučili ¹⁾).

5. Země, ačkoliv tvárností jest dosti rozličná, celkem přec buď lesy drsná aneb bažinami šeredná jest; vlhčejší na straně ke Gallii, větrnější na straně k Noriků a Panonii se táhnoucí; dosti úrodná jsouc ovocných stromův neméně, dobytek plodí, avšak obyčejně neúhledný. I skotu krása a ozdoba čel schází ²⁾): ale množství jest hojné, a jest to jediným jejich a nejmilejším bohatstvím ³⁾). Zlata a stříbra zdali jim přízniví nebo rozhněvaní bohové odepřeli, nevím; avšak přece netvrdím, že v Germanii žádné stříbrné aneb zlaté žilky není ⁴⁾): neboť kdo po ní pátral? O držení a užívání příliš nedbají ⁵⁾). Jest u nich viděti, že stříbrných nádob, jejich poslancům a náčelníkům darovaných, více si nevážší než hliněných, ačkoliv, kteří jsou nám nejbližší, za příčinou obchodu zlata a stříbra si vážší ⁶⁾), a některé druhy našich peněz dobře znají a přednost jim dávají: zadnější jednodušeji a dle starého zvyku zboží vyměňují ⁷⁾). Peníze

nosti. II, 724, 728. V. Křížek: Z dějin starých Slovanů. V Táboře, 1883. str. 17. Herodot IV, 108.

¹⁾ Ibrahim v Slov. Letopisu. V, 106. Šafařík: Starožitnosti. II, 696, 699.

²⁾ Rohy zajisté měl a má skot tamější, ale ne tak dlouhé a krásné jako italský. Čím chladnější podnebí, tím kratší rohy. Šembera: Západní Slované str. 354.

³⁾ Mela II, 3. Plinius N. H. XVI, 16. XVIII, 149. Ibrahim v Sloven. Letopisu V, 103. Šafařík: Starožitnosti. II, 696, 699.

⁴⁾ O dobývání kovu čti J. Kollára: Výklad, str. 219. H. Jireček: Slovanské právo. 1. 78. V. Křížek, 79—91.

⁵⁾ Aurum argentumque pro minimo ducunt. Ad. Brem.

⁶⁾ Obchodní cesta buď byla po moři (germanském, atlantském a jaderském), aneb po řekách a suchu (ku Carnuntum, přes Pannonii do Venátek). V. Křížek, 56—74.

⁷⁾ Helmold. I, 38. Ibrahim v Slov. Letopisu. V, 103, 104. Na slovenských vesnicích dosavad výměna obilí za ovoce, hrnce a tkaniny se často děje.

líbí se jim ty, které jsou staré a dávno známé, serraty a bigaty ¹⁾). Také baží více po stříbře než po zlatě, nikoliv z nějaké choutky, nýbrž poněvadž většího počtu stříbrných peněz více potřebují, obyčejné a nepatrné věci kupující.

6. Ani železa nemají nazbyt, jak z druhu zbraní souditi lze. Zřídka mečův aneb delších kopí užívají. Nosí oštěpy aneb, jak je sami jmenují, frameje ²⁾), s úzkým a krátkým železem, ale tak ostrým a k užívání způsobilým, že touž zbraní, jak toho potřeba žádá, buď z blízka aneb z daleka bojují. Jezdec aspoň štítem a framejí se spokojuje; pěší též házejí kopí metají, a má jich každý několik, a ty nesmírně daleko házejí ³⁾), nazí aneb vojenským pláštěm lehce oděni jsouce ⁴⁾).

Marnosti v oděvu při nich není ⁵⁾), jenom štíty nejvybranějšími barvami líčí ⁶⁾). Málo kdo má brnění, sotva jeden

¹⁾ Serraty, peníze, jichž kraj jako pilka byl zubatý; bigaty (bis-jugati), na kterých bylo znamení dvouspřežného vozu. Ostatně o kupectví a penězích mezi starými Slovy srov. Giesebrecht: Kaiserzeit. I, 23 a t. d. Helmold. I, 6, 8 a 14. Šafařík: Starožitnosti. II, 698, 722. Ibrahim v Slov. Letopisu. V, 103, 104. Sienawski: Pogląd. Gniezno, 1881. str. 315 atd. V. Křížek: Z dějin starých Slovanů. V Táboře, 1883. str. 74.

²⁾ Kopí (lancea) měla na konci širší železný bodec, nežli framea. Parlamentär 1887. N. 28.

³⁾ Armantur autem jaculis. Cfs. Mauritius. Armabantur autem olim hastulis. Leo Sapiens. Giesebrecht: Kaiserzeit. Braunschweig, 1855. I. 21. Sefr. 161. Saxo p. 803.

⁴⁾ Srov. níž. 17. Nazí, t. j. bez vrchního oděvu (Mar. 14, 51.) Šafařík: Starožitnosti. II, 693. Slovenský sedlák dosavad v letě oblečen je jen v spodní roucho (košili a gatě).

⁵⁾ Národní kraj Slováka dosavad je jednoduchý, a kraj měšťácký nazývá se německým (na př. německý švec, německý krejčí).

⁶⁾ Clipeatos (Polonos) contra loricateds (Francos). Mart. Gallus. I, 8, 24, 25. III, 3. Štít kožený (σχυρος) tak byl u Slovanů obyčejný, že je Řekové bezpochyby proto i štítonosci (Σχυθης) nazvali. H. Jireček: Slovanské právo. I, 97. Šafařík: Starožitnosti. II, 693, 697, 700. Ibrahim v Sloven. Letopisu. V, 104. V. Křížek, 91—96.

nebo druhý přilbici kovovou nebo koženou. Koně ani postavou ani rychlostí nevynikají. Ale ani v rozličných kruzích dle našeho způsobu běhati se neučí: zrovna aneb jediné v pravo se zatáčejíce, běží v kole tak spojeném, že nikdo pozadu nezůstává. Celkem více síly v pěchotě jest ¹⁾; proto smíchání jsouce bojují, ježto k půtce jízdného vojska dobře se hodí rychlost těch pěších, které z veškeré mládeže vybírají a před šik staví ²⁾. I počet jest ustanoven: sto z každé župy; a tak u svých se i nazývají ³⁾, a co z počátku pouhý počet byl, to nyní čestné jméno jest ⁴⁾. Šiky do klínů staví ⁵⁾. Z místa ustoupiti, jen když zase se postavíš, pokládají to spíše za rozmysl než za bázlivosť ⁶⁾. Mrtvoly svých druhů v nerozhodných půtkách odnášejí. Štít ztratiti za největší hanbu pokládají, a potupený muž ani k posvátným obřadům ani do hromad přicházeti nesmí; mnozí válku přechkavše hanbu provazem ukončili.

7. Krále po urozenosti, vůdce po chrabrosti si volívají. Ani králův moc není neobmezená nebo libovolná ⁷⁾; i vůd-

¹⁾ Jízda bývala u národů výbojných, pěchota u pokojemilovných převahou. U Slovanů bývala jen šlechta na koni. Ut vix ab equitibus coacti (ignobiles Slavi) ad pugnam procederent. Widukind. I, 36.

²⁾ *Amissis equis et viris melioribus...* Et exiit cum electorum numero. Helm. I, 87. Šaf.: Starož. II, 693.

³⁾ Na př. (majíc zřetel na Uhersko) voják nosil jméno dle jména své župy: Nitran, Turčan, Trenčan atd. *Nitrienses...* Byhorienses. Jo. Thurotzi ad an. 1074. Zachovává se to dosavad v Uhrách, že mládež jedné župy k pluku té župy se odvádí.

⁴⁾ Naráží bezpochyby na stotinu čili setninu a stotníka čili setníka; aneb na stotinu a stotináka, stováka. Programm gymn. v Klatovech r. 1886. str. 24. Parlamentär 1887. N. 28.

⁵⁾ *Agmina Slavorum...* distincta per vexilla et cuneos. Helm. I, 38. II, 4.

⁶⁾ C. Mauritii strat. u Šafaříka: Starož. II, 697.

⁷⁾ *Non uni parent viro, sed ab antiquo in populari imperio vitam agunt; ac propterea utilitates et damna apud ipsos in commune vocari solent.* Procopius Caesariensis.

cové více příkladem než veliteli jouce, jestliže obratní jsou a vynikají a před šikem bojují, na obdiv jsouce, vládnou. Ostatně nikdo nikoho ani usmrtiti ani do vazby dáti, ba ani bítí nesmí, leč kněží¹⁾, a to nikoli pro potrestání, ani na rozkaz vůdce, nýbrž jakoby k rozkazu boha, o kterém věří. že bojujícím přítomen jest: a proto podobizny bohův a obrazy jakési z hájův s sebou berou a do bitvy nosí²⁾. I bývá zvláštním podnětem udatnosti že ne příchoda ani nahodilě shlučení čet aneb tříhranův se tvořívá, nýbrž svazek rodiny a příbuzenství³⁾; a na blízkou jsou zavdavky lásky⁴⁾, odkud nařikání žen a kvílení dětí slyšeti. Tyť každého nejsvětější svědkové, tyť největší chválořečnění jsou. K matkám a ženám nosí raněné, a ti se nehrozí rány počítati nebo prohlížeti⁵⁾; také pokrm a slova povzbuzující bojovníkům dónášejí⁶⁾.

¹⁾ Flaminem suum non minus quam regem venerantur . . . Rex apud eos modicae aestimationis est, comparatione flaminis . . . Ille ad nutum sortium, rex et populus ad illius nutum pendent. Helm. I, 6. II, 12:

²⁾ Ut turrim, quae supra portam sita fuerat, signis tantum aquilisque protegerent. Inter quas erat stantia (= zástava, prapor) magnitudine ac colore insignis, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, quantum omnium pene deorum maiestas obtinuit; eam enim prae se ferentes in humana divinaque grassandi potestatem habebant. Saxo Gram. Francof. 1577. L. XIV. p. 289. Thetmar. VI, 17. Helm. I, 38. J. Kollár: Sláva bohyně, str. 170.

³⁾ Sborník Svato-Methodějský. V Brně, 1884. str. 70.

⁴⁾ Rozumí ženy a dítky.

⁵⁾ Comites (Thuringi et Saxones) in illa expeditione (contra Moravos) fugientes a mulierculis illius regionis verberati et de equis in terram fustibus dejecti. Ann. Fuld. an. 1000. Uxores et parvulos munitionibus vel certe sylvis contutant. Nec quicquam hostili patet direptioni, nisi tuguria tantum. Helm. II, 13. J. Kollár: Výklad, str. 298.

⁶⁾ To svědčí W. Gerhard o Černohorkách. J. Kollár: Výklad, str. 352. Jináč bylo u něm. Cimbrů. Parlamentär 1887. N. 31.

8. Vypravuje se, že mnohá vojska k porážce již nachýlená a kolísavá od žen zastavena byla neunavnými prosbami, nastavováním prsů a poukazováním na porobu jim hrozící, které mnohem úzkostlivěji se bojí pro ženy své, tak že ty obce silněji se zavazují, od kterých mezi rukojmí též urozené panny se žádají. Ano myslí, že v nich něco svatého a předvídacího jest, a proto jejich radou neopovrhují, ani jejich výpovědi zanedbávají. Viděl jsem za panování zbožného Vespasiana Veledu¹⁾, kterou dlouho přemnoží jako bohyni ctili. Avšak před časy i Aurinii a více jiných ctili, nikoli z podlízavosti, ani jakoby je bohyněmi dělali²⁾.

9. Z bohů nejvíce Merkuria ctí, kterému v jistých dnech i lidské oběti přináseti za věc dovolenou mají³⁾. [Herkula] a Marta⁴⁾ zvířaty k tomu již ustanovenými smiřují. Část Svebův též Isidě obětuje. Počátku a původu této cizí bohoslužby dosti jsem nevyskoumal, leda že obraz sám, na způsob liburnské lodi dělaný, učí, že tento náboženský obřad odjinud přivezen byl⁵⁾. Ostatně ze vzne-

¹⁾ Srov. Tac. Děj. IV, 61. 65. Caesar de bello G. I, 50. Kdo ve Veledě nevidí slovanskou pannu? Velede = Vlada, jako Milada = Mlada.

²⁾ Jako to udělal římský senát, který Drusillu, sestru Caligulovu, a dcerušku Neronovu, kterou mu Poppaea porodila, za bohyni prohlásil.

³⁾ Mercurius, bůh kupectví. I Helmold svědčí, že (bezpochyby Merkuriovi) obětovali lidi. Lib. II. c. 12. Herodot. V, 7.

⁴⁾ Dle dialogu Herborta Mars slul Slovanům Gerovit, bůh úrody. Sieńawski: Pogląd. str. 272. Je to bezpochyby Jarovit, a poněvadž jeho slavnost světla se (= vítalo se jaro) v březnu (Martius), Tacitus Jarovita pojmenoval Martem.

⁵⁾ Isis, bohyně Egyptanů, manželka Osiriova, strážného boba Egypta a řeky Nilu, bohyně plodnosti. Herodot. Bibliotheka klasikův. V Praze, 1862. I, 177, 241. Škoda, že Tacitus neoznačil, jak ji nazývali Svebové. Ostatně „*naves Liburnicae*“ aneb „*Issiacae*“ byly koráby z jednoho klátu rydlabané; průmysl to praslo-

šenosti bohův soudí, že bohové ani zdmi svírání ani lidskou postavou napodobování býti nemohou. Luhy a háje zasvěcují¹⁾ a bohův jmeny nazývají onu tajnou bytost, kterou jen duchem zbožným vidí²⁾.

10. Věštby a hřebí neméně si váží než jiní. Užívání losův jest jednoduché. Větev ovocného stromu usekše, na třísky ji rozřezávají, a tyto rozličnými znameními naznačivše, po bílém rouše maně a nahodile rozhodí. Po tom děje-li se poptávka od obce, kněz obce³⁾, pakli soukromě, sám otec čeledu k bohům se pomodliv a k nebi pohlížeje třikrát po jedné zdvihá a zdvihnuté dle znamení dříve vtlačeného vykládá. Jsou-li nepříznivy, o též

vanský i v Germanii domácí. Časopis musejního spolku Olo-múckého r. 1886, str. 131. Šembera: Západní Slované, str. 393. Kopecký: O lodích. V Praze, 1886, str. 63.

¹⁾ Lucis propinguis barbarae arae. Tac. Ann. I, 61. Helmoldus I, 52, 83. Vita S. Ottonis in Lud. Scr. III. c. 15. p. 512. c. 21. p. 715. Thietmar. Lib. VI. c. 26. Kollár: Sláva bohyně, str. 165. Sieńawski: Pogląd, str. 283. Vita S. Adalberti ap. Bielowski: Mon. Pol. I, 182.

²⁾ To jistě praví (Děj. V, 5.) o židech. Ostatně Tacitus na mnohých místech přece vzpomíná i chrámů i model docela tak jak Adam Bremenský a za ním Helmold (I, 83.): Est autem Slavis multiplex idololatriae modus; non enim omnes in eandem superstitionis consuetudinem consentiunt. Hi enim simulacrorum imaginarias formas praetendunt de templis, veluti Plunense idolum, cui nomen Podaga (Pogoda?); alii sylvas et lucos inhabitant, ut est Prove (Právo) deus in (Stargrad =) Aldenburg, quibus nulae sunt effigies expressae. Multos et duobus vel tribus (Triglav) vel eo amplius capitibus exsculpunt. Inter multiformia vero deorum numina, quibus arva, sylvas, tristitias atque voluptates attribuunt, non diffitentur unum Deum in coelis caeteris imperitantem, illum praepotentem coelestia tantum curare. Sr. Šafařík: Starožitnosti. II, 693.

³⁾ Ille (sacerdos) enim responsa perquirat et eventus sortium explorat. Ille ad nutum sortium, rex et populus ad illius nutum pendent. Helm. II, 12. I, 52. Šafařík: Starožitnosti. II, 693.

věci toho dne žádné porady více se nedějí: pakli příznivý jsou, ještě potřebí jest, aby to věštbou ptactva schváleno bylo ¹⁾; neb i poptávání se hlasu a letu ptákův známo tam jest. Ale zvláštním obyčejem národu jest, že i předpovídání a rady koní pozorují. Na obecné útraty živí se v těchž hájích a luzích, bílí jsouce a žádnou vezdejší prací nedotknutí; je k posvátnému vozu připravené kněz a král aneb náčelník obce doprovázejí, a říčení jejich a frkání pozorují. A žádná věštba nemá více víry, nejenom u lidu, ale také u šlechty a kněží; neboť sebe za sluhy, koně za důvěrníky bohův mají ²⁾. I jiné ještě věštby pozorují. kterou výsledek nebezpečných válek skoumají. Zajatému z toho národu, s kterým válčí, kterýmkoliv způsobem chycenému, s mužem, ze svých krajanův vyvoleným, každého s domácí jeho zbraní opatřivše, potýkati se dají ³⁾. Vítězství toho neb onoho za věštbu mají.

11. O menších věcech náčelníci se radí ⁴⁾, o důležitěj-

¹⁾ *Hirundines sub oris eius lineamentis nidos molitae fuerant.* Saxo Gram. Dosavad na Slovensku považují za šťastný dům, kde vlastovičky mají hnízdo.

²⁾ *Numen Svanteviti (Svit?) trecentos equos descriptos totidemque satellites in eis militantes habebat. Praeterea peculiarem albi coloris equum titulo possidebat, cuius jubae aut caudae pilos convellere nefarium ducebatur. Hunc soli sacerdoti pascendi insidendique ius erat... Cum bellum adversus aliquam provinciam suscipi placuisset, ante fanum triplex hastarum ordo ministrorum opera disponi solebat... Si propositos ordines (equus albus) ante dextro, quam laevo pede transcenderet, faustum etc.* Saxo Gr. XIV. p. 288.

³⁾ *Inter Saxones enim et paganos (Slavos) fiebant ea tempestate multae dissensiones... Dicebant pagani a Saxonibus pacem primitus confundi; id per duellum, si Caesar praeciperet, probare.* Vippon: *Vita Conr. Sal. in Pist. Scr. III. ad an. 1036.*

⁴⁾ *Generale principum terrae colloquium.* Ebbo, 74. Sefr. 124.

ších vsicci ¹⁾), avšak tak, že i o tom, o čem lid rozhoduje, dříve u náčelníků se vyjednává. Scházejí se, nesběhně-li se nic nahodilého aneb náhlého, v jisté dni ²⁾), když buď nový měsíc jest aneb úplněk; neb tento čas k jednání obecnému za nejprůhodnější mají ³⁾). Také nečítají počtu dní, jako my, nýbrž nocí. Dle těchto se ustanovují, dle těchto umlouvají: zdá se jim, že noc předchází den ⁴⁾). Z jejich svobody pochází ta vada, že nikoliv najednou se nescházejí a jakoby z příkazu, nýbrž i druhý i třetí den prodléváním scházejících se mijí. Jak hromadě se zalíbilo, zasedají ozbrojení ⁵⁾). Ticho nařizují kněží, kteří tedy i právo trestání mají ⁶⁾). Potom král nebo náčelník, každý dle svého věku, dle urozenosti, dle vojenské slávy, dle výmluvnosti mluví, více vážností rady, než mocí rozkazu působí. Nelíbí-li se návrh, reptáním jej zavrhuje: pakli se líbil, framejemi potrása; nejslavnější způsob svolení je chválení zbrojí.

12. Před sněm také na soud poháněti a na hrdlo státi

¹⁾ In Ucrainund coram nobilibus totius Slavie. Dreger N. 61. Illic enim secunda feria populus terrae cum flamine et regulo convenire solebant propter iudicia. Helm. I, 83. Thietmar. VI, 18. Šafařík: Starožitnosti. II, 697.

²⁾ Srov. v předešlé poznámce slova Helmoldova.

³⁾ Lid slovenský dosavad je strany novu- aneb plníměsíce pověřivý; štěstí mu jde s rostoucím, neštěstí s ubývajícím měsícem. Kdo s novým měsícem má peníze, bude mít po celý měsíc; a naopak. S plným měsícem léčí mastičkář, seje zahradník atd. J. Kollár: Sláva bohyně, str. 287.

⁴⁾ Neběží zde o počet sedmi dnů, nýbrž o dobu, od které počítají den. Dělení času bylo téměř všeobecné na sedm dnů (Dio Cassius. 37, 18.), tak i u Slovanů, kteří však nejmenovali, nýbrž jen číslovali dny. Tak dějepisné prameny zpomínají trh dne prvního i sedmého. Sefr. 94. Anon. Sancr. II, 8. Helmold I, 69, 83, 94. Dreger Nr. I, 4. (Dny t. j. hodiny) počítali od večera do večera.

⁵⁾ T. j. nečekají, až všichni přijdou; jak se jim zlíbí, sednou si a rokojí. Opravdivý obraz sněmů uhersko-slovanských.

⁶⁾ Srov. str. 16. pozn. 1.

dovoleno jest ¹⁾). Tresty dle provinění rozdílné jsou. Zrádce a přeběhlíky na stromy věší ²⁾); bojácné a zbabělé a smilstvím poskvrněné v bahně a močálech pleteninu přes ně hodivše utápějí. Rozdílnost tohoto trestu smrti směřuje k tomu, jakoby zločiny, když se trestají, ukazovati, mrzké činy skrývati se měly. Ale i menší přečiny dle poměru se trestají; koní a dobytka počtem odsouzení se pokutují. Část pokuty králi aneb obci, část tomu, komu se ublížilo, aneb jeho příbuzným se vyplácí ³⁾). V týchž sněmích voleni bývají také župani, kteří po župách a dědinách na soudu sedávají ⁴⁾). Každému z nich sto přísedících z lidu se přidává na radu a důstojnost ⁵⁾).

13. O všem, ať se to veřejných nebo soukromých věcí týká, jen ve zbroji jednají ⁶⁾). Ale zbraň nositi nikomu není dříve dovoleno, než obec za schopného jej uzná. Po tom v samém shromáždění buď některý z náčelníků, -neb otec, neb příbuzný štítem a framejí jinocha opatřují. To u nich

¹⁾ Srov. str. 20. pozn. 1.

²⁾ Prameny dějin českých. I, 223.

³⁾ Příklady podobných trestů a podělené pokuty v starých uhersko-slovanských zákonech a diplomech v hojném počtu lze nalézt.

⁴⁾ Odtud lze vysvětliti, že Slováci župu dosavad jmenují stolicí; na př. stolice nitranská místo župa nitranská. Caesar de B. G. VI, 23. Šafařík: Starožitnosti II, 693. H. Jireček: Slovanské právo. I, 198.

⁵⁾ Podobně byli v Uhersku do r. 1848. Assessores Comitatus, nyní jsou stoliční výborníci. Předtím bývali kmetones, pristaldi.

⁶⁾ Slovan chodil ve zbroji (Ebbo, 91 a 92. Sefr. 161. Anon. Sancr. III, 8.), ale nikoli Němec (Capitul. Car. M. an. 805 Pertz: Mon. Ger. III, 133. Const. Frid. imp. an. 1156. ib. IV, 103.). Jihoslované, kteří se ještě nedostali pod „teutonskou civilisaci“, dosavad chodí ozbrojeni. V Uhersku dosavad úředníci, když v uherské uniformě berou účast na úředním aneb slavnostním aktu, jsou mečem opásáni.

jest togou, to první počtou jinochův ¹⁾: předtím za část domu se pokládají, potom za část obce. Vynikající urozenost aneb veliké zástupy předkův důstojenství náčelníka i mladíkům udělují ²⁾: jinak k silnějším a již dříve zkušeným se připojují, aniž se stydí, že v družině jsou. Neb i družina sama má své třídy dle vůle toho, koho následují; a veliká jest řevnivost i mezi druhy, kdo první místo u náčelníka obdrží; i mezi náčelníky, kdo největší počet nejdatnějších druhův má. To jest cti, to silou, vždy velikým davem vyvolených jinochův obklopeni býti; to v míru ozdobou, ve válce obranou jest. A nejenom ve vlastním kmeni, nýbrž i u sousedních obcí každému jméno a slávu to přináší, vyniká-li počtem družiny; neb o takové muže skrze posly se ucházejí, dary se cti, a obyčejně takoví muži už samou pověstí svou války ukončují ³⁾.

14. Svedla-li se bitva, potupné jest náčelníku býti méně udatným než jiný; potupné družině nevyrovnati se

¹⁾ U Římanů dostávali dospělí togu na znamení, že z úzkého kruhu domácnosti do veřejného života vstupují. Podobný příklad čteme o Jesovi (Gesovi), králi uherském: *Altera die Rex in campo ad quendam ligneam ecclesiam accedit, ibique ab episcopis (nam eousque in puerilibus annis positus nondum militem induerat) accepta sacerdotati benedictione ad hoc instituta, armis accingitur.* Otto Fris. Lib. I. de Frid. I, c. 32. ad an. 1148.

²⁾ Takovou přednost ad literam měla vyšší šlechta v Uhersku téměř až do r. 1848.

³⁾ Takové družiny dospělé mládeže více méně dosavad se mezi slovenským selským lidem udržely. Náčelník, kterého i králem nazývají, poznačen je nejdelším kosířem (párovým aneb kohoutím pérem); kdo ještě není přijat do družiny, nesmí ani nositi kosířku. Náčelník je smířčím soudcem pro mládež a má rozhodující slovo o záležitosti (na př. o zábavě) mládeže. Od té doby, co zavedeno je stálé vojsko, ovšem podobné družiny ztratily pole, které Tacitus opisuje. Něco z toho družinného života zachovalo se dosavad u Jihoslovanů.

udatností náčelníku¹⁾. Nectné dokonce a na celý život habebné jest, opustí-li kdo bojiště přechav náčelníka. Jeho brániti a chrániti a i své hrdinské činy jeho slávě přičítati prvním jest závazkem. Náčelníci bojují pro slávu, družina pro náčelníka. Jestliže obec, v které se zrodili, dlouhým mírem a zahálkou chabne, ubírá se mnoho výtečných jinochův z vlastní vůle k těm kmenům, které právě nějakou válku vedou, poněvadž jednak pokoj národu nemilý jest, jednak v nebezpečenství snadněji se vyznamenávají a velikou družinu jenom násilím a válkou si udržují; nebo požadují od štědrosti náčelníka tu onoho koně bojovného, tu oné krvavé a vítězné frameje. Neboť strava jednoduchá, ale přece hojně připravená na místě žoldu jest. Prostředky k štědrosti dávají války a loupeže. Ne tak snadně bys je přemluvil, aby půdu vzdělávali aneb žní vyčkávali, jako aby nepříteli vyzývali a rau dostávali; neb jim lenivostí, ba chabostí býti se zdá, toho polem nabývati, čeho krví nabyti bys mohl²⁾.

15. Kdykoliv do boje netáhnon, něco času honbou, více zahálkou tráví, oddávajíce se spánku a kvasům; muži nejudatnější a nejbojovnější nic nepracují; starost o dům a hospodářství a pole ženám, starcům a nejslabším údům rodiny jsou svěřena³⁾; sami lenoší s podivuhodnou protivou

¹⁾ Filii autem Nicloti (Pribizlaus et Wertizlaus) amissis equis et viris melioribus, venerunt ad patrem. Quibus ille dixit: Ego quidem existimabam, me viros enutrisse: sed isti mulieribus fugaciores sunt. Helm. I, 87. Šafařík: Starožitnosti. II, 698. Ibrahim v Sloven. Letopisu. V, 104 a 106.

²⁾ Latrocinialis haec consuetudo adeo apud eos invaluit, ut omissis penitus agriculturae commodis, ad navales excursus expeditas semper intenderint manus, unicam spem et divitiarum summam in navibus habentes sitam. Helm. II, 13. Šafařík: Starožitnosti. II, 700, 731.

³⁾ In castro Camin mulier quaedam nobilitate et divitiis praepollens, ipsa in agrum egressa metebat. Vita S. Ottonis L. II. č. 4.

ve své povaze, když tíž lidé tak milují zahálku a nenávidí pokoje. Obyčejem obcí jest, že každý dobrovolně náčelníkům buď část dobytka neb plodův zemských přináší, což se za znamení úcty pokládá a potřebám odpomáhá. Obzvláště se darují z darův sousedních kmenův, které nejenom od jednotlivců, nýbrž i od obcí se posílají, vybraní koně, nádherná zbraň, náprsníky, řetězy na krk. Již i peníze brátí jsme je naučili.

16. Že germanští kmenové v žádných městech nebývají, dosti známo jest; ba že ani žádných stavení vespolek spojených netrpí. Bydlí odděleni jsouce po různu, jak pramen, jak pole, jak háj komu se zalíbil ¹⁾. Dědiu nezakládají dle našeho způsobu ze spojených a souvislých stavení: každý svůj dům prostorou obkličuje ²⁾, buď na ochranu před ohněm, buď že stavěti neumějí. Ani lámauého kamene aneb cihel neužívají, nýbrž vše z neotesaného dříví stavějí, nedbajíce úhlednosti a krásy. Některá místa dosti bedlivě tak čistou a blyštící se hlinou potírají, že malovaným a barvami natřeným se podobají. Také podzemní sklepy vykopávají a je na povrchu množstvím hnoje pokrývají, které útočištěm proti zimě a skladem zemských plodin jsou, poněvadž takovými místy krutost mrazův se mírní ³⁾. A jestliže někdy nepřítel při-

Lud. Scr. p. 471. Hist. Anon. ib. p. 668. Co činila někdy ta bojovná družina, to činí dosavad slovenští drotari, plechaři a pláteníci, nechávající doma žen k obdělávání pole.

¹⁾ Svědkem toho jsou jména osad u řek a pramenův (Bystrica, Privodie, Važec), na polích a rovinách (Dlhé pole, Rovensko, Selce), při lesích a hájích (Jeseň, Zábor, Dubovany. V. Křížek, 14.

²⁾ Ten rozdíl je patrný na Slovensku mezi městysy někdy Němci obydlenými (Skalica, Rajec, Žilina atd.), kde se průčelní stěna domů jako jedna táhne celou ulicí, a praslovenskými dědinami, kde každý dvůr o sobě stojí. V. Křížek, 15.

³⁾ Medium urbis planicies habebat, in qua delubrum materia igneum. Saxo Gram. Slované v Rakousku v předešlém tisíciletí

jde, místa otevřená pustoší, ale skrytá a zahrabaná buď na jevo nepřicházejí, aneb právě tím skrytá zůstávají, že se hledati musí.

17. Rouchem bývá vůbec plášť ¹⁾, spínadlem anebo, nedostává-li se ho, trnem zapnutý: ostatně neoděnění ²⁾ celý

měli podobné křesťanské chrámy z dřeva. Per. I, 123. Sed nec in construendis aedificiis operosi sunt, quin potius casas de virgultis contexunt, necessitati tantum consulentes adversus tempestates et pluvias. Quoties autem bellicus tumultus insonuerit, omnem annonam paleis excussam, aurum atque argentum et pretiosa quaeque fossis abdunt. Helm. II, 13. Zde Tacitus tak trefně píše, jakoby se byl potuloval po Slovensku. Najdeš na Slovensku pod Karpaty domy dřevěné, okolo Holíče hlínkami malované, v Štěpánově obydlí podzemní a téměř po celé té zemi jámy na obilí a jiné plodiny. Strabo Geogr. lib. 5. p. 143.

¹⁾ Je to dosavad halena aneb širice; ona z bílého, tato z černého surového nebarveného sukna. — I spínadlo — jako etymon dokazuje — je starší nežli Spennadel, které jen z onoho povstati mohlo. Slov. Pohľady. T. S. Mart. 1885. str. 301.

²⁾ Srov. str. 14. pozn. 4. Jsou, kteří to „neoděnění“ nejen berou ad litteram, ale stotožňují s úplně „nahý“. Programm gymnasia v Klatovech r. 1886. str. 25. Já to „nahý“ vysvětluji za „neoděný rouchem vrchním“, dle evangelia sv. Marka (XIV, 51), kde stojí: „Jeden pak mládenec šel za ním, oděn jsa na nahém těle rouchem lněným: i popadli jej. Ale on opustiv roucho lněné, utekl od nich nahý.“ Podobně v evangelium sv. Jana se čte: „Petr, jakž uslyšel, že Pán jest to, obestřel si sukni (vlastně: podpásal si sukni), succinxit se), nebo byl nahý“ (Jan 21. 7). Komu by zde připadla úplná nahota? I když nyní slyšíme o neoblečeném aneb neoděném člověku, to rozumíme o vrchním rouše, nikoliv o spodním (o košili a spodkách). V tomto smysle i Julius Caesar (Lib. IV. c. 1.) píše o nich: „Navykli v té studené krajině choditi bez oděvu, až na kůže, které však jsou tak malé, že velká část těla je nahá.“ Měli tedy spodní roucho z kůže. Jak níže uvidíme, Tacitus praví: „Ženy nemají jiného oděvu, než muži, leda že ženy častěji lněným rouchem se zahalují.“ Tomuto nemožno jinak rozuměti, nežli tak, že ženy měly spodní roucho jako muži, vrchní však lněné, jímž se zahalovaly.

den u krbu a ohně tráví¹⁾). Nejbohatší oděvem se liší²⁾, nikoliv volným, jako Sarmaté a Parthové³⁾, nýbrž těsným a k jednotlivým údům přiléhajícím⁴⁾). Nosí i kožichy z divokých zvířat⁵⁾; řece Rýnu bližší jakékoliv, zadnější vybrané⁶⁾; poněvadž obchodem žádného oděvu nedostávají⁷⁾). Vybírají zvěř a kože stažené pošívají kousky z kožešin šelem, které zadnější ocean a neznámé moře plodí. Ženy nemají jiného oděvu než muži, leda že ženy častěji lněným rouchem se zahalují⁸⁾ a je na červeno barví⁹⁾; a část roucha ho-

¹⁾ Slovenský lid pod Karpaty dosavad zná jen pec, krb a kozub; komína však i domy zámožných nemají.

²⁾ Vellejus Paterculus (Lib. II. c. 107.) to vysvětluje: „Pokud z ozdobného oděvu viděti bylo, (byl) vysokého důstojenství.“

³⁾ Přimysleti sobě třeba sloveso: „nosí.“ Programm gymn. v Klatovech r. 1886. str. 26.

⁴⁾ Takové těsné spodky (nohavice) dosavad nosí Slováci, kteří ještě neoblekli „kulturních“ pantalon. Viděti to na př. na drátařích, ano i na péchotě pluku 72. (Dormus), ze slovenských žup pocházející.

⁵⁾ Řeč je bezpochyby i zde o boháčích.

⁶⁾ Pellibus abundant peregrinis, quarum odor nostro orbi lethiferum superbiae venenum propinavit. Et illi quidem ut sterora ad nostram forte habent damnationem, qui per fas nefasque ad vestem anhelamus marturinam. Ad. Bremensis ap. Šafařík: Starožitnosti. II, 724, 728. Crusinatus. Thietmar Lib. V. c. 6. Vlastně krzinatus (oblečen v krzno). Na Slovensku dosavad se říká: krsnár, krznár, grznár (koželuh). Cnf. VIII, c. 14. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 348. V. Křížek: Z dějin starých Slovanů str. 34.

⁷⁾ U lidu slovenského ještě do nedávna nebylo a místy není dosavad obchodu s oděvem. Plátno, halenové sukno a kůži připravují sobě sami a hotoví si spodní roucho, halenu, krpce a beranici.

⁸⁾ Tak je dosavad, počínajíc od Skalických kopanic až k velkým Karpatům; nosí na sobě bílé čtverhranné plachty, zavazující dva úhly okolo hrdla.

⁹⁾ Snad červenými prouhy, květy a rozličnými podobami vyšívají; což se Tacitovi zdálo barveným. Ostatně *acu pingere* zna-

řejšího v rukávy neprodloužují, majíce předloktí a ramena nahá; avšak i nejbližší část prsou obnažena jest ¹⁾).

18. A přece manželství tam přísné jest; nic není v mravech jejich chvalitebnějšího; neboť skoro jediní z barbarů s jedinou manželkou se spokojují, málo jich vynímajíc, kteří nikoli z chlípnosti, nýbrž pro svou vznešenost více žen dostávají ²⁾). Věno nepřináší manželka manželovi, nýbrž manželce manžel ³⁾). Přítomni jsou její rodiče a příbuzní, a dary prohlízejí: avšak nevyhledávají darův k ukojení ženské marnosti, ani takových, kterými by se nově vdaná choť zdobila, nýbrž dávají jim býky, koně s nzdou a štít s framejí a mečem. Za takové dary dostávají ženy, a vzájemně žena sama nějakou zbraň muži přináší. To za nejsilnější svazek, to za tajemnou svatost, to za svatební hody mají. Aby žena nemyslíla, že udatnosti a případův válek vzdálena jest, samým začátkem manželství se upomíná, že jako společnice nesnáží

menalo vyšívati. Takové plachty, ubrusy, závoje atd. červeně vyšívány jsou zvláště na Slovensku dosavad domovem. I samé „opus Phrigium“ čili vyšívání zlatem je původu slovanského. „Národní Noviny“ v Turč. Sv. Martině, 1887. č. 45.

¹⁾ Selský kroj ženský je dosavad asi takový (rubáš, rubáč); jen ve dny sváteční bořejší část těla přikrývá „oplecko“ s krátkými (jen po lokty sahajícími) rukávy. Sr. Křížek: Z dějin st. Slovanů, str. 54—56.

²⁾ Caesar B. G. I, 53. Venedi tam magno zelo matrimonium amorem mutuum observant, ut mulier viro proprio mortuo vivere recuset. Epist. S. Bonifacii ad Angl. regem Nr. 19. Pudicitiae servantes Slavorum foeminae supra omnem modum erga maritos suos. Mauritií strateg. II. c. 5. Leo Sapiens Tacti. c. 105. Helm. I, 26. Masudi v Slovenském Letopisu. V. 107. Křížek: Z dějin st. Slovanů, str. 27. Podstatný (Programm gymnasia v Klatovech r. 1886. str. 27.) to tak vysvětluje, že urození netouží po více manželkách, ale rodiny samy jim dcery nabízejí, aby jimi došly povznesení.

⁴⁾ Ibrahim v Slov. Letopisu. V, 104. H. Jireček: Slovanské právo. I, 157.

a nebezpečnoství přichází, a že vše, co muž, v míru, ve válce trpěti a podnikati má¹⁾). Na to spjatí býci, na to ustrojený kůň, na to darovaná zbraň ukazuje. Tak žítí, tak zemřítí že musí, a co přijímá, to že dětem odevzdá neporušené a hodné, aby to snachy obdržely a zase vnukům odevzdaly.

19. Tak tedy žijí v zachované cudnosti, žádnými lakadly divadel, žádnými draždily kvašův zkaženy nejsouce. Tajného sobě dopisování muži a rovněž tak ženy neznají. Ač národ tak četný jest, přece cizoložství velmi řídké bývá; trest následuje hned, a bývá manželům na vůli dán²⁾). U přítomnosti příbuzných vlasy jí ustříhnuv, svlečenou muž z domu vyhání a přes celou dědinu mrská³⁾; neboť té, která stud zadala, nijak se neodpouští⁴⁾; ani tváří, ani mladostí, ani bohatstvím manžela by si nezískala. Neboť tam hanebností nikdo se nesměje; tam sváděti a svedenu býti neslove duchem času. Lépe ovšem jest to ještě u těch národův, u kterých jenom panny se vdávají, a žena na jediné naději a jediném slibu přestává. Tak jediného manžela dostávají, jako jedno tělo a jeden život dostaly, aby více nedoufaly a po ničem více netoužily, a spíše manželství než manžela milovaly. Počet dětí obmezovati aneb některé z po-

¹⁾ R. 626. mezi zbitými Slovany u Carhradu byly také ženy Šafařík: Starožitnosti. II, 167.

²⁾ Sub manu conjugis capitale iussa est subire sententiam. Prameny dějin čes. I, 253.

³⁾ Thietmar VIII. c. 2. J. Kollár: Sláva bohyně, str. 190. Do r. 1848. nebylo to na Slovensku nic neobyčejného, s tím rozdílem jen, že obecní sluha cizoložníci poháněl; ano nejen jí vlasy stříhali, ale i smůlou namazali, a tak jí přinutili, by si dala vlasy ostříhati.

⁴⁾ Přes nynější „humanní“ zákony se stává, že, opováží-li se padlý nebo padlá objeviti se (zvláště na cestě k sobáší) pod květy aneb věncem, zachovalá mládež strhá jim to dolů, a padlé vstaví na hlavu věnec ze slámy.

zději zrozených usmrcovati za čin hanebný mají¹⁾; a více tam dobré mravy platí než jinde dobré zákony.

20. V každém domě v nahotě a špíně²⁾ k takovým údům a takovým tělům, jakým se divíme, dospívají. Každého vlastní matka kojí; k služkám a kojným se nedávají. Pána a nevolníka nelze rozeznati po nějakém měkčím vychování; mezi týměž dobyt看, na též půdě žijí³⁾, až věk dospělý oddělí svobodné a udatnost za takové uzná⁴⁾. Jinoši pozdě užívají tělesného obcování a proto ve věku dospělém vysílení nejsou. Ani s pannami se nepospíchá; stejně jsou dospělého věku, podobné výšky; rovny silami jsouce se spojují, a sílu rodičův děti dědí. Někteří myslí, že tento svazek pokrevnosti světější a užší jest, a když rukojmě přijímají, takových raději žádají, jakoby srdce pevněji a rodinu rozsáhleji vázaly. Ale dědici a nástupníci jsou každého vlastní děti; závětů není. Nezůstalo-li dětí, mají právo dědictví bráti nejbližší, strýcové, ujcové. Čím větší počet příbuzných a sešvakřených, tím vděčnější jest stáří; bezdětnost nemá výhod žádných.

21. Vzítí na sebe jak nepřátelství tak přátelství otce aneb některého příbuzného, povinností jest. Ale dávají se

¹⁾ Výpověď tato tedy nevylučuje jednotlivých případů hanebného vraždění dítek, tak že správné je o Slovanech to svědectví, že nadpočetné děti ženského pohlaví po poradě zabíjeli. Sefr. 77, 108. Ebbo, 47. Anon. Sancr. II, 21.

²⁾ Toto nesonblasí s tím, co podává níže 22.

³⁾ Srovnáme-li tyto dvě věty spolu, patrné je, že nemluví o hromadném přebývání s dobyt看, ale jen pod jednou střechou a na jednom dvoře. Římané mivali otroky a dobytek na venkově ve villách. Qui sunt in captivitate apud eos, non omni tempore, ut apud gentes alias, in servitute tenentur, sed certum eis definitur tempus, in arbitrio eorum relinquendo, si oblata mercede velint dein reverti ad suos, aut manere apud ipsos liberi et amici. Caes. Mauritius. Šafařík: Starožitnosti II, 696, 700.

⁴⁾ Srovn. str. 22. pozn. 1. Prameny dějin českých. I, 127.

smřítí; neb i vražda jistým počtem skotu a bravu se vyplácí¹⁾, a náhradu přijímá celá rodina²⁾, což obci prospěšno jest, poněvadž nepřátelství vedle volnosti nebezpečnější jest. Hodům a hostinám žádný jiný národ u větší míře nehoví. Kteréhokoliv člověka pod střechem nepřijati za bezbožnost se pokládá; každý ho častuje pokrmý dle možnosti připravenými, a došly-li, ukazuje **ten**, který právě hostitelem byl, a doprovází k novému pohostění; oba do **nejbližšího** domu, nebyvše pozváni, přicházejí. Na tom nezáleží³⁾; **stejnou** vlídností se přijímají; známého i neznámého co do pohostinství nikdo nerozeznává⁴⁾. Když host odcházející si vyžádal něčeho, jest obyčejem dáti mu to, a naopak stejně volno něčeho si (od něho) vyžádati. Z darův se těšívají, avšak ani poskytnutých za dluh nepočítají ani obdrženými se nezavazují. Způsoby mezi hostitelem a hostem jsou vlídné.

22. Hned po spánku, který obyčejně do dne prodlužují, koupávají se, poněvadž ve vlažné vodě, poněvadž u nich z většího dílu zima panuje⁵⁾. Každý má zvláštní sedadlo⁶⁾ a zvláštní stůl. Potom k pracím a rovně často ku kva-

¹⁾ Taková výměna bývala v Uhersku za doby sv. Štěpána. *Servum liberi homicidam, si seniori placuerit, cum centum et decem iuvcis aut redimat aut tradat.* S. Steph. leg. ur. 6.

²⁾ Poněvadž rodina tvořila „zádrugu“, škoda i zisk byly společné. H. Jireček: *Slovanské právo*. I, 66; 161. Výhoda „zádrugy“ byla i ta, že u Slovanů nebylo žebráků (Helm. II, 21. Sefr. 54. Ebbo, 37.), a každý zaopatřován byl jméním společným. V. Křížek: *Z dějin st. Slovanů*, str. 11.

³⁾ Dolož: byl-li kdo pozván, aneb přišel-li nepozván.

⁴⁾ *Moribus et hospitalitate nulla gens honestior aut benignior.* Ad. Brem. II, 12. *Mauritii strat.* II, 6. *Leo sapiens Tactic.* 102. Helm. I, 82. II, 12; 42. *Vita s. Ottonis.* II, 40. III, 6. V. Křížek 20.

⁵⁾ O koupání čti Masudiho v *Sloven. Letopisu*. V, 108.

⁶⁾ *Ad curiam regis sui singulis ex primoribus sellam secum portantibus conveniunt.* Tak píše Otto Fris. o Uhřích.

hlad zahání. Proti žízni nejsou tak střídmi¹⁾). Kdyby jejich opilství se hovělo a tolik poskytovalo, mnoho-li žádají, mohli by se neméně snadně neřestmi nežli zbraní podmaniti.

24. Druh divadel mají jeden a při každé schůzi týž. Obnažení jinochové, kterým kratochvilí to jest, mezi meče a nastavené frameje skokem se vrhají. Cvičením umělosti, umělostí sličnosti nabyli: avšak nečiní toho pro zisk aneb za plat; přemělé bujnosti odměnou jest vyrazení divákův²⁾). Podivno, že střízliví kostkami se baví jako věci vážnou s tak velikou odvážlivostí při výhře nebo při prohře, že, když všecko prohráli, na rozhodné a poslední hození svou svobodu a svá těla sázejí³⁾). Prohrál-li, dobrovolně se v porobu dává; byť i sebe mladší a silnější byl, svázati a v porobu prodati se nechává; takovou při věci špatné jeví tvrdošijnost: sami to poctivostí nazývají⁴⁾). Nevolníky toho druhu do cizích krajin prodávají, aby i sebe hanby pro výhru zbavili⁵⁾).

25. Ostatních nevolníků neužívají dle našeho způsobu k vykázaným službám domácím: každý má svůj příbytek

¹⁾ Quod hic (Wlodoveius) numquam sine potu unam horam perdurare valuerit. Thietmar. V. 17. Cnf. VIII, 3.

²⁾ Za mého chlapectví o. r. 1835. jsem vídal rozličné (ač bez zbraně) veřejné zápasy a hry mládeže obojího pohlaví.

³⁾ Časem kostky nahradily se kartami, a zůstala jen frase: „i život postaví na kostku.“ Od Slovanů přešlo to i k Maďarům: kockára állitani, kockásztatni.

⁴⁾ Kdo prohrál, stal se dlužníkem, a nakládáno bylo s ním jako s dlužníkem (Mat. 18, 25). Kdo prohrál sebe, stal se majetkem vítěze a tak i prodejným. O prodávání nevolníků do cizích krajin svědčí. H. Jireček: Slovanské právo. I, 197. Prameny dějin českých. II, 73.

⁵⁾ Podstatný (Programm gymn. v Klatovech r. 1886. str. 29) dobře objasňuje, řka: „prodejem i otroky (prohravší) i sebe (vyhravší) hanby zbaví, jednak (hanby) probry škaredé, jednak (hanby)

a spravuje svůj dům. Pán mu jistou část obilí neb dobytka aneb šatstva jako nájemníkovi ukládá. Potud nevolník poddau. Ostatní práce domácí žena a děti vykonávají¹⁾. Zřídka nevolníka mrskají a vězením i prací trestají; někdy ho (sice) zabijí, (ale) nikoliv pro kázeň a z přísnosti, nýbrž v náhlém hněvu, jako osobního nepřítele, leč že bez trestu²⁾. Propuštěnci nestojí vysoko nad nevolníky; zřídka jsou nějaké váhy v domě, nikdy v obci: mimo ty toliko národy, nad kterými králové panují³⁾; neboť zde i nad svobodné a nad urozené se povyšují: u ostatních nižší stav propuštěnců jest znakem svobody obecné⁴⁾.

26. Penězi těžiti a je na úroky půjčovati neznámo; proto více se toho zdržují, než kdyby to zapovězeno bylo. Role dle počtu obyvatelův od všech dohromady střídavě se obsazují a potom dle důstojnosti mezi ně se dělí. Možnost

¹⁾ Je to místo velmi nejasné, které se i Podstatnému (Programm l. c.) dle mého mínění nepodařilo vyložit. Celá záhada leží ve slovese „*iniungit*“ = ukládá. Já i tehdy, stálo-li v původním textu „*iniungit*“, беру toto za „*adiungit*“; a v tomto pádu snadno se záhada vysvětlí tím služebným poměrem, který je dosavad na Slovensku. Jsou zde výměrkoví služebníci, o kterých se obyčejně říká: je u pána „na výměr“ čili „na deputát.“ U Maďarů jmenuje se *béres*. Menší statkář přijme výměrkáře do dvora, vykáže mu bezplatný příbytek, kdeby se ženou a s dětkami přebýval; k tomu dle ujednání přidá (*iniungit*?) část obilí (Luk. 12, 42) neb dobytka aneb šatstva. Vyměrkář za to pracuje na poli; žena a větší děti vykonávají jisté služby (vodu nosí, zamestávají a j.) v domě statkářově.

²⁾ Smysl je asi ten: u Germanů je stav služebných lehčí, nežli u Římanů. Stane-li se, že pán zabije služebníka, není to trestáním, nýbrž jen náhodnou vraždou z hněvu, jak jiné zavraždění urazitele.

³⁾ Smysl je asi tento: propuštěnec ve svobodné obci (republice aristokratické) germanské nedochází —, v monarchické krajině dochází hodností. Srov. Šembera: Západní Slované. Vídeň, 1868. str. 71. Zemané.

⁴⁾ T. j. soustavy republiky aristokratické.

dělení rozsáhlost půdy usnadňuje¹⁾). Role každoročně vyměňují²⁾): a ještě zbývá půdy; neboť s úrodností a rozsáhlostí půdy jejich pilnost nezávodí, aby sady vysazovali a louky obdělávali a zahrady svažovali: jediné obilí na zemi vyžadovali³⁾. Proto též rok na tolik částek nedělí⁴⁾; zima a jaro a léto mají význam a jména⁵⁾: podzimku jména právě tak jako jeho darův⁶⁾ neznají⁷⁾).

¹⁾ T. j. poněvadž každá ves má mnoho půdy, stačí všem, tak že nemusí býti podělena na role s právem vlastnictví. Křížek: Z dějin st. Slovanů, str. 11.

²⁾ Asi: jen jednu část obdělávají, druhou úhorem (ladem) nechávají.

To dělení půdy každoroční a zaměňování obdělávání s úhořením bývalo jen u republikánských Svebů (Julius Caesar Lib. IV. c. 1. Šembera: Západní Slované, str. 339.). Ale že to nebylo obyčejem jakýchsi Němců klassické Germanie, nýbrž Slovanů, svědkem je Horatius (Lib. III. ad divites avaros oda 24), jenž o podunajských slovanských Rolnících (Γήτης) čili Getech takto píše:

. rigidi Getae;
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt;
Nec cultura placet longior annua
Defunctumque laboribus
Aequali recreat sorte vicarius.

³⁾ Smysl je asi tento: poněvadž mají mnoho až i zbytečné půdy a chtějí docíliti jen úrody obilí, nejsou nuceni vynakládati velkou pilnost na orbu ani pěstovati louky, sázeti sady a svažovati ovocné zahrady.

⁴⁾ Domysliti sobě třeba: „jako Římané.“

⁵⁾ Skutečně pro rolníka má význam jen zima, kdy příroda odpočívá; jaro, kdy rolnická práce se koná; léto, kdy se žne a svází obilí. Ostatně, poněvadž Slované výlučnou péčí vynakládali na orbu, vynikali rolnictvím (J. Kollár: Výklad, str. 89—96. Křížek: Z dějin st. Slovanů, str. 36—39.), které se lišilo od pozdějšího německého (teutonského, saského) hospodářství (J. Kollára: Cestopis. V Praze, 1862. str. 36 a 172. J. Landau: Der Bauernhof in Thüringen. Correspondenzblatt des G. Vereines der deutschen Gesch. u. Alterthumsvereine. Beilage. Januar. 1862.).

⁶⁾ Rozumí ovoce a hrozny.

⁷⁾ Slované rozeznávali a v přísném smyslu dosavad rozezná-

27. Slavných pohřbů nedbají; jenom toho šetrí, aby mrtvoly slavných mužů jistými druhy dříví se spálily ¹⁾). Na hranici ani šatstva ani vonných věcí nekladou; každému jeho zbraň, některým i jejich koně do ohně házejí. Náhrobek dělají z drnu. Vysokými a pracně vystavenými pomníky, jakoby zemřelé tížily, opovrhují. Nářku a slz brzo, bolesti a zármutku pozdě zanechávají. Ženám truchlití, mužům pamětlivými býti sluší ²⁾).

Toho o původu a mravech všech Germanů vůbec jsem se dověděl ³⁾).

vají zimu, jaro a léto (*hiems, ver, aestas*), poněvadž pro *autumnus* užívají jen opis: podziměk, podzim. Je pravda, že někteří, ale málo, kteří užívají též slova jaseň, jeseň: ale toto slovo je Slovanům, kteří bývají v někdejší Germanii, neznámo. — Němci mají léto, podzim a zimu (*aestas, autumnus, hiems*), ale nemají jara; poněvadž *Frühjahr* (počátek roku) je opis. Že Němci měli *autumnus*, uznávají to sami jejich učenci. „Herbst, Herbist, Härfest, Harvest antiquiora nomina esse videntur.“ G. Fr. C. Günther: C. C. Taciti de situ etc. Germaniae. Helmstadii, 1826. pag. 36. Z toho následuje, že dle Tacita Slované, nemající *autumnus*, nikoli však Němci, mající *autumnus*, jsou původními obyvateli klassické Germanie.

¹⁾ Z toho vysvítá, že obyčejně pochovávali nespálené mrtvoly (obecního lidu) a spalovali jen některé mrtvoly (bohatýrův a šlechty). Tak to bylo i u židů (I. Král. 31, 12. II. Paral. 16, 14; 21. 19. Jerem. 34, 5.) a jiných starých národů (Danielis Clasenii: Theologia gentilis. Francof. 1684. pag. 100.). Křížek: Z dějin st. Slovanů, 107—116.

²⁾ Dosavad na Slovensku ženy s velkým (až pokrytským) nařikáním zemřelé oplakávají: muž stojí smuten jako skála a pokládá by si to za zbabělost slzy roniti.

³⁾ Ostatně o starých Slovanech srov. W. Giesebrecht: Gesch. der deutschen Kaiserzeit. Braunschweig, 1855. S. 36 u. s. w. Lepař. Cas. musea král. česk. r. 1867. str. 419.

„Svět k světu.“

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec

pro literaturu paedagogickou i hudební a pomůcky učebné

v Praze, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

— Prvý český závod hudební. — Prvá česká půjčovna hudebnin. —

Hudební dodavatel k. z. Národního divadla.

F. V. Sasínek, proslulý slovenský vlastenec a učenec. Foto-
grafie s vlastnoručním podpisem jeho:
na čtvrtci 4 zl., kabinetka 80 kr., vizitka poštou 35 kr.

Záhady dějepisné. Rozlušťuje Fr. V. Sasínek. Vydává Fr. A.
Urbánek. Sešit I. **Pokusy historicko-ety-
mologické.** Cena 20 kr. — Sešit 2. **Jornandes a Slované.**
Cena 20 kr.

„Sešit tento (2.) činí „Záhady dějepisné“ tím zajíma-
vějšími, poněvadž pracuje o položení základu nového
pro pradějepis Slovanů. Jak jeho obsah vykazuje, čelí
proti soustavě, na kterou Šafařík založil své „Starožitnosti“,
které západním Slovanům více uškodily snad, nežli prospěly.
Ačkoliv Jornandes zřetelně udal, že na levém břehu Visly a
na levé straně Karpat bývali Venetové, na pravém břehu Visly
a na pravé straně Karpat Sclavini a Antové. Šafařík všechny
Slovany vrhl za Vislu a Karpaty. Sasínek opravuje omyl
Šafaříkův, a to **důkazy zřetelnými.** Jestli se jeho výzkumy
(co žetatelno) ujmou, musí následovat nové zpracování „Staro-
žitností“. Jméno Sasinkovo je již tak známo, že
práce jeho zbytečné činí každé odporučování.

Jediné, co jsme našli opravy potřebné, je na str. 30. ř.
2., kde místo levém stojí pravém, na str. 31. v notě 3.
místo „v“ stojí „a“. „Čech“ č. 70. dne 27. března 1886.

Die Slovaken. Eine ethnographische Skizze von Franz V. Sa-
sinek, Sekretär der „Matica Slovenská“. Cena
20 kr., poštou 25 kr.

Príspevky k dejinám jazyka slovenského. Napísal Phil.
Dr. S. Czam-
bel. I. Cena 80 kr.

Slovenské bájeslovie. Písal Viliam Pauliny-Tóth. Sošit
prvý. Cena 1 zl.

Čechy v X. století. Sepsal Fr. V. Sasinek. Cena 30 kr.

Kytka z Tatier. Česko-slovenskej mládeži z rôznych kvietkov uvil Strýčko Slavoš. So slovníčkom slovensko-českým. S 10 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona barona Friedberga-Miroborského. Cena i poštou 1 zl., skvostne váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Zo slovenskej chalúčky. Povesti, ktoré česko-slovenskej mládeži z rozličných sbierok vyhral a podáva Strýčko Slavoš. So slovníčkom slovensko-českým. S 13 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona barona Friedberga. Cena 80 kr., skvostne váz. se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Písne národův slovanských. I. 20 písní slovenských. Harmonisoval Dr. Lud. Procházka. Cena 1 zl.

Bartošova Kronika Pražská od léta Páně 1524. až do konce léta 1530. Dle dvou rukopisův cis. veřejné knihovny Pražské k vydání upravil K. J. Erben. Nové vydání. Cena 1 zl. 50 kr.

Paměti o školách českých. I. listář školství českého v Čechách a na Moravě od l. 1598. do 1616. s doklady starší i pozdější doby. Vydal František Dvorský. Cena 5 zl.

Die Čechen in Preussisch-Oberschlesien. Stimme eines Rufenden aus Preussisch-Oberschlesien. Von einem Slaven. Cena 20 kr.

Novákova Knihovna kazatelská. Sbirka děl homiletických.

Sv. I. **Tobiáš aneb Sedmero skutkův tělesného milosrdenství.** Kázání *postní*. Sepsal Fr. A. Diviš, farář ve Vladislavě u Třebíče na Moravě. Cena 70 kr.

Sv. II. **Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měštanských.** Sepsal Jan Ev. Hulakovský. Díl I. Pro I. běh roku školního. Cena 1 zl. 20 kr.

Sv. III. **Ježíš na kříži.** Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel, bisk. vikář a děkan v Kyšperku. Cena 30 kr.

Sv. IV. **Duchovní řeči na neděle a svátky celého roku.** Sepsal Fr. Černohouz, děkan v Dobrovici. I. Cena 2 zl. 40 kr.

Sv. V. **Pět ran Krista Pána.** Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel. Cena 24 kr.

Sv. VI. Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měšťanských. Seepsal prof. *Jan Ev. Hulakovský*. Díl II. Pro II. běh roku školního. Cena 1 zl.

Sv. VII. Exhorty k studujícím na vyšších školách středních. Seepsal *Fr. Perútka*, gymn. katecheta v Uh. Hradišti. Cena 1 zl. 40 kr.

Sv. VIII. Josef z Arimatie nebo Křesťanská přísluha umírajícím a zemřelým. Kázání na neděle postní. Seepsal *Fr. A. Diviš*, farář Vladislavský na Moravě. Cena 40 kr.

Sv. IX. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek I. Cena 1 zl.

Sv. X. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek II. Cena 1 zl.

Sv. XI. Ohlas slova Božího. Promluvy na všechny neděle roku církevního. Seepsal *Fr. A. Diviš*, farář Vladislavský. Díl I. Cena 1 zl. 50 kr.

Sv. XII. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Sv. III. Cena 1 zl.

Sv. XIII. Řeči vzdělávací akademické mládeži, prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek IV. Cena 1 zl.

Kázne a řeči pohrabnie. Napísal *Fr. V. Sasinek*. Cena 60 kr.

Umučenie Pána našeho Ježíša Krista. Napísal *Fr. V. Sasinek*.

I. Hora olivová a zahrada getsemanská. Cena 1 zl. 10 kr.

II. Jerusaleu. Cena 1 zl. 20 kr.

Život Josefa Jungmanna od *Václava Zeleného*. S podobiznou Jos. Jungmanna a s obšírným abec. rejstříkem. Cena 3 zl. 20 kr.

Rejstřík k 1. a 2. vydání *Života Josefa Jungmanna* od *V. Zeleného*. Sestavil prof. *Frant. Bílý*. S podobiznou Jos. Jungmanna. Cena 40 kr.

Několik rozprav o Frant. Lad. Čelakovském. Příspěvkem k jeho životopisu i k výkladu jeho básní napsal *Dr. Frant. Bačkovský*. S podobiznou. Cena 1 zl. 20 kr.

Obsah: Připomínka. — I. Nákreš života a básn. činnosti. II. Kdy a kde studoval? III. Kdy přilnul k českému písemnictví? IV. Z kterých pramenů vytryskl básnický jeho duch? V. Z prvních tří spisovatelských let. VI. O jeho milostných vztazích. VII. O neštěstí, které ho stihlo koncem r. 1835. VIII. Kdo byla Žofie Jandová? — Dodavky k rozpravě „O básnické činnosti P. J. Šafaříka a Fr. Palackého. — Dodavek k tomuto spisu. — Abec. ukazovatel.

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠŤUJE

VYDÁVÁ

FR. V. SASINEK. FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT, IV.

GOTHOVÉ A VANDALOVÉ.

Nakladatel Dr. **Frant. Bačkovský**, knihkupec
v **Prase.**

„Svůj k svému!“

Nakladatel **FR. A. URBÁNEK**, český knihkupec
v Praze, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

==== Prvý český závod hudební. — Prvá česká půjčovna hudebnin. =====
Hudební dodavatel kr. z. Národního divadla.

Slováci a svoboda. Pravda a poesia. Više Veteran. (Zvláštní otisk ze „Slovenských Pohľadov“ roč. 1886.) Cena 80 kr.

Arpád a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasinek. Cena 30 kr.

Život sv. Cyrilla a Methoda, apoštolov slovanských. Napisał Kollár. Cena 10 kr.

Sv. Method a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasinek. Cena 15 kr.

Die magyarische Staatsidee, Kirche und Nationalität in Ungarn. Geschildert von einem Slovaken. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

Ulfilas a glagolské písmo. Rozjímá Fr. V. Sasinek. Cena 25 kr.

Rozpravy o náboženstve vůbec. Pre slovenský katolícký ľud spísal Fr. V. Sasinek. Vydal Martin Kollár, redaktor „Katol. Novín“. Diel I. Cena 20 kr.

O církevním dějepise Slovanů. Jedná Fr. V. Sasinek. Cena 30 kr.

Aeltere u. neuere Magyarisirungs-Versuche in Ungarn mit besonderer Rücksicht auf die Slovaken. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

O křtu Jagello-Vladislava, krále polského, v Krakově dne 14. února 1386. Napsal Fr. V. Sasinek. Cena 10 kr.

O založení biskupství latinského v Praze. Napsal Fr. V. Sasinek. Cena 20 kr.

Nejzápadnější kraje Slávů v Evropě za věku Julia Caesara dle starých spisovatelů. Prokazuje Karel Sicha, beneficiat v Eggenberku, emer. děkan a farář. Cena 25 kr.

ZÁHADY DĚJEPISNÉ.

ROZLUŠŤUJE

VYDÁVÁ

FR. V. SASINEK. | FR. A. URBÁNEK.

SEŠIT IV.

GOTHOVÉ A VANDALOVÉ.

V PRAZE 1888.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec.

== Prvý český závod hudební. ==

Kdo pozorně, nestranně a kriticky studoval Jornanda (o. r. 552), zajisté nabyl toho přesvědčení, že jeho spis lze nejvhodněji přirovnati směsici zdravého zrna a ničemné plevy. Dosavad — bez obalu to vyslovuji — dějezpytci chápali se plevy jen proto, že podává značné látky k vyplnění papíru a lze ji zneužiti ku kažení pradějepisů Slovanů. I sám Šafařík málo studoval Jornanda, ale přece připadl na to, co z jeho pokalené studnice vyčerpali němečtí učenci sobě na prospěch, Slovanům na ujmu. Já Jornanda neodmršťuji, ale v jisté míře mnoho si ho vážím, poněvadž v jeho plevách nacházím mnoho dobrého zrna k objasnění pradějepisů Slovanů ¹⁾. Jen na tom záleží, abychom očistili zdravé zrno od ničemné plevy a, odmrštíce tyto, využítkovali ono ve prospěch dějepisu slovanského. Chci toho docíliti tímto spisem, koje se nadějí, že po mně též jiní jím povzbuzení, rozrážeti budou tmou, kterou Jornandes přispěl k náramnému zahalení —, a odhalovati budou světlo, které poskytuje Jornandes k objasnění dějepisu slovanského. Abych dosáhl žádoucího účelu, podám zde toliko stručný obsah jeho spisu ²⁾ pokud je nevyhnutně třeba k pravému poznání:

I. Gothů,

II. Vandalů.

¹⁾ Záhady dějepisné. V Praze 1886. II.

²⁾ *Diversarum gentium Historiae antiquae*. Hamburgi, 1611. pag. 79 etc.

I. Zpráva Jornandova o Gothech.

Nad Baltským mořem, proti ústí Visly, která dělí Germanii od Scythie, leží veliký ostrov Scanzie ¹⁾. Po straně jsou Ostrogothové, Suethidi a Dani. Z té části ostrova, která se jmenuje Gothiscanzia ²⁾, pod králem Berichem vyšli Gothové a přeplavivše se na dvou lodích přistáli na břeh, kde bývali Vlmerugové ³⁾. S těmito svedli bitvu a zahnali je z jejich sídel. připojivše sobě Vandaly. Když se zde rozmnožili, Filimer, Godarikův syn, který po Berichovi byl pátým králem, sebral Gothy a táhl přes Vislu do Scythie ⁴⁾. Na neštěstí jejich prolomil se pod nimi most, tak že jen polovice přešla na druhou stranu do Scythie, a to do krajiny bahnité, kterou Scythové nazývali Ouin ⁵⁾. Zde svedli bitvu se Spaly a zvítězili. Odtud jako vítězi dali se na pochod na druhý konec Scythie, která sousedí s Černým mořem. Zde vedle Moeotu měli krále Filimera, potom pak v Dacii, Thracii a Moesii Zamolxa učence, před kterým první byl Zenta, druhý Dicineus. Třetí sídlo Gothů bylo nad Černým mořem. Rozdělení byli dle rodů: Wesegothi poddáni byli rodu Baltů, Ostrogothi Amalům.

Jornandes, podav takovou zprávu o přestěhování se Gothů, vypráví o někdejších Getech, aby pak tyto uvedl do jakéhosi spojení s oněmi, vyblouznil jakousi genealogii králů z rodu Amalů nad Černým mořem a rozdělení Gothů na východní (Ostrogotha) a západní (Wesegotha). Potom děje

¹⁾ Rozumí Skandinavii.

²⁾ Rozumí se Sconia, Gothland.

³⁾ Dle Tacita Lemové a Rugové mezi ústím Visly a Labe.

⁴⁾ Scythii, Sarmacii a Sclavinii stotožňuje. Základy dějepisné. II, 21.

⁵⁾ Ouin v mluvě Scythů znamenalo: „tremulae circumiecta voragine paludes.“ Taková trasyviska jsou — prý — Sasům Ouwe. *Diversarum gentium Historiae antiquae* pag. 150.

Ostrogothů stotožňuje s výbojnými výlety Getů přes Dunaj do Moesie a Thracie, počínajíc s Filippem, králem macedonským.

Když se, římským zlatem jsouce uplacení, Ostrogothové navrátili do vlasti, nastala jim vojna s Fastidiem, králem Gepidů.

O původu Gepidů vybásnil Jornandes tuto rozpravu: Když se Gothové stěhovali z Gothiscanzie, jedna jich část, která se plavila na třetí lodi, opozdila se. Za tou příčinou tito Opozdilci nazváni byli Gepanta poněvadž gothské *ge-panta* znamená lenivého a zpozdilého ¹⁾. Zůstali potom tam na ostrově Visly, který dle nich dostal jméno *Gepidos* ²⁾.

Svrchujmenovaný král Fastida ³⁾, rozmnoživ národ, rozšiřoval hranice své vlasti; Burgundiony téměř dokořán vyhubil a mnohé jiné národy pokořil. Dal se do vojny i se svými pokrevnými Gothy. Král Ostrogotha, který ještě tehdy panoval jak nad Ostrogothy tak nad Wesegothy, svedl s ním bitvu u města Galtis na řece Auchu ⁴⁾ a porazil jej, tak že Fastida s hanbou navrátiti se musel do své vlasti.

Po smrti Ostrogothy Cniva rozdělil vojsko na dvě; jednu část poslal drancovat Moesii, s druhou sám překročil Dunaj u Novi ⁵⁾. Odtud před Deciem císařem stáhl se Criva k Balkánu a jal se obléhati Filippopol. Tak opět děje Gothů stotožniv s dějinami Getů, vypráví o vojnách proti Římanům; zejména, že Gothové Konstantinovi Velkému nápomocni byli

¹⁾ V gothském sv. Písmě „piger, tardus“ přeloženo na „latat“, nikoliv na „gepanta.“

²⁾ Zde jistě Gepidii zmátl s Japidií na Adrii.

³⁾ Při jménech *Gepides* a *Fastida* bezpochyby si popletl koncepty. *Fastidium*, *taedium* zaměnil s *Gepanta*, které se v gothčině nenachází.

⁴⁾ Dosavad nikdo nebyl s to, aby vysvětlil, kde bylo město Galtis a řeka Auchu.

⁵⁾ Nynější Isakči. Slovenský Letopis. VI, 21. n. 7.

i v zakládání města Konstantinopoli a ve vojně proti Liciniovi. Gothové totižto učinivše smlouvu s Konstantinem poskytl mu 40.000 mužů, kteří dosavad (do r. 552) se jmenují *Foederati*.

Po smrti Ararika a Aorika kraloval Geberich, který u řeky Maroše tak porazil Vaudaly, že tito s přívolením císaře Konstantina přestěhovali se do Pannonie ¹⁾.

Po Geberichovi panoval Hermanrik z rodu Amalů, maje pod svou vládou Gothy, Scythy, Thuidy v Auxis, Vasinabronky, Merens, Mordensimnis, Caris, Rocas, Tadzans. Athual, Navego, Bubegenty a Koldy ²⁾; potom podmanil si Heruly, Venety a Haesty, tak že panoval nad všemi národy Scythie a Germanie. Mezitím, když vypukla vojna proti Hunům, Hermanrik umřel: ale Hunové podrobili sobě Ostrogothy, kteří tím byli zeslabeni, že Wesegothové již se byli od nich odloučili a s přívolením císaře Valenta v pobřežné Dacii, Moesii a Thracii se osadili, majíce nad sebou své vojevody: Fridigerna, Alatheia a Safraxa. Když však nedostávali od císaře Valenta platu a potravy, vzbouřili se. V té vzpouře zahynul i Valens. Po jeho smrti Theodosius sice vyhnal je z Thracie: ale oni potom vrhli se na Illyrikum a Pannonii, tak že císař Gratian učinil s nimi smlouvu, kterou potom i císař Theodosius schválil. Od té doby, zejména po smrti svého krále Athanarika, byli Wesegothové opět „*Foederati*“ Římanů a spoluválečníky jejich proti Eugenovi, který po zavraždění Gratianově vzbouřil se v Gallii proti Theodosiovi.

Po smrti Theodosiově, když se Wesegothům na poplatku ujímalo, vyvolili si Alarika za krále a přes Pannonii a Srém táhli k podmanění Italie. Honorius císař, aby je odvrátil od Italie, odstoupil jim Gallii a Hispanii; s čím Gothové

¹⁾ Nikoliv! Stalo se to r. 280 po Kr. za Proba.

²⁾ Ta jména každý kodex jinak uvozuje.

byli uspokojeni. Mezitím, když již táhli do Gallie, Stiliko u Polentie je přepadl. Gothi, porazivše ho, vrátili se nazpět a obořili se opět na Italii, ano i na samý Řím; a dále se berouce, přes Sicilii chtěli se dostat do Afriky: ale nešťastná plavba je odstrašila. V tom náhle umřel Alarik. Jeho nástupce Athaulf vrátil se do Říma a vzav si Alarikovu sestru Placidii za manželku, odtáhl do Gallie a odtud činil výbojné výlety do Hispanie, aby i tuto sobě podrobil. V tom po jeho smrti pokračoval i Valia. Jeho nástupcem stal se Theoderik, proti kterému Římané, porušivše smlouvu, majíce Huny na pomoc, táhli do Gallie: ale před započatím bitvy smířili se. S tím nebyl spokojen Atila a předsevzal si, že i Římany a Wesegothy sobě podmaní. Z toho povstala válka na polích Katalaunských. Na jedné straně byli Aëtius s Římany a jinými odevšad sehnanými národy, Theoderik s Wesegothy a Sangiban s Alany; na druhé straně Atila s rozličnými národy, zejména s Ostrogothy pod Valemírem, Theodemírem a Videmírem, a Gepidy pod Ardarikem. Nastala strašná srážka, v níž hned na začátku padl Theoderik, a jeho nástupcem stal se jeho syn Thorismund, který na podvodnou radu Aëtiovu vrátil se do Gallie.

Když Atila táhl do Gallie, aby si tam nejprve podmanil Alany nad Ligerou, Thorismund závčas jej předešel a Huny od Alanů vítězně odrazil. Po jeho smrti stal se králem Wesegothů Theoderik II., jeho bratr.

Obraťme nyní zřetel na Ostrogothy. Tito, ačkoliv měli svého krále, stáli přece pod vládou Hunů a na polích Katalaunských s nimi bojovali proti Wesegothům.

Po smrti Atilově jeho synové chtěli mezi sebe podělití země, kterými byl vládl otec: ale tomu se vzepřeli poddaní národové, a tak z říše Atilovy povstaly nové krajiny. Gepidové ovládali Dacii (Sedmihradsko), ale Pannonii Ostrogothové, majíce nad sebou Valemíra, Theodemíra a Videmíra. S kterými když císař obnovoval smlouvu, Theodemír dal

syna svého Theoderika jako záruku smlouvy císaři Lvovi, který se postaral o jeho další vychování.

Po smrti Valemírově Theodemír a Videmír, aby dali lidu svému příležitost ku kořisti, na tom se ustanovili, že Videmír udeří do Italie, kde panoval císař Glycerius, ale Theodemír do Illyrika a Thracie. Glycerius uplatil Videmira II., který právě po smrti svého otce nastoupil, a přemluvil jej, aby se přenesl do Gallie a Ostrogothy své osadil vedle Wesegothů. Theodemír tak výbojně si počínal před i za Balkánem, že i Thessaloniku ohrožoval a přinutil císaře ke smlouvě, dle které Ostrogothové podrželi Ceropellu, Europu, Medianu, Petinu, Bereum a Sium.

Nástupcem Theodemírovým byl Theodorik. Ačkoliv císař Zeno měl jej u svého dvora ve veliké vážnosti, přece zatouživ po válečném štěstí, odebral se do Illyrika, sebral Ostrogothy a přes Srēm a Pannonii táhl do Venetska, na polích Veronských porazil Odoakra, vtáhl do Italie a složiv kroj ostrogothský oblékl se v oděv královský. Aby se upevnil na trůně, vzal si Audefredu, dceru Lodoina, krále franského, za choť; pak své dcery, Theudigothu a Ostrogothu vdal za Alarika, krále Wesegothů, a za Sigmunda, krále Burgundů ¹⁾; svou pozdější dceru Amalasuenthu za Eutharika z rodu Amalů; svou sestru Amalafredu za Trasemunda, krále afrických Vandalů; svou vnučku Amalaburgu za Hermenfrida, krále Dvorinků (Thuringů). Manželství však, ve které byl všel s dcerou krále franského, nezabezpečilo mu pokoje, poněvadž Frankové neustávali dorážeti na jihovýchodní Gallii, kde Theodorik vedle Wesegothů byl v držení jedné části Gallie.

¹⁾ Unam dedit, nomine Arevagui, Alarico, regi Wisigotharum in Gallia, et aliam filiam suam, Theodegotham, Sigismundo, filio Gundebadi regis. Migne: Patrol. lat. tomo 71. p. 235. n. Ona Arevagni jmenuje se též Ultrogotha, poněvadž byla dcerou italských Gothů, bydlivších za (*ultra*) Pyreneji.

Toť zpráva Jornandova o Gotech, pokud ji třeba mít na zřeteli při tomto pojednání.

Kdo se neváže na slova Jornandova, ale kriticky zkoumá i obsah jeho rozpravy i poměr její k jiným pramenům dějepisným, tomu jest uznati, že Jornandes skutečně zrno s plevami, pravdu se lží pomíchal. Buď uveden byl v omyl nesprávným jmenem Gothů, aneb schválně své blouznění položil na základ nesprávného jmena Gothů.

Starý věk znal při Dunaji jen Gety, nikoliv Gothy; až na počátku křesťanského letopočtu někteří dějepisci svévolně psali *Gothi* a *Γοθοι* místo *Getae* a *Γήτης*¹⁾. Jornandes buď nenahlížel aneb tendenčně nechtěl nahlédnouti nesprávného psaní *Gothi* místo *Getae*, a tím dopustil se náramného porušení dějepisu; neb: a) jmeno podunajských Getů stotožnil s jmenem švédodánských Gothů²⁾; b) Danii zaměnil s Dacií, poněvadž někteří staří spisovatelé místo Danie psávali Dacii³⁾; c) stěhování se Gothů z nadvislanské Scanzie čili Skandinavie do Danie⁴⁾ zaměnil se stěhováním se Gothů ze švédodánského Gothlandu (Gothiscanzie, Sconie) do naddunajské Dacie⁵⁾; d) aby švédodánské Gothy stotožnil s naddunajskými Gety a německou národností oněch přenesl nejen na naddunajské Gety, ale i na Gepidy, zaobalil stěhování jejich

¹⁾ Migue: Patrol. lat. tomo 31. pag. 728.

²⁾ Na náhrobníku Childeberta, krále franského, stojí nápis: Francorum rector, praeclarus in agmine ductor, Cuius et Allobroges metuebant solve re leges, Dacus et Arvernus, Britonum rex, Gothus, Iberus, Hic situs est, dictus rex Childebertus honestus.

³⁾ Srov. předešlou poznámku. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 905.

⁴⁾ Haec (Scanzia) a fronte posita est Vistulae fluvii. Jornandes. O stěhování se Gothů ze Skandinavie do Danie jedná obšírně Saxo Gramm.

⁵⁾ Nam hodie illic, ut fertur, Gothiscanzia (=Gothi—Sconia) vocatur. Jornandes.

do takové dětské bájky, kterou přijmouti může za svědectví historické jen duch až příliš obmezený. Ať byly ty lodi jakkoliv veliké, kdož uvěří, že na dvou lodích přeplavil se takový zástup, kterýby byl býval s to, aby zahnal Lemovce a Rugy z jejich sídel a obsadil je? Která historická geografie zná Spaly na pravé straně Visly? Když se přes most přepravila jen polovice vystěhovalých Gothů, druhá však nikoli: kam se tato poděla? Zdaliž potom od ústí Visly až k Černému moři nebylo národů, s kterými by se byli museli potýkati, aby se od ústí Visly až k Černému moři prodrali? Kdo kdy z geografů zná v ústí Visly ostrov *Gepidos*? Když Gepidové tam zůstali, jak a kdy se odtud dostali do Sedmíhradska? Jako nabyli Gepidové jména od gothského slova *gepanta* (tardus, piger), když v německogothském sv. Písmě není žádného *gepanta*, nýbrž *latai* (tardus, piger)?

To, co Jornandes píše o stěhování Gothů z Gothiscanzie, nejen nemá pro sebe žádného staršího historického svědectví, ale i protiví se svědectví bezpečných pramenů historických. Kde pak vzal Jornandes tu genealogii králů gothských? Jornandovi současný a přesnější dějepisec, Procopius Caesariensis, ačkoliv též užívá zpotvořeného jména *Gothi* místo *Getae* ¹⁾, následuje Herodota (r. 444 př. Kr.), klade je nad Moeotis ²⁾ a neblouzní o jejich stěhování z Gothiscanzie; až pozdější dějepisci nekritičtí brali své zprávy o Gothech (Getech) z kalu Jornandova.

Jornandes čerpal zprávy o Gothech (= Getech) z Orosia ale Orosius nejen že nic nemá o stěhování Gothů (Getů) z Gothiscanzie, nýbrž podobně jako Procopius Caesariensis

¹⁾ Někde užívá i *Getae*. Hist. Gottorum etc. Hugonis Grotii p. 207.

²⁾ Ib. pag. 419.

má je za národ• velký a předhistorický ¹⁾. Z této příčiny darmo si němečtí učenci tím lámou hlavu, jakby to blouznění Jornandovo srovnali s chronologií. Do rámce chronologického lze vřaditi jen děj skutečný, nikoliv lež.

Škoda, že i Šafařík sedl na lep německým dějepycům (?), chtěje brániti blouznění Jornandova tím, že i klassikové znají Gothy nad Vislou pod jmenem *Gotones* a *Gutones* ²⁾: však toto zakládá se jen na podobě jmena *Gotones* a *Gothi*, nikoliv na nějakém svědectví historickém, kterému by bylo rozuměti o Jornandových Gothech. Štěstí, že Tacitus poznal o Gotinech v Karpatech, že mluvili jazykem galským: kdyby toho nebyl učinil, ještě i tyto Gotiny byli by vyhlásili za německé soukmenovce Gothů Jornandových. O Gotonech a Gutonech oněch správněji jednal Šembera, dokázav, že se jimi rozuměli Godančané v Gdansku ³⁾. Tím více pochybil Šafařík, když veden německou bludičkou napsal, že přistěhování Gothů k Černému moři událo se o. r. 182—215 po Kr., poněvadž od té doby se čte o častých jejich vpádech do římské říše. To znamená dělati nový a od Jornanda docela odchylný dějepis. Jornandes stotožňuje své Gothy již s těmi Gety, kteří živi byli až v oné době, kdy Zamolxes a Vesoces, Daríus a Alexander, nikoli však, kdy Getové pod zpotvořeným jmenem Gothů naskytují se u spisovatelů aery křesťanské.

Co bylo příčinou, že bystrý zrak Šafaříkův nepoznal v Jornandovi přenesení dějů švédogothských z Danie do naddunajské Dacie? To je sice nesnadno uhádnouti, však jednu příčinu tuším. Buď neměl aneb sobě nepovšiml úpl-

¹⁾ Modò autem Getae ijli, qui et nunc Gothi, quos Alexander evitandos pronuntiavit, Pyrrhus exhorruit etc. Migne: Patrol. lat. tomo 31. p. 728.

²⁾ Starožitnosti. II, 465.

³⁾ Západní Slovaré. Vídeň, 1868. str. 93.

nějšího textu „písne anglosaského poutníka,“ poněvadž nepodal z něho právě toho, co je k poznání Jornanda nejhlavnější ¹⁾). Hlavním hrdinou Jornandovým je Hermanrik, a hle, anglo-saský poutník klade jeho království nad Angly na východ a jmenuje ho králem Gotů ²⁾): tedy kraloval v Dánii, nikoliv v naddunajské Dácii; jeho

„szybkie wojska twardym mieczem
Kolo puszczy Wislańskiej bronić miały
Starej stolicy ludziom Etlowym,“

nikoliv kdesi mezi Karpaty a Černým mořem, jak to podání zpotvořil Jornandes.

Ten jistý anglo-saský poutník připomíná dále

„i Ostgota
Mądrego i dobrego, ojca Unwena“;

což nás vede k tomu poznání, že tam ve Švéd-Gothi (Gothlandě) povstal rozdíl mezi West-Gothi a Ost-Gothi, jak to zřetelně o Dánii poznačil Adam Bremenský ³⁾, nikoliv v Dácii, jak blouzní Jornandes. Orosius a Sv. Řehoř Turovský znají na Dunaji jen Gothy, Procopius Caesariensis jen Gothy a Visigothy. Proč i sam Jornandes jednu část Gothů jmenuje Wesegothy, nikoliv Westgothy, jestli *West* má býti podkladek rozdílu mezi Ost-Gothi a West-Gothi? Proč Sidonius je jmenuje Vesy ⁴⁾, ale ne West-Gothy? Hledejme vysvětlení v samém Jornandovi.

Když Hermanrik — jak jsme viděli — náleží do Danie, tedy ničemným výmyslem je i válka Hunů proti jeho naddunajským Ostrogothům i odloučení Westgothů od nich.

¹⁾ Starožitnosti. II, 703.

²⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 5—10.

³⁾ Ex ipsis populis Suediae proximi ad nos habitant Gothi, qui occidentales dicuntur: alii sunt orientales. Verum Westrogothia confinis est provinciae Danorum, quae Sconia dicitur. Deinde Ostrogothia protenditur juxta mare illud, quod Balticum vocant, usque ad Bircam. Migne: Patrol. lat. tomo 146. p. 639.

⁴⁾ Hist. Gotthorum etc. ab Hugone Grotio in Prol. p. 46.

Staří Getové obývali na obou březích dolního Dunaje, v tak řečené Moesii aneb v pobřežní Dácii (*Dacia ripensis*). Zná je tam i Jornandes a jejich vlast tak popisuje, jak to přiměřeno je Besům ¹⁾: byli to tedy Βεσοι, u Sidonia Vesae, Beso-Getae čili Veso-Getae, nebo obojí způsob lze vyčísti z řeckého Βεσο-Γήτης. Byli-li již Veso-Getové v Moesii (*Dacia ripensi*) předtím domorodci: proč by jim bylo — dle Jornanda — teprve od císaře Valenta († 9. srp. 378) prositi dovolení, aby se směli osaditi *in Moesia et Dacia ripensi*? Nejednalo se o Moesii mezi Dunajem a Balkánem, nýbrž i o Thracii mezi Balkánem a aegejským mořem ²⁾. Děj byl tento: Když Hunové stihali Gety nad-dunajské, hrnuli se tito za Dunaj do Moesie a tak se stali též Beso-Gety. Ježto přeplnili počet domorodního obyvatelstva, toto, od krále Athanarika ještě i pro náboženství pronásledované, žádalo Valenta, by se směli přes Balkán přesídliti do Thracie. Tak povstali Beso-Getové i v Thracii ³⁾.

Je pravda, že Procopius Caesariensis a jiní po něm jmenují je Wisigothy, ne Wesigothy, to však nepůsobí prážádné obtíže. Wese-Gothi povstalo z Βεσε-Γήτης, Wisi-Gothi z Βήση-Γήτης; v obou jmenech je význam balkánských Horalů ⁴⁾.

Německost Jornandových Gothů zakládají hlavně na Ulfilově sv. Písmě, které se vykazuje starou němčinou. Je pravda, že Ulfilas ⁵⁾ sestavil abecedu gothskou (vlastně get-

¹⁾ Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1887. str. 43.

²⁾ S. Hieronymus ap. S. Gregor. Tur. Migne: Patrol. lat. t. 71. p. 180. Isidori Chron. Goth. Diversarum gentium ant. hist. p. 166. Migne: Patrol. lat. tomo 31. p. 551.

³⁾ Gotthorum, Bessorum ... exercitus orientis .. ab Anastasio imperatore mittitur (adversus Persas). Theophanes ap. Migne: Patrol. graeco-lat. tomo 108. p. 347.

⁴⁾ Βησσα, Waldschlucht, úžlabina; βησσητης, waldig, hornatý.

⁵⁾ U Theophana Eufilas. Vše na to poukazuje, že Eufilas je onen Theufilos, který r. 337. podepsal usnesení církv. sněmu

skou) a do gothčiny (vlastně getčiny) přeložil sv. Písmo: ale kde je jaké svědectví, že to tak řečené gothské sv. Písmo je ono, které bylo dílem Ulfilovým? Mluva jeho je švédogothská a nález starých kodexů jeho stal se ve Švédsku: zdaliž to nepoukazuje na to, že kolébka německogothského sv. Písma je ve Švédogothii? I sám Jornandes na to poukazuje, poněvadž dvakráte vzpomíná Ulfila a jeho sv. Písma: jednou v naddunajské (sedmihradské) Dacii, podruhé v Moesii (*Dacia ripensi*). Jornandes — jako jsme svrchu viděli — do naddunajské Dacie vpletl to, co náleželo do Danie: tedy i švédogothské sv. Písmo omylem aneb zlovolně položil do naddunajské Dacie, kdežto původ jeho měl položití do Danie. Správně jedná jen na druhém místě, kde praví, že Ulfilas vynášel abecedu a přeložil sv. Písmo pro Wesegothy čili Besogety. U těchto skutečně nalézáme besskou bohoslužbu ¹⁾, která předpokládá i besské litery i sv. Písmo; a nepochybuji, že Ulfilovo dílo beso-getické bylo to, které je známo pod jménem slovansko-glagolského písma.

Působení sv. Jana Zlatoústého na Slovanů není dostatečně uváženo a objasněno, a to proto, že Slovanům nepřející učenci (?) svlekli Gety, Thraky, Sarmaty a Scythy z roucha slovanského. Sv. Jan († 14. září r. 407.) staral se nejen o slovanské naddunajské Sarmaty a Scythy, ale i o poddunajské Thraky a Gety; zejména pro tyto, valným počtem přebývající v Cařihradě, ustanovil zvláštní getské duchovenstvo, vykázav pro getskou bohoslužbu i jeden chrám, aby

nicejského asi takto: „+Εὐφίλος“, co dle latinského starého obyčeje znamená: „Item Euphilus“ (Const. Porph. ap. Migne: tomo 102. p. 1255). Přepisovatel ten křížek pokládal za literu T, a tak z Eufilos povstalo Teufilos.

¹⁾ Srov. můj spis: Ulfilas a glagolské písmo. V Praze 1886. str. 46. Slovenský Letopis. V, 90.

tím arianští Getové opět získáni byli katolické církvi ¹⁾. Jestliže to byli němečtí Gothové, tedy sv. Jan Zlatoústý ustanovil pro ně katolickou německou bohoslužbu, aby je odvrátil od německé arianské bohoslužby: komu však dosavad napadlo tvrditi, že byla kdysi německá i arianská i katolická bohoslužba? Uvážíme-li však, že pod zpotvořeným jménem Gothů rozumí se slovanští Getové ²⁾, rozední se nám před očima, a v té gothské — vlastně getské — bohoslužbě uznáme prastarou slovansko-glagolskou bohoslužbu, které dalším pěstovatelem byl sv. Hieronym ³⁾. O něm zachovalo se i to podání, že byl v Cařihradě ⁴⁾, kde se tedy s glagolskou bohoslužbou obeznámiti mohl.

Konečně, že pod naddunajskými a poddunajskými Gothy nemáme rozuměti Gothy z Danie, nýbrž slovanské Gety na Dunaji, poznati lze z toho, že vážné spisy ještě i tehdy jmenovali je Gety ⁵⁾, když jiní přikládali jim nepřislušné jméno Gothů, a písmo Ulfilovo jmenováno bylo getským ⁶⁾.

¹⁾ Výbor ze spisů Jana Zlatoústého. V Praze, 1885. str. 16. Pelesz: Geschichte der Union. Wien, 1878. S. 43 & 44. Slovenský Letopis. V, 96.

²⁾ Item rursus ab oriente incipiendo versus meridiem provinciae Germaniae sunt: Cracovia, Polonia, Bohemia, Sclavonia, quae provinciae omnes utuntur lingua Gothica vel Sclavonica Gobelini Personae I. aetas mundi c. 5. Srov. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I, 320. n. 2.

³⁾ Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1886. str. 45.

⁴⁾ Slovenský Letopis. V, 96. Migne: Patrol. grae. tomo 158. pag. 1060.

⁵⁾ Král Theoderik nazývá se „decus Getarum“. Sollius Apol. Sidonius ap. Hug. Grotium pag. 80. Geticam gentem Gotthos esse aiunt. Verba vaticinii (Sibyllae) sic habent (ib. pag. 207):

„Quinto mense novus Caesar tibi Roma, nec ultra
Experiēre Getas.“

⁶⁾ Tak v jednom starožitném kodexu (Diversarum gentium antiquae historiae pag. 156.) k vynálezci liter čítá Ulfila takto:
„Ulfila promisit Getarum quas videmus ultimas.“

ano i sám Jornandes spisu svému dal nápis: „de rebus Geticis.“

Aby se však nikdo nedomníval, že zamlčuji Ammiana Marcellina, který potvrzuje zprávu Jornandovu o králi gothském Hermanrikovi, proti kterému bojovali Hunové s Alany ¹⁾, pravím, že jí nezamlčuji, ale jen přiměřeně vysvětluji; ano více připouštím nežli Grimm, který Hermanrika považuje za osobu báječnou, nikoli za dějepisnou, skutečnou ²⁾. Dle mého mínění Jornandes čerpal zprávu svou z Ammiana Marcellina, ale jako mnohé jiné tendenčně ji překroutil, jen aby německé Švédo-Gothy umístil v naddunajské Dácii. Přirovnáme-li Ammiana Marcellina k anglosaskému poutníkovi, který válku Hermanrika klade k „puszczy Wislańskiej“, dospějeme toho poznání, že Hermanrik panoval na Visle, nikoliv na Tise; že Hunové a Alanové udeřili na ně nikoliv ze Zakarpatsí sedmihradského, nýbrž z krajín Zavislanských. Světlo nám podává kronika slovanská bezejmenného dějepisce ³⁾ a Helmoldova ⁴⁾. Obě zavislanské Rusko jmenují Chuni-gard čili krajinu Hunů: tedy válka Hermanrika se přihodila na pravém břehu Visly v Sarmacii (= Scythii) pod Baltem. Skutečně i Jornandes praví, že

¹⁾ Hunni, Alanis adjunctis, confidentius Ermenrici late patientes et uberes pagos (tak se jmenovaly župy) repentino impetu perruperunt. Qui vi subitae procellae perculsus, magnorum discriminum metum voluntaria morte sedavit. Cuius post obitum rex Vithimirus (u Jornanda Winitharius) creatus restitit aliquantisper Alanis, Hunnis aliis fretus, quos mercede sociaverat partibus suis: verum post multas clades animam effudit in proelio. Lib. XXXI. 3. ed. Paris.

²⁾ Deutsche Heldensage.

³⁾ Rutia a Danis Ostragard i. e. in oriente posita (regio), affluens omnibus bonis, vocatur. Dicitur etiam Chunigard, eo quod sedes Hunnorum primo ibi fuerit. Lindenbrog: SS. RR. Germ. Hamburg, 1706. pag. 189.

⁴⁾ To téměř doslovně praví Helmold lib. I. c. 1.

Hermanrik podmanil sobě i Esty a panoval nad mnohými národy Germanie (na levém) a Scythie (na pravém břehu Visly), ano i zejména vypočítává ty rozličné pobřežní národy ¹⁾. Tak tedy i z Ammiana Marcellina následuje, že Jornandes chybně klade Gothy do naddunajské Dacie, které měl položit do Danie.

K tomu resultátu dospějeme, uvážíme-li, co vypráví Jornandes o válce krále gepidského Fastida proti králi gothskému Ostrogothovi. Dle Jornanda Gothové — prý — bývali v Dacii (Sedmihradsku), kde se později po smrti Atilově († 454) osadili Gepidové. Kdeže tedy předtím bývali Gepidové? Tam kdesi, kde bývali Burgundové. Orosius klade Burgundy na pravý břeh dolního Rýna ²⁾. Paulus Diaconus praví, že Longobardové, vytáhnuvše z Mauringie ³⁾ přišli do Golandy (Holandska?) a odtud rozšířili své panování nad Anthaib, Banthaib a Wurgondaib ⁴⁾. Je-li Banthaib ostrov Bant, který sousedil s krajinou slovanských Fresů ⁵⁾, Burgundové skutečně bývali na dolním Rýně: jak tedy Jornandes položil i Gepidy i válku jejich s Burgundy a pak hned s Gothy na dolní Rýn? Gepidové již před r. 280. bývali v Sedmihradsku ⁶⁾, a tam je nacházíme i v době avarské; kromě Jornanda nikdo nic neví o Gepidech na Rýně. Odloučíme-li — jak jsme přinuceni — jméno Gepidů od vojny, kterou měli Burgundové a pak Gothové na dolním Rýně, následuje z toho, že tu válku vedli Gothové z Danie, nikoliv z naddunajské Dacie; a vedli ji proti jinému komukoliv, jen ne proti Gepidům.

¹⁾ Šafařík: Starožitnosti I, 341.

²⁾ Migne: Patrol. lat. tomo 31. pag. 1144.

³⁾ Bezpochyby rozumí podbritanské Venetsko, kde bývali Morini (Armorici, Námoršci).

⁴⁾ Lib. I. c. 13. J. Kollára: Rozpravy. Budín, 1830. str. 244.

⁵⁾ Scholion 4. Adami Brem. ap. Migne: Patrol. lat. tomo 146. pag. 470.

⁶⁾ Flav. Vopiscus in Probo. Mamert. Paneg. II, 17.

Ať si tedy učenci kladou panování Gothů na severu od Britannie až k pomezí mezi Evropou a Asií ¹⁾, jen ne na Potisí!

Je pravda, že Francouzové na zeměvidě staré Gallie rozeznávají Visigoths a Ostrogoths ²⁾: ale jen ne na základě chybně vysvětlovaného Jornanda. Dějepis před Jornandem nezná Ostrogothův, nýbrž Ultrogothy, t. j. Gothy za Pyrenéem (*ultra Pyrenaeum*) v Italii; a i ty, kteří z oné strany Pyrenéjí přišli a osadili se vedle Vesegothů, nepřestal jmenovati Ultrogothy. Připomenutí hodno je i to, že král Gothů italských psal se *rex Austri*, král Gothů galských (čili Vesegothů) ale *rex Aquilonis* ³⁾, a tak *Gothi Austri* čili *Austri-Gothi* zaměnění byli s Ostro-Gothy.

II. Zpráva Jornandova o Vandalech.

Očistivše Jornanda od přílepku německo-gothského, přistoupíme k jeho lepší stránce, která — i proti jeho vůli — poskytuje nám hojného světla k objasnění pradoby slovan-ské. Nejvíce se nás dotýkají Vandalové jeho, které Šafařík též přinesl za oběť Němcům ⁴⁾.

Jornandes o sídle Vandalů naznačil toto: „Bývali na tom místě, kde sedí Gepidové, vedle řek Maroše, Miliare

¹⁾ Filii Magog... a mari Britannico longo tractu per Daciam (= Daniam), Sveciam, Norwegiam, Islandiam, Gothiam, Sespiam, Hyperboream, et ab insulis Orcadibus usque ad montes Caspiae per latera aquilonis protenduntur, libere possiderent. Inter quos antiquitus Gothi primatum tenuerunt. Chron. Comitum Oldenburgensium. SS. Rk. Germ. tomo II. opera H. Meibomii. Helmae-stadii, 1688.

²⁾ C. Mullié: Fastes de la France. A. Lille, 3. Edit.

³⁾ Migne: Patrol. lat. tomo 31. p. 571.

⁴⁾ Starožitnosti. I, 453 atd.

a Gilfil i Grissia, která běží nad svrchujmenovanými řekami ¹⁾. Byli jim totižto tehdy na východ Gothové ²⁾, na západ Markomané, na sever Hermundurové, na jih Hister, který též Dunajem sluje. Zde tedy přebývajícím Vandalům vypovězena byla válka od Gebericha, krále gothského, u břehu svrchuřečené řeky Maroše, kde tehdy dlouho bylo bojováno s rovným (štěstím): ale ihned sám Visumar, král vandalský, s velkou částí svého lidu byl poražen, ale Geberich, výborný vůdce Gothský, přemoh a oloupiv Vandaly, navrátil se do vlastního sídla, odkud byl vytáhl. Tehdy těch málo Vandalů, kteří unikli, sebravše svůj zeslabený zástup, opustivše nešťastnou vlast, vyprosili sobě od knížete Konstantina Panonii a tam asi za 40 let majíce bývání, rozkazů císařův jako osadníci poslouchali.“

Z té zprávy se učíme, že

1. Vandalové táhli se západně od Krušných hor, které je dělily od Duorinků, vedle Markomanů a, počnouc u Carnuntum, vedle Dunaje středního k Dunaji dolnímu asi k ústí řeky Aluty; severovýchodně od Krkonošských hor, které je dělily od Svebů, vedle levého břehu Visly a vedle Karpatů i hor sedmihradských asi k řece Alutě ³⁾. Tato Vandalia tedy obsahovala v sobě nynější Čechy, Moravu a Uhry na levé straně středního Dunaje.

2. Jižní část Vandalie byla zvláštním potiským královstvím, majíc svého vlastního krále Visumira. Obyvatelé její na řece Temeši jmenovali se i Temešané ⁴⁾.

¹⁾ Grissia je bezpochyby mylně psaná aneb přepsaná Tisa.

²⁾ Vlastně Gotinové galští čili Gepidové v nynějším Sedmihradsku.

³⁾ Záhady dějepisné. II, 4. a).

⁴⁾ (Daciam = Transilvaniam) ab oriente Roxolani, ab occasu Tamazites, a septemtrione Sarmatae et Bastarnae, a meridie amnis Danubii fluentia terminant. Jornandes.

Tato poloha zeměpisná srovnává se úplně se svědectvím klassiků. Dio Cassius Krkonoše nazývá horami vandalskými a klade do nich počátek Labe ¹⁾. Tacitus mezi původní obyvatele Germanie počítá Marsi, Gambriivy. Sueby a Vandaly ²⁾; Velleius Paterculus dokládá, že mezi Duorinky a Semnony svebskými teče Labe ³⁾. Z toho následuje, že Vandalové patrně obývali nejen pod Duorinky, ale i pod Sueby a pod řekou Suebou (Sprevou), tedy pod Krušnými horami a pod horou Ještědem ⁴⁾ v nynějších Čechách.

Markomanii obyčejně vykládají o Moravě a Čechách, což je nesprávné. Bydleliť Markomané skutečně — jak praví Jornandes — nad rakouským Dunajem; a pravděpodobno je, že po ní zůstalo jméno Marchfeld. Velleius Paterculus naznačil o Marobudovi, králi markomanském, toto: „Bylo se ho báti také proto, že máje na levo a v čele Germanii, v pravo Pannonii a v pozadí sídel svých Norikum, všem strachu nabáněl ⁵⁾. Hledíme-li na zeměvid, vlastní Markomanie měla na západ Norikum, na sever Hermundury (Duorinky), na východ Vandalii (Čechy), na jih rakouský Dunaj, který ji dělil od římské Pannonie. Potvrzuje to Tacitus, když praví o Marobudovi, že přemožen jsa od Katvalda (rozeného Vandala), přešel přes Dunaj tam, kde teče podél provincie Norické, psal Tiberiovi, řím. císaři, prose o pomoc ⁶⁾. Že Vandalové sousedili na severovýchod s Markomany, toho svědkem je Dio Cassius, jenž praví, že císař Antonius Caracalla (r. 211. po Kr.) vychloubal se, že proti sobě poštlval Vandaly a Markomany, kteří prvé byli přátelé ⁷⁾.

¹⁾ Dio Cassius. I, 56. c. 4, 2.

²⁾ De moribus Germ. c. 2. Záhady dějepisné III.

³⁾ Pat. II, 106.

⁴⁾ Šembera: Západní Slované str. 133.

⁵⁾ Vell. Pat. II. c. 109.

⁶⁾ Annal. II. c. 63.

⁷⁾ Dio Cass. lib. 77. c. 20. Slovenský Letopis. VI, 104.

O Vandalech na levém břehu středního Dunaje nesnadno je psáti proto, že dějepisci společné jméno Vandalů zaměňují též s jinými zvláštními. Julius Capitolinus praví, že císař Antonius, poraziv Markomany, Sarmaty, Vandaly a Quady, zprostil Pannonii poddanství ¹⁾. Z toho následuje, že na středním Dunaji sousedili s Pannonií Sarmatové, Vandalové a Quadové; pravděpodobno je, že se tu mní v tomto pořádku: Quadové po Hron, Sarmatové po Tisu, Vandalové v Potisí, jak je uvozuje Jornandes s jejich králem Visumírem. Potvrzuje mne v tom Dio Cassius, který — mluvě jako Jornandes — klade je mezi Tisu a Dacii ²⁾, a Flavius Vopiscus praví, že cís. Probus o. r. 280. Vandalům, Gepidům a Gautunům sídla v římské říši vykázal ³⁾. Zde máme to místo, kterého Jornandes zneužil k své německo gothské tendenci, připsav skutek cís. Proba cís. Konstantinovi Velkému ⁴⁾ a učiniv z Gautunů své Gothy. Tito Gautunové bezpochyby byli Getové nad dolním tokem Dunaje, kteří s jinými sousedními národy činili výlety přes Dunaj k Balkánu ⁵⁾ a proti kterým nepřestával hřměti Claudius: „*Gothi e Thraciis amouendi*!“

Od té doby o těch Vandalech dějepis mlčí; nikoli proto, žeby byli vyhynuli, ale proto, že se v dějepise pod jiným jménem (Sarmatů) připomínají.

Hlavní otázkou je: jaké národnosti byli Vandalové? Šafařík připojil se tu k moudrosti německých učenců, že Vandalové byli Němci, pak se vystěhovali, a na jejich místo Slované se přistěhovali. V tom není pravdy ani za mák.

¹⁾ SS. Hist. Augustae. Berolini, 1864. I, 53. c. 17.

²⁾ Dio Cass. l. 71. c. 12. Pet. Mag. Excerpt. ed. Paris. p. 24.

³⁾ Flav. Vop. in Probo. Mamert. Paneg. II, 17.

⁴⁾ Jordan: Orig. slav. I, 65. III, 163.

⁵⁾ Peuciny, Trutungi, Austrogothi, Virtingui, Sigipedes, Celtae etiam et Heruli. Trebel. Pollio in Claud. Eutropius l. 9. c. 8. Jo. Severini: Pannonia. Lipsiae, 1770. p. 153; 263.

Celé to zpotvoření dějepisu zakládá se na lživém ztotožňování naddunajských Getů s německými Švédo-Gothy a na stejné národnosti Gothů (vlastně Getů) a Vandalů ¹⁾, což je nepravda. K tomu, co jsem již svrchu vyložil ²⁾, přidávám tyto doklady:

a) Dřevní Slované již od doby Herodotovy (444 př. Kr.) jmenovali se též Gety a Dáky. Pod tímž jménem vyskytují se v dějepise i Vandalové, o nichž jsme zde jednali. Strabo píše: „Někteří kmenové suebští bydlí uvnitř toho lesa (Hercinského), jiní vně jeho, mezující s Gety ³⁾.“ Tacitus píše, že Germanie oddělena je od Sarmatů a Daků obapolným strachem nebo horami ⁴⁾. Plinius klade Daky do Potisí ⁵⁾, ale Strabo Gety na oba břehy dolního Dunaje ⁶⁾.

b) Sám Jornandes na levou stranu Karpatů a Visly klade Venety ⁷⁾. Ptolemaeus začátek malých Karpatů při Prešpurku klade pod stupeň 42 30—48 30; začátek velkých Karpatů u zřídla Visly pod stupeň 46—48 30; hory Venedské pod stupeň 47° 30'—55 0. Není pochybnosti, že mu „*Venedici montes*“ jsou ony hory ⁸⁾, které Dio Cassius nazývá Vandalskými horami. Poutník anglosaský praví, že byl s Gepidy (v Sedmihradsku) a s Vinedy ⁹⁾. Srovnává se to úplně s tabulí Peutingerovou, na níž „Venadi Sar-

¹⁾ Historia Gotthorum etc. Hugonis Grotii. Prol. p. 5.

²⁾ Srov. str. 4—18. tohoto spisu.

³⁾ Geogr. lib. VII. c. 1.

⁴⁾ Taciti Germania c. 1.

⁵⁾ Usque ad Pannonica hiberna Carnunti, Germanorumque ibi confinium campos et plana Jazyges Sarmatae, montes vero et saltus pulsi ab his Daci ad Patissum amnem.

⁶⁾ Strabo: Geogr. lib. VII. Letopis Matice Slovenskej r. 1869. II, 48.

⁷⁾ Záhady dějepisné. II, 4.

⁸⁾ Šafařík: Starožitnosti. II, 681.

⁹⁾ Ibidem pag. 704.

matae“ položení jsou u hor Bastarnských ¹⁾, které se berou vůbec za hory Sedmihradské.

c) Sv. Hieronym († 420) píše o východní říši římské: „Dvacet i výše roků je, co mezi Cařihradem a Alpami Julskými každodenně prolévá se krev římská. Scythii, Thracii, Macedonii, Dardanii, Dacii, Dalmacii a všechny Pannonie Goth, Sarmata, Quad, Alan, Hunnové, Vandalové, Markomanové pustoší ²⁾.“ O západní říši však: „Nesčíslní a nejdivočejší národové všechnu Gallii podmanili. Cokoliv je mezi Alpami a Pyrenéji, co oceanem a Rýnem obklíčeno, Quad, Vandal, Sarmata, Alanové, Gepidové, Herulové a nepřátelští Pannonové pustošili ³⁾.“ To jistě svědčí Prudentius, když v básni proti Symmachovi klade pospolu tyto národy: „Daca, Sarmata, Vandalus, Hunus.“ Že se zde rozumějí Vandalové v Potisí, vysvětluje z toho, že je sv. Hieronym klade do pořadí s Quady a Sarmaty ⁴⁾,⁵⁾ rozeznává je od Pannonů. Bylo to na začátku V. století, když Vandalové hráli velkou úlohu v říši římské, tak dalece, že Stiliko († 408), rodem Vandal, byl konsulem (r. 400) a tutorem západořímského císaře Honoria; ano společné jméno Vandalů zahrnovalo do sebe i Quady a Sarmaty ⁵⁾.

Darmo němečtí a němčourští učenci tvrdí, že se němečtí Vandalové vystěhovali a pak Slované do země po nich uprázdněné přistěhovali. Stilikovi nebylo třeba obecného lidu, nýbrž ozbrojeného; onen zůstal i na dále seděti doma. Na příklad jsou vandalští Silingové, kteří potom v Hispanii dostali Baetiku za podíl ⁶⁾; s nimi měli styky

¹⁾ Ibidem pag. 687.

²⁾ Epist. 36. ad Heliodorum episcopum.

³⁾ Epist. 9. ad Agaruchiam de monogam.

⁴⁾ Srov. str. 21. a notu předešlou tohoto spisu.

⁵⁾ Stilicho, spreto Honorio, regnum eius inbians, Alanorum, Sueuorum, Vandalorum gentes, donis pecuniisque illectas, contra regnum Honorii excitavit. Chron. Marcellini comitis.

⁶⁾ Migne: Patrol. lat. tomo 31. pag. 1165.

doma pozůstali Silingové ¹⁾). Tomu něco podobného bylo v XV. a XVI. století za doby Jiskrovy a Žižkovy. Čeští válečníci dali se najmouti kterémukoliv panovníkovi, který je platil a vedl na kořist. Komu již napadne tvrditi, že s těmi válečníky vytáhl i lid z Čech? Kdyby byla řeč o přistěhování Slovanů do našich zemí za V. století př. Kr., nedostatku zprávy o tom pranic bychom se nedivili: ale blouzniti o stěhování Slovanů do našich zemí v V. století po Kr. je nesmysl. Máme zprávy o přistěhování Hunů, Longobardů, Avarů a Bulharů: ale o přistěhování tak náramného počtu Slovanů, který by naplnil „nesmírné prostranství“ na západní straně Karpatů a levém břehu Visly ²⁾, nemáme ani joty. Kdekoliv dějepis mluví o Slovanech, všude je zná jako národ domácí, předhistorický, který předtím byl ukryt pod rozličnými jmény. Tak na př. Longobardové již ok. r. 400 našli Beo-Vinidi v Čechách jako národ domácí ³⁾. Kdo se nedá vésti předsudkem němčourským, uzná, že jméno *Vandalus* i před i po V. století po Kr. označovalo Slovana, nikoliv Němce.

Že někdejší jméno Vandalů bylo totožné se jménem Vinidů, Venetů a Venedů čili Slovanů, toho svědkem je i Jornandes, když na levou stranu Karpatů a na levý břeh Visly klade Venety a Vinidary, Vandali a Vandalii ⁴⁾. Adam Bremenský ⁵⁾ a dle něho Helmold ⁶⁾ mají Vandaly za Slovany. Paulus Diaconus o Vandalech a vůbec o národech staré Germanie praví, že boha Merkuria jmenovali Voda-

¹⁾ Procopius Caes. de bello Wand. lib. 1. c. 22. Slovenský Letopis. VI.

²⁾ Záhady dějepisné. II, 4.

³⁾ Slovenský Letopis. VI, 266.

⁴⁾ Záhady dějepisné. II, 4.

⁵⁾ Slavania amplissima Germaniae provincia a Winulis in colitur, qui olim dicti sunt Wandali. Lib. II. c. 64.

⁶⁾ Antiquitus Wandali, nunc autem Winithi. Chron. Slav. c. 2.

nem¹⁾); což se úplně srovnává s kupectvím po vodě, jehož ochrancem býval Mercurius. Kdoby Vodana odepřel Slovanům, tomu bylo by dokázati, že ani slovo „voda“ není slovanské. Saxo téměř ani nejmenuje Slovary jinak, nežli Vandaly²⁾. Proto mnozí slovušní učenci Tacitovy a Pliniovy Vandaly měli za Slovary³⁾. Chronicon Comitum Oldenburgensium praví o Vandalech do Hispanie se vystěhovavších, že byli Slovary a svou národností i tam zachovali⁴⁾; ti však, kteří byli doma zůstali, že své panování rozšířili⁵⁾. Není potom divu, že A. Krantz o slovanskosti Vandalů tak byl přesvědčen, že své dílo o Slovanech pojmenoval Vandalii⁶⁾.

Že jméno Vandal zůstalo i po V. století u nás a označovalo Slovana, o tom není pochybnosti. Knížata Meklenburská, králové Danští a Švedští, jelikož nad Vendy (Slovary) panovali, nazývají se ve starých diplomech „*principes Vandalorum*“ a „*reges Vandalorum*.“ V letopisech, které poznačily vojny Slovanů, tito jmenují se častokrát Vandaly⁷⁾.

¹⁾ Ipse (Wodan) est, qui apud Romanos Mercurius dicitur, et ab universis Germaniae gentibus ut deus adoratur. Lib. I. c. 9.

²⁾ Chron. Slav. Helmoldi ed. Bangertus. Lubecae, 1659. pag. 7.

³⁾ Celou řadu jejich podává J. Kollár (Rozpravy str. 270 — 272.), kam čtenáře odkazuje.

⁴⁾ Gilimer (o. r. 527) quinque annis regnavit. Et post eum multis annis per diversos reges slavicae originis est regnatum (in Hispania et Africa).

⁵⁾ Wandali vero, qui in patria remanserant, pariter fines suos non modicum dilatarunt. Nam et ipsi terram, quae nunc in Ungariae regno Slavonia nuncupatur, cum multis insulis Adriatici maris potenter obtinuerunt; ubi adhuc posteritas generis et cognitio idiomatis perseverat. Srov. Jagić: Archiv. VII, 613. Slovenský Letopis. VI, 105. n. 5.

⁶⁾ Vandalia. Francofurti, 1580.

⁷⁾ Chronica Bremensis: Hamburgum destruebatur a Wandalis, id est Slavis. SS. RR. Germ. H. Meibomii T. II. Helmaestadii, 1688. Gens Hunorum et Guandalorum. Chron. Benedicti ap. Pertz :

Slovenci v železné, šomoďské a saladské župě ještě dlouho jmenováni byli Vandaly ¹⁾. Lambecius slovanský jazyk nazývá vandalským jazykem ²⁾. I Šafařík uznává a hojnými důvody dokazuje, že od V. století po Kristu Slované jmenováni byli Vandaly a slovanský jazyk vandalským ³⁾: avšak, když klassické Germány přijal za Němce ⁴⁾, Slovary vrhl za Vislu a Karpaty ⁵⁾, dle bludu Jornandova německé Švedo-Gothy položil do naddunajské Dacie ⁶⁾ a — prý — německé Vandaly dokořán přesídlil do Pannonie, potom do Gallie, pak do Hispanie a Afriky, nutně upadl do toho náramného bludu, že slovanští Vandalové od V. století po Kristu nejsou rovni Vandalům před V. stoletím, ale že jméno Vandal přešlo s Němců na přistěhovalé Slovary. I proč se Šafařík nevzpamatoval, že ten slovenský Hron čili Gron obýván byl též za doby M. Aurela Sloveny, kteří jej podobně tak (*Γρα-νοβα*) jmenovali? Z toho bludu, že Vandalové, kteří se dali na dobrodružství do Gallie a Hispanie, byli Němci, nedovedl se vymotati ani Šembera ⁷⁾, poněvadž podobně německé Švedo-Gothy položil do naddunajské Dacie. Tito naši výtečníci měli si povšimnouti slov G. B. Schiracha: „Předtím všeobecná domněnka mužů učených jeden původ přivlastňovala Venedům a Vandalům, a Vandaly i Venedy za jeden národ vystavila. Povstali potom mužové, kteří buď

Mon. Germ. V, 697. Exercitus Saxonum a Wandalis superatur (an. 1056). Ann. Augustani. Pippinus cum Longobardis et Baioariis in Wandalos (an. 796). Ann. Einsidl. Wandali (Poláci). Miracula S. Oudalr. Pertz. IV, 423.

¹⁾ Čaplovič: Croaten und Wenden in Ungarn. Pressburg, 1829.
S. 49. Šafařík: Geschichte der slav. Sprache und Literatur.

²⁾ Orig. Hamb. Lib. I. c. 3.

³⁾ Starožitnosti I. 446.

⁴⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1887. III.

⁵⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1886. II, 4 atd.

⁶⁾ Srov. str. 4—18. tohoto spisu.

⁷⁾ Západní Slované. Vídeň, 1868. str. 107.

za novotami se pachtíce aneb místy spisovatelů svedeni a křivými vrtochy oklamáni, za různé národy chtěli míti Vandaly a Venedy. Mezi těmito hlavní autority dosáhl Phil. Cluverius, který z Vandalů chtěl učiniti Němce. Naproti tomu Grotius pokusil se z Vandalů udělati Gothy takými důvody, které již na náš, světlem historie venedské a gothské osvětlený věk padati nemohou ¹⁾.“ I dejme tomu, že jméno německých Vandalů bylo by přešlo jen na ty Slované, kteří by se byli osadili v těch sídlech, které vystěhovavši se němečtí Vandalové opustili, kdežto Vandaly jmenovali se zvláště Slované pod Baltem, ano i Visla nosila jméno *Vandalus* ²⁾.

Našli se ovšem muži, kteří Němce v Sedmihradsku a na Slovensku odvozovali od někdejších — prý — německých Gothů a Vandalů: avšak tito nedoukové pramálo studovali dějepis Velké Moravy a pak Uher, zejména staré diplomy uherské; neb jinak byli by zvěděli, že jsou to pozdější, buď hladem dohnaní aneb z jiné (hospodářské a politické) příčiny povolání němečtí (*Saxones. Flandrenses*) přistěhovanci ³⁾.

Nesmíme zamlčeti konečně ani etymologie, nestarajíce se o to, že na nás kdo uhodí posměchem ⁴⁾. Kdybychom ztratili chladnokrevnost naproti sarkasmům, nikdy bychom se neosmělili k rozlušťování pratemných „záhad dějepisných.“

¹⁾ Act. Soc. Jabl. 1774. p. 30.

²⁾ Srov. str. 25. tohoto spisu. *Germania versus orientem ultra Albiam Sclavis seu Vandalis inhabitatur, quorum plurimi in rure citra Albiam reperiuntur. Gobelini Personae I. aetas mundi.*

³⁾ Anno regni sui (Ludovici) VII. Ungari invadunt Saxoniam, magnam praedam virorum et mulierum inde abducentes, quos in finibus eorum versus Thraciam prospicientibus collocabant. Gobelini Personae VI. aetas mundi c. 46. J. L. Pič: *Abstammung der Rumänen*. Leipzig, 1880. S. 127. *Der nationale Kampf*. Leipzig, 1882. S. 117.

⁴⁾ J. Korec v „Hlasu“ č. 82. r. 1886. o mých „historicko-etymologických pokusech“ pravil: „Tou methodou bylo by lze i dokázati, že slovo Jarab pochází ze slova Nabuchodonosor.“

Němci s etymologií jména *Vandalus* jsou snadno hotovi; dle nich pochází od slovesa *wandeln* (kočovati, stěhovat se) a znamenalo by Nomady. Poněvadž Plinius, Tacitus a jiní klassikové již užívají jména *Vandalus*, z toho by následovalo, že to slovo Latinci přijali od Němců. Já — upřímně vyznávám — nemohu se s tím srozuměti; neb za doby klassiků nenacházím Němcův (*Saxones*) v Germanii ¹⁾, tím méně ve Vandalii, která od Malých Karpatů až k dolnímu Dunaji nenáležela ku Germanii. I kdybychom ty klassické Germany měli za středověké Germany čili za Němce, nastává otázka: koho Němci pojmenovali Vandaly? Sebe či Slovary? Pojmenovali-li tak Slovary, následovalo by z toho, že již za doby Pliniovy Slované obývali od ústí Visly až k oceanu ²⁾; k čemu však němečtí učenci nechtějí přivoliti. Jestliže však pojmenovali tak sebe — což již samo o sobě není pravděpodobné — jak se to stalo, že pozbyli jména *Vandalus* a přenesli je na Slovary? jak se to stalo, že Latini vedle jména *Teutonů* a *Saxonů* nepodrželi i jména *Vandalus*? Já toto uváživ navracuji se k své předešlé domněnce, že Římané je měli za kupce ³⁾ aneb za příchozí ⁴⁾; s oním se shoduje i jméno *Vendae*, s tímto *Venetae*.

Že *Vendae*, *Venedy*, *Vindi*, *Vandili* a *Vandali* byli týmže národem, o tom jsme se přesvědčili ⁵⁾; ale že Slované to jméno dostali od kupectví, o tom chci podati zde doklady.

Dějepis vyhláší Slovary za první hotovitele korábů z jednoho klátu vydlabaných ⁶⁾. Takové koráby nacházíme

¹⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1887. III. Parlamentär N. 31. S. 6.

²⁾ Jagić: Archiv. IV, 64 Záhady dějepisné. II, 6.

³⁾ Záhady dějepisné. I. 20.

⁴⁾ Když se Voglejští osadili v Gradě, dle Dandula „*Veneti, quasi advenae, nominati sunt.*“ Migne tomo 113. pag. 242.

⁵⁾ Srov. str. 24. a str. 26. tohoto spisu.

⁶⁾ *Sclavorum gens numero infinito ex Drogobitis, Sagodatis,*

nejen na Černém moři u Balkanských Slovanů, ale i v Germanii na Labi a germanském moři, na Dunaji, Savě, ano pod jménem „*naves liburnicae*“ i na Adrii ¹⁾). Že se korábů užívalo hlavně k obchodu, to snad dokazovati bylo by zbytečno. Že staří Slované vedli kupectví a obchod jak po suchu, tak po moři, o tom nemohu pochybovati z těchto důvodů: Herodot (444 př. Kr.) praví o Slovanech (Siginnech) v Pannonii, že se táhli až k Venetům adriatickým; že Lygyané nad Massilií bývající, kramáře, ale Kypričtí oštěpy jmenovali siginny ²⁾): tedy i národ i kramáře i výrobek jmenovali stejným jménem právě tak, jako potom v středověku říkali národu *Sclavini*, jeho rouchu *sclavinisca* a jeho kuším *σκληβενισκιον* ³⁾). Týž Herodot hledě na roucho (halenu) Venetů, které bylo podobno kroji medskému, pokládal je za přistěhovalé z Medie na Adrii; jiní však za to mají, že se dostali na Adrii buď z Paflagonie aneb z podbritanského Venetska. Možné je i jedno i druhé. Dle Plinia v Paflagonii vedle přistěhovalých Řeků bývali praobyvatelé barbarští Venetové, kteří se potom kupeckou námořní plavbou dostali k Adrii ⁴⁾). S tím příležitím Venetů k Adrii snad souvisí též jméno barbarských Pelasgů (Polazů). Na ty obchodní, od Sarmatů rozdílné

Belegezetis, Baenitis, Berzitis reliquisque (Sclavorum gentibus), quae primum uno ex ligno naves praeparare didicerant. Migne: Patrol. gr. lat. tomo 116. p. 1326.

¹⁾ Dio Cassius lib. 49. c. 38. Vellejus Paterculus lib. 2. c. 107. Časopis Musejního spolku olomúckého r. 1886 str. 131. Migne: Patrol. gr. lat. tomo 116 p. 1326. Slovenský Letopis. V, 110.

²⁾ Kniha pátá, hl. 90.

³⁾ J. Kollára: Rozpravy str. 81

⁴⁾ Quo loco (in Paphlagonia) Henetos adiicit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat... Quo in omni tractu proditur tres tantum gentes Graecas iure dici, Doricam, Jonicam, Aeolicam; ceteras Barbarorum esse. Lib. VI. c. 2.

Venety paflagonské asi padá výpověď Tacitova, že všechny lesy a hory, co jich koli mezi Peuciny a Fenny strmí, loupežně protulují ¹⁾. Že Adria mohla dostati přistěhovalce kupecké i z Germanie po Visle i z podbritského Venetska, to dokazuje obchod s jantarem, který se vedl i po Visle ku Carnuntum i po oceanu ²⁾. Ale i uvnitř země v Germanii a Vandalii měli Slované obchodní styky buď mezi sebou ³⁾ aneb s Římany ⁴⁾: nemohli-li tedy Slované pro ten obchodní poměr od Římanů zváni býti *Vendae* a *Vendalii*?

Odkládám již pero v tom povědomí, že jsem záhadnou otázku o Gothech a Vandalech náležitě rozluštil; neb není možno, by svrchu uvedené důvody každého nestranného a předsudkem němčourským úplně neoslepeného badatele nepřivedly k tomu poznání, že německých Gothů na Potisí a v Sedmíhradsku nikdy nebylo; že země od Krušných a Krkonošských hor až k dolnímu Dunaji sloula Vandalii a obývána byla kmeny, kteří nosili společné jméno Vandalů; že Vandalové byli slovanským předhistorickým národem a v V. století po Kr. ani úplně se nevystěhovali, aniž jejich potomstvo na Labi a Dunaji vyhynulo a jiným národem přistěhovalým nahrazeno jest.

Etymologii slov gothských a vandalských, v kterých Hugo Grotius nachází německost, neměl jsem za hodnu povšimnutí, poněvadž je příliš nucená ⁵⁾ a vyhlašuje i slova

¹⁾ Tac. Germ. c. 46.

²⁾ Šafařík: Starožitnosti. I, 121 atd.

³⁾ A. Šembera: Západní Slované str. 355. J. Fredegar r. 630 píše: „Sclavi, cognomento Winidi, in regno Samonis negotiantes.“

⁴⁾ Tamže str. 339; 349; 354. Záhady dějepisné. III. 13.

⁵⁾ Na př. Witiza mělo by znamenati „sapiens in metu.“ Co je to? Není Witiza podobnější slovu Vítěz?

patrně slovanská za německá ¹⁾). Kdo uváží, že Jornandes psal s tendencí německo-gothskou, diviti se musí, že Hugo Grotius nenašel více slov v gothčině a vandalčině se zá-
pachem německým. Kdybychom následovali jeho způsobu,
více a snadněji bychom našli v té gothčině a vandalčině,
jako i v pramenech té doby slovanských slov, nežli on ně-
meckých ²⁾), ačkoliv jsme v etymologii příliš zdrženliví ³⁾).

¹⁾ Na př. brunia, lorica, brnění; gajum, silva densa, gaj
aneb háj; zaman, in agmine vir, zeman, a p.

²⁾ Na př. Atec, At-ila (ot-ec), Tato, Totila, Liuban, Mirus,
Arianimirus, Vitthimirus, Vinitarius, Radagais (Radogost), Valemir
(Velemir), Videmir, Godisclo (Godislav), Belisar (Bélicár), Bleda,
Viliar, Heruli (Horalí), Alani (*Halani ex montium apellatione
cognominati*, Holané), Godarik, Huni (huně, γουνα), Abares (Obři),
Babai, Zizais (Bohyně Ziza), Zamolxes Pythagoreus (Zámlč), Ebu-
ricus (Buriš), strava, Widin, Vldin, Petza, Ruja, Veleđa, Granua,
Godila, Ratchis (sr. Šaf. Star. II. 333.), Ardogastos (Radogost) a p.

³⁾ J. Korec v „Hlasu“ č. 82. r. 1886. mne upozornil na tu
chybu (?), že při etymologii vynechávám aneb přidávám, měním
aneb přehazuji litery. K tomu se přiznávám s tím doložením, že
v tom Grimma ani jedním procentem nenásleduji. Těm etymolo-
gickým hříchům naučil jsem se od jiných, poněvadž jsem pozoroval
u nich: a) přehazování (na př. u Řeku βαλτοδες, palustris, místo
βλατοδες); b) vynechání (na př. Alani u Am. Marcellina Halani;
Andalusia, Vandalusia; Enetae, Venetae; hebrejské Hagrim Aga-
reni); c) přidávání (na př. hebrejské Askenas, Saskenas, Sasko;
maďarské révész, trajector fluminis, převezník); d) měnění liter
(na př. Goti, Getae; Vesi, Βεσοι; Pomorí, Pomerania; Danuvius.
Dunaj; Γρανova, Gron). Bez podobných „hříchů“ není etymologie!

„Svůj k světu!“

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec

pro literaturu paedagogickou i hudební a pomůcky učebné

v Praze, na Ferdinandské třídě v č. 25. n.

— Prvý český závod hudební. — Prvá česká půjčovna hudebnin. —

Hudební dodavatel kr. z. Národního divadla.

F. V. Sasínek, proslulý slovenský vlastenec a učenec. Foto-
grafie s vlastnoručním podpisem jeho:
na čtverci 4 zl., kabinetka 8) kr., visitka poštou 35 kr.

Záhady dějepisné. Rozlušťuj Fr. V. Sasínek. Vydává Fr. A.
Urbánek. Sešit 1. **Pokusy historicko-ety-
mologické.** Cena 20 kr. — Sešit 2. **Jornandes a Slované.**
Cena 20 kr. — Sešit 3. **Tacitus o mravech Slovanů v Ger-
manii.** Cena 20 kr.

„Sešit tento (2.) činí „Záhady dějepisné“ tím zajíma-
vějšími, poněvadž pracuje o položení základu nového
pro pradějepis Slovanů. Jak jeho obsah vykazuje, čelí
proti soustavě, na kterou Šafařík založil své „Starožitnosti“,
které západním Slovanům více uškodily snad, nežli prospěly.
Ačkoliv Jornandes zřetelně udal, že na levém břehu Visly a
na levé straně Karpat bývali Venetové, na pravém břehu Visly
a na pravé straně Karpat Sclavini a Antové. Šafařík všechny
Slovany vrhl za Vislu a Karpaty. Sasínek opravuje omyl
Šafaříkův, a to důkazy zřetelnými. Jestli se jeho výzkumy
(co želatelno) ujmou, musí následovat nové zpracování „Staro-
žitnosti“. Jméno Sasínkovo je již tak známo, že
práce jeho zbytečně činí každé doporučení.

Jediné, co jsme našli opravy potřebné, je na str. 30. ř.
2., kde místo levém stojí pravém, na str. 31 v notě 3.
místo „v“ stojí „a“. „Čech“ č. 70. dne 27. března 1886.

Die Slovaken. Eine ethnographische Skizze von Franz V. Sa-
sinek, Sekretär der „Matica Slovenská“. Cena
20 kr., poštou 25 kr.

Príspevky k dejinám jazyka slovenského. Napísal Phil.
Dr. S. Czambel. I. Cena 80 kr.

Slovenské bájeslovie. Písal Viliam Pauliny-Tóth. Sošit
prvý. Cena 1 zl.

Čechy v X. století. Sepsal Fr. V. Sasínek. Cena 30 kr.

Kytka z Tatier. Česko-slovenskej mládeži z rôznych kvietkov uvil Strýčko Slavoš. So slovníčkom slovensko-českým. S 10 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona barona Friedberga-Miroborského. Cena i poštou 1 zl., skvostné váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Zo slovenskej chalúčky. Povesti, ktoré česko-slovenskej mládeži z rozličných sbierok vybral a podáva Strýčko Slavoš. So slovníčkom slovensko-českým. S 13 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona barona Friedberga. Cena 80 kr., skvostné váz. se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Písne národův slovanských. I. 20 písní slovenských. Harmanisoval Dr. Lud. Procházka. Cena 1 zl.

Bartošova Kronika Pražská od léta Páně 1521. až do konce léta 1530. Dle dvou rukopisův cís. veřejné knihovny Pražské k vydání upravil K. J. Erben. Nové vydání. Cena 1 zl. 50 kr.

Paměti o školách českých. Listář školství českého v Čechách a na Moravě od l. 1598. do 1616. s doklady starší i pozdější doby. Vydal František Dvorský. Cena 5 zl.

Die Čechen in Preussisch-Oberschlesien. Stimme eines Rufenden aus Preussisch-Oberschlesien. Von einem Slaven. Cena 20 kr.

Novákova Knihovna kazatelská. Sbírka děl homiletických.

Sv. I. **Tobiáš** aneb Sedmero skutkův tělesného milosrdenství. Kázani *postní*. Sepsal Fr. A. Diviš, farář ve Vladislavě u Třebíče na Moravě. Cena 70 kr.

Sv. II. **Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měštanských** Sepsal Jan Ev. Hulakovský. Díl I. Pro I. běh roku školního. Cena 1 zl. 20 kr.

Sv. III. **Ježíš na kříži.** Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel, bisk. vikář a děkan v Kyšperku. Cena 30 kr.

Sv. IV. **Duchovní řeči na neděle a svátky celého roku.** Sepsal Fr. Černohouz, děkan v Dobrovici. I. Cena 2 zl. 40 kr.

Sv. V. **Pět ran Krista Pána.** Šestero *postních* exhort. Sepsal Ant. Buchtel. Cena 24 kr.

Sv. VI. Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měšťanských. Sepsal prof. *Jan Ev. Hulakovský*. Díl II. Pro I^í b^íh roku školního. Cena 1 zl.

Sv. VII. Exhorty k studujícím na vyšších školách středních. Sepsal *Fr. Perútka*, gymn. katecheta v Uh. Hradišti. Cena 1 zl. 40 kř.

Sv. VIII. Josef z Arimatie nebo Křesťanská přísliba umírajícím a zemřelým. Kázání na neděle postní. Sepsal *Fr. A. Diviš*, farář Vladislavský na Moravě. Cena 40 kr.

Sv. IX. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek I. Cena 1 zl.

Sv. X. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek II. Cena 1 zl.

Sv. XI. Ohlas slova Božího. Promluvy na všechny neděle roku církevního. Sepsal *Fr. A. Diviš*, farář Vladislavský. Díl I. Cena 1 zl. 50 kr.

Sv. XII. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Sv. III. Cena 1 zl.

Sv. XIII. Řeči vzdělávací akademické mládeži prof. *Dra Bern. Bolzana*. Svazek IV. Cena 1 zl.

Kázne a řeči pohrabnie. Napísal *Fr. V. Sasinek*. Cena 60 kr.

Umučenie Pána našeho Ježiša Krista. Napísal *Fr. V. Sasinek*.

I. Hora olivová a zahrada getsemanská. Cena 1 zl. 10 kr.

II. Jersalem. Cena 1 zl. 20 kr.

Život Josefa Jungmanna od Václava *Zeleného*. S podobiznou Jos. Jungmanna a s obšírným abec. rejstříkem. Cena 3 zl. 20 kr.

Rejstřík k 1. a 2. vydání *Života Josefa Jungmanna* od V. *Zeleného*. Sestavil prof. *Frant. Bílý*. S podobiznou Jos. Jungmanna. Cena 40 kř.

Několik rozprav o Frant. Lad. Čelakovském. Příspěvkem k jeho životopisu i k výkladu jeho básní napsal *Dr. Frant. Bačkovský*. S podobiznou. Cena 1 zl. 20 kr.

Obsah: Připomínka. — I. Nákras života a básn. činnosti. II. Kdy a kde studoval? III. Kdy přilnul k českému písemnictví? IV. Z kterých pramenů vytryskl básnický jeho duch? V. Z prvních tří spisovatelských let. VI. O jeho milostných vztazích. VII. O neštěstí, které ho stihlo koncem r. 1835. VIII. Kdo byla Žofie Jandová? — Dodavky k rozpravě „O básnické činnosti P. J. Šafaříka a Fr. Palackého. — Dodavek k tomuto spisu. — Abec. ukazovatel.